

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΜΣ "Δημόσια Διοίκηση- Δημόσιο Μάνατζμεντ"

**Ο Ρόλος των Ο.Τ.Α στην αξιοποίηση εμβληματικών κτιρίων
και ελεύθερων χώρων: Η περίπτωση του κτήματος ΦΙΞ του
Δήμου Ηρακλείου Αττικής**

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ
ΑΜ:2220

Επιβλέπων Καθηγητής: Ψυχάρης Ιωάννης

ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2024

UNIVERSITY OF WESTERN ATTICA

**SCHOOL OF ADMINISTRATIVE, ECONOMIC AND SOCIAL
SCIENCES DEPARTMENT OF BUSINESS ADMINISTRATION**

MSc "Public Administration - Public Management"

Diploma Thesis

**The role of OTA in the utilization of iconic buildings and open spaces:
The case of the FIX estate of the Municipality of Heraklion Attica**

**KONSTANTINA KOSTOPOULOU
REGISTRATION NUMBER: A.M 2220**

Supervisor name and surname: Psyharis Ioannis

Athens

April 2024

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΠΜΣ "Δημόσια Διοίκηση- Δημόσιο Μάνατζμεντ"

Τίτλος: «Ο Ρόλος των Ο.Τ.Α στην αξιοποίηση εμβληματικών κτιρίων και ελεύθερων χώρων: Η περίπτωση του κτήματος ΦΙΞ του Δήμου Ηρακλείου Αττικής»

Μέλη Εξεταστικής Επιτροπής συμπεριλαμβανομένου και του Εισηγητή
Η πτυχιακή/διπλωματική εργασία εξετάστηκε επιτυχώς από την κάτωθι Εξεταστική Επιτροπή:

A/a	ΟΝΟΜΑ ΕΠΩΝΥΜΟ	ΒΑΘΜΙΔΑ/ΙΔΙΟΤΗΤΑ	ΨΗΦΙΑΚΗ ΥΠΟΓΡΑΦΗ
1	Ψυχάρης Ιωάννης	Καθηγητής Οικονομικής & Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πάντειο Πανεπιστήμιο(επιβλέπων καθηγητής)	
2	Ασωνίτου Σοφία	Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Λογιστικής Εκπαίδευσης Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής	
3	Κομισόπουλος Φαίδων	Λέκτορας Εφαρμογών στο Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων - Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής	

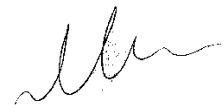
ΔΗΛΩΣΗ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η κάτωθι υπογεγραμμένη ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ, με Α.Μ.2220 φοιτητή του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών Δημόσια Διοίκηση- Δημόσιο Μάνατζμεντ του Τμήματος Διοίκησης Επιχειρήσεων του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής, δηλώνω ότι: «Είμαι συγγραφέας αυτής της πτυχιακής/διπλωματικής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην εργασία. Επίσης, οι όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε ακριβώς είτε παραφρασμένες, αναφέρονται στο σύνολό τους, με πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Επίσης, βεβαιώνω ότι αυτή η εργασία έχει συγγραφεί από μένα αποκλειστικά και αποτελεί προϊόν πνευματικής ιδιοκτησίας τόσο δικής μου, όσο και του Ιδρύματος.

Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου».

*Επιθυμώ την απαγόρευση πρόσβασης στο πλήρες κείμενο της εργασίας μου μέχρι 12 μήνες και έπειτα από αίτηση μου στη Βιβλιοθήκη και έγκριση του επιβλέποντα καθηγητή

Η Δηλούσα

Κ. Κωστοπούλου

* Ονοματεπώνυμο /Ιδιότητα

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ

Ψηφιακή Υπογραφή Επιβλέποντα

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΠΜΣ "Δημόσια Διοίκηση- Δημόσιο Μάνατζμεντ"**

**Ο Ρόλος των Ο.Τ.Α στην αξιοποίηση εμβληματικών κτιρίων
και ελεύθερων χώρων: Η περίπτωση του κτήματος ΦΙΞ του
Δήμου Ηρακλείου Αττικής**

**ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ
ΑΜ:2220**

Επιβλέπων Καθηγητής: ΨΥΧΑΡΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

**ΑΘΗΝΑ,
ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2024**

Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή

Ψυχάρη Ιωάννης

Καθηγητής Οικονομικής & Περιφερειακής Ανάπτυξης,

Πάντειο Πανεπιστήμιο

(επιβλέπων καθηγητής)

Ασωνίτου Σοφία

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Λογιστικής Εκπαίδευσης

Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής

Μέλος της τριμελούς επιτροπής

Κομισόπουλος Φαίδων

Λέκτορας Εφαρμογών στο Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων -

Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής

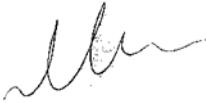
Μέλος της τριμελούς επιτροπής

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Η παρούσα διπλωματική εργασία εκπονήθηκε στο πλαίσιο των απαιτήσεων του Μεταπτυχιακού Προγράμματος: Δημόσια Διοίκηση- Δημόσιο Μάνατζμεντ του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής, Τμήματος Διοίκησης Επιχειρήσεων. Η έγκρισή της δεν υποδηλώνει απαραίτητως και την αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα εκ μέρους του τμήματος.

Βεβαιώνω ότι η παρούσα μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία είναι αποτέλεσμα δικής μου δουλειάς και δεν αποτελεί προϊόν αντιγραφής. Στις δημοσιευμένες ή μη δημοσιευμένες πηγές που αναφέρω έχω χρησιμοποιήσει εισαγωγικά, όπου απαιτείται, και έχω παραθέσει τις πηγές τους στο τμήμα της βιβλιογραφίας

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ

Κ. Κωστοπούλου

Copyright © 2024

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η ολοκλήρωση αυτής της εργασίας θα ήταν αδύνατη χωρίς την υποστήριξη και καθοδήγηση του καθηγητή μου κ. Ψυχάρη. Αισθάνομαι την ανάγκη να τον ευχαριστήσω θερμά για όλη τη βοήθεια, τη στήριξη και τις καίριες συμβουλές ,που μου προσέφερε από την αρχή μέχρι το τέλος.

Επίσης, θα ήθελα από τα βάθη της καρδιάς μου να ευχαριστήσω την οικογένειά μου, για την ανεκτίμητη στήριξή τους, τόσο στην παρούσα εργασία, όσο και στην ολοκλήρωση των σπουδών μου.

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	1
1^οΚεφάλαιο: Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ)	4
1.1 Η Έννοια των ΟΤΑ	4
1.2 Ιστορική Αναδρομή του Θεσμού των ΟΤΑ	6
1.3 Αρμοδιότητες ΟΤΑ	10
2^ο Κεφάλαιο: Πολιτιστική Πολιτική & ΟΤΑ	14
2.1 Πολιτιστική Πολιτική	15
2.2 Πολιτιστικά Αγαθά	20
3^ο Κεφάλαιο: Δημόσια Οικονομική στους ΟΤΑ	22
3.1 Δημόσια Οικονομική Θεωρία	22
3.2 Οικονομική Αυτονομία των ΟΤΑ	24
4^ο Κεφάλαιο: Μελέτη Περίπτωσης - Κτήμα ΦΙΞ του Δήμου Ηρακλείου Αττικής ...	27
4.1 Σκοπός & Στόχοι	27
4.2 Μεθοδολογία	27
4.3 Μελέτη Περίπτωσης	27
4.3.1 Ιστορική Αναδρομή Κτήματος Φιξ	29
4.3.2 Ιστορική Αναδρομή Ζυθοποιίας Φιξ	32
4.4 Κτήμα Φιξ: Πολυχώρος πολιτισμού, Τεχνών & Δραστηριοτήτων	34
5^ο Κεφάλαιο: Συζήτηση- Συμπεράσματα	41
Βιβλιογραφία	53
Περίληψη	61
Abstract	62

Κατάλογος Εικόνων

Εικόνα 1. Κτήμα Φιξ	28
Εικόνα 2. Κτήμα Φιξ	29
Εικόνα 3. Στιγμιότυπο από το Google Maps	30
Εικόνα 4. Ηράκλεια 2023	39
Εικόνα 5. Αφίσα προώθησης του κτήματος Φιξ	40

Κατάλογος συντομογραφιών

ΟΤΑ: Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης

ΚΕΔΚΕ: Κεντρική Ένωση Δήμων Ελλάδος

ΤΕΔΓ: Σύστημα κληρώσεων και πορισμάτων Ελεγκτών Δόμησης

ΓΣΕΕ: Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδας

ΕΣΕΚΚ: Επιχειρησιακό Σχέδιο για την Εξασφάλιση Κοινόχρηστων και Κοινοφελών Χώρων

Εισαγωγή

Τα τελευταία είκοσι χρόνια έχει πραγματοποιηθεί μια αξιοσημείωτη αλλαγή όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο ο πολιτισμός γίνεται κατανοητός από μελετητές. Στις αρχές της δεκαετίας του 1990, οι συζητήσεις έτειναν γύρω από τρεις απόψεις: (α) ο πολιτισμός ήταν είτε ασύνδετος με την ανάπτυξη, με την έννοια του να μην μπορεί να ενεργήσει κάποιος από επικρατούντα μέσα πολιτικής ή παράγωγο πιο θεμελιωδών υποκείμενων οικονομικών και πολιτικών δομών, (β) ένα «πρόβλημα» που πρέπει να ξεπεραστεί με την εφαρμογή — αναγκαστικά, εάν είναι απαραίτητο — των σύγχρονων τεχνολογιών, δηλαδή ο πολιτισμός αποτελούσε «απομεινάρι» «οπισθοδρομικών παραδόσεων» και (γ) ένα πραγματικό φαινόμενο συμπεριφοράς για τη διαμόρφωση του πλούτου και της φτώχειας των εθνών για παράδειγμα, όπως φαίνεται στους ισχυρισμούς για τις συλλογικές αρετές και κακίες των «ασιατικών αξιών» στην εξήγηση της ανόδου της Ανατολικής Ασίας και τη στασιμότητα της Ινδίας (Vélez-Agosto *et al.*, 2017). Αυτές οι τρεις απόψεις και ο απόηχος τους δεν έχουν εξαλειφθεί, αλλά σήμερα αναπτύσσονται οι κοινωνικές επιστήμες από μια σειρά προσεγγίσεων που είναι ταυτόχρονα και οι πιο θεωρητικές αποχρώσεις, πιο εμπειρικά θεμελιωμένες και πιο χρήσιμες όσον αφορά τόσο την κατανόηση των διαδικασιών ανάπτυξης όσο και συμβάλλοντας εποικοδομητικά στις αναπτυξιακές στρατηγικές (Vélez-Agosto *et al.*, 2017; Warrick, 2017).

Ενώ, υπάρχει η ευρεία συμφωνία ότι η κουλτούρα γίνεται πιο κατανοητή ως συγκεκριμένου περιεχομένου πηγή ταυτότητας, φιλοδοξίας και νοήματος, δηλαδή μια σειρά από κανονιστικά συμπεριφορικά και πολιτικά «εργαλεία», στα οποία χρησιμοποιούν τα μέλη συγκεκριμένων ομάδων τα οποία «κατασκευάζουν», πλοηγούνται και δίνουν νόημα στον κόσμο τους. Η πρόοδος στη θεωρία και την πράξη σε σχέση με την κατανόηση του πολιτισμού αποτελεί μία από τις πιο απτές και γόνιμες περιοχές έρευνας της σύγχρονης αναπτυξιακής έρευνας. Εξίσου σημαντικοί ήταν οι τρόποι με τους οποίους έχουν προκύψει αυτές οι αλλαγές. Ως εκ τούτου, υποστηρίζεται ότι ο πολιτισμός μπορεί να είναι και αντικείμενο έρευνας και γνωσιολογικός φακός που θα εξετάσει μερικές από τις πιο σημαντικές πτυχές της ανθρώπινης κατάστασης (Esteva, 2023).

Επιπρόσθετα, πρέπει να γίνει αντιληπτό ότι η Τοπική Αυτοδιοίκηση είναι μια από τις σημαντικότερες μορφές διακυβέρνησης και διαχείρισης των τοπικών υποθέσεων που λειτουργούν στις ευρωπαϊκές χώρες τη σημερινή εποχή. Δεδομένου ότι αντανάκλα την πεποίθηση των χωρών στην ανάπτυξη πολυεπίπεδης διακυβέρνησης μέσα τους,

είναι σαφές ότι οι προσπάθειες για την ενίσχυση της τοπικής αυτονομίας εντείνονται με τα χρόνια, τόσο σε εθνικό επίπεδο όσο και στην Ευρώπη (Makris, n.d.).

Νέες αρμοδιότητες αναπτύσσουν οι Δήμοι και στον τομέα Παιδείας, Πολιτισμού και Αθλητισμού. Η Τοπική Αυτοδιοίκηση είναι ο κατάλληλος θεσμός για την εφαρμογή πολιτιστικής πολιτικής γιατί είναι πιο κοντά στις τοπικές κοινωνίες και τους πολίτες και είναι σε θέση να αφουγκράζεται τις ανάγκες, τις αγωνίες και τις επιθυμίες του λαού και είναι ο κύριος θεσμός της δημοκρατίας. Κύριος στόχος του είναι η πρωτοβουλία και η άμεση συμμετοχή των κατοίκων στις δράσεις και τις δραστηριότητες του δήμου, ως θεσμού που προστατεύει, χρησιμοποιεί, προωθεί και προβάλλει την τοπική πολιτιστική κληρονομιά, ταυτότητα και μοναδικότητα και ως πλαίσιο διασυνδέσεων με την ενσωμάτωση της τοπικής κοινωνίας με άλλους πολιτισμούς μέσω αδελφοποιήσεων ή αστικών δικτύων (Makris, n.d.).

Οι ΟΤΑ έχουν την ευθύνη να αντισταθούν στη «λαϊκή κουλτούρα» που ομογενοποιεί τις μικρές τοπικές κοινότητες και έτσι να διατηρήσουν την αυθεντικότητα και την ταυτότητά τους. Ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης, εκτός από τη δημιουργία κατάλληλων υποδομών για την εφαρμογή πολιτιστικών πολιτικών, είναι να ενθαρρύνει πρωτοβουλίες για την ενίσχυση της πολιτιστικής δημοκρατίας, τον συντονισμό των πολιτιστικών δραστηριοτήτων, την εξασφάλιση των απαραίτητων πόρων και τον μακροπρόθεσμο σχεδιασμό για την επίτευξη των στόχων της πολιτιστικής δημοκρατίας. Ο χώρος της τοπικής αυτοδιοίκησης είναι ένα μοναδικό πεδίο καλλιέργειας και παροχής πολιτισμού με απώτερο στόχο την ευημερία και η δημιουργικότητα αυτού του εκάστοτε δήμου. Οι ΟΤΑ είναι πιο κοντά στους πολίτες παρά στην κεντρική κυβέρνηση και αφουγκράζονται πιο άμεσα τις ειδικές ανάγκες και τις προτιμήσεις των πολιτών για διάφορα πολιτιστικά προϊόντα. Ως εκ τούτου, περιοχές όπου το έδαφος είναι γόνιμο και υπάρχει υποχρέωση και όχι απλώς δυνατότητα πολιτιστικής δράσης είναι οι περιοχές με τοπική αυτονομία (Graham *et al.*, 2015).

Ο πρώτος βαθμός αυτοδιοίκησης ενθαρρύνει και υποστηρίζει ερασιτεχνικές και επαγγελματικές θεατρικές ομάδες, χορωδίες, ορχήστρες, φεστιβάλ, εκθέσεις ζωγραφικής, χορευτικά συγκροτήματα, εργαστήρια τέχνης, μουσικής και θεάτρου, φιλαρμονικές ορχήστρες και πολλές άλλες δομές και δραστηριότητες. Προσφέρει έτσι σε δημότες την ωφέλιμη απασχόληση, ευκαιρίες για δημιουργία για γνώση και καλλιέργεια (Christensen *et al.*, 2020).

Ταυτόχρονα, θα πρέπει να σημειωθεί και η στάση των πολιτών απέναντι στις δημόσιες δαπάνες, η οποία δεν είναι πάντοτε θετική, καθώς τις αντιλαμβάνονται εύκολα ως σπατάλη δημόσιων πόρων. Ωστόσο, οι δημόσιες δαπάνες είναι ο μόνος τρόπος παροχής δημόσιων υπηρεσιών, που συμβάλλουν ουσιαστικά στην ανάπτυξη της οικονομίας και του πολιτισμού των τοπικών κοινωνιών. Παραδοσιακά, οι δημόσιες πολιτικές στοχεύουν στην εκπλήρωση των αναγκών των πολιτών, αλλά οι πρόσφατες αλλαγές στις προσδοκίες των πολιτών δείχνουν αλλαγή της εστίασης σε υπηρεσίες υψηλής ποιότητας και μια εξελιγμένη «αλυσίδα εφοδιασμού», που περιλαμβάνει όλο και περισσότερο μη βασικές υπηρεσίες. Ως εκ τούτου, έχει φανεί ότι οι διάφορες κατηγορίες δαπανών που σχετίζονται με συγκεκριμένα προγράμματα και στοχεύουν στην κάλυψη των αναγκών των πολιτών είναι απαραίτητες για την τοπική κοινωνία και τους πολίτες της (Mafrolla and D'Amico, 2016).

Ερευνητές βρήκαν ότι η ευτυχία και η ικανοποίηση των πολιτών έχει συσχετιστεί με την ποιότητα ζωής τους που μπορεί να βιώνουν από τις δημόσιες υπηρεσίες, ακόμη και όταν διερευνούν την ικανοποίηση σε συγκεκριμένους τομείς της ζωής τους, όπως ο ελεύθερος χρόνος. Μελέτη διαπίστωσε ότι 32% των πολιτών είναι ικανοποιημένο από τα στελέχη της δημοτικής κυβέρνησης από την παροχή δημόσιων υπηρεσιών σε δημοτικό επίπεδο (Lowndes and Gardner, 2016).

Κεφάλαιο 1^ο: Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ)

1.1 Η Έννοια των ΟΤΑ

Οι έννοιες του κράτους και της αυτόνομης οργάνωσης έχουν πολλά κοινά. Αυτά περιλαμβάνουν την άσκηση δημόσιας εξουσίας, την ύπαρξη θεσμών, ιδίως ανεξάρτητης νομικής προσωπικότητας, και οργανισμών που έχουν τα δικά τους ανεξάρτητα δικαιώματα ιδιοκτησίας και νομικού καθεστώτος. Σήμερα, αυτή η νομική οντότητα θεωρείται απαραίτητη προϋπόθεση για την αυτοδιοίκηση. Η διαχείριση αυτή απαιτεί τη σύσταση οργανικών μονάδων δημόσιας διοίκησης εκτός των νομικών προσώπων του κράτους, που είναι ειδικά νομικά πρόσωπα και διαθέτουν δικά τους ιδρύματα (Giannakopoulou, 2015).

Για το σκοπό αυτό μπορούν να εγγραφούν μόνο νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, χωρισμένα σε δύο κατηγορίες: νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου εδαφικού δικαίου και νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου μη εδαφικού δικαίου. Σύμφωνα με τη διάκριση αυτή, η αυτοδιοίκηση διακρίνεται σε τοπική αυτοδιοίκηση και ειδική αυτοδιοίκηση ή γενική αυτοδιοίκηση. Οι φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης είναι εδαφικά νομικά πρόσωπα, ενώ οι υπηρεσίες ειδικής διοικητικής περιφέρειας ή κάθε υλικό είναι μια μη εδαφική νομική οντότητα. Σύμφωνα με έναν άλλο ορισμό, ένας οργανισμός τοπικής αυτοδιοίκησης μπορεί να θεωρηθεί ως ένας οργανισμός που ελέγχεται άμεσα από εκλεγμένους εκπροσώπους του λαού και του οποίου ο σκοπός είναι να παρέχει υπηρεσίες που απαιτούνται από την κοινωνία εντός ενός συγκεκριμένου πεδίου (Sofianou *et al.*, 2014).

Οι δημόσιες εξουσίες που ασκούνται από αυτόνομους οργανισμούς δεν είναι πρωταρχικής φύσεως, αλλά «επιβάλλονται» ή «προέρχονται». Δεν είναι δικαίωμα που ασκείται από νομικό πρόσωπο, αλλά από τα πρόσωπα αυτά σύμφωνα με τους κρατικούς κανονισμούς. Αυτή τη στιγμή στη χώρα μας, η δομή της τοπικής αυτοδιοίκησης καλύπτει το πρώτο και το δεύτερο επίπεδο αυτονομίας. Η πρώτη βαθμίδα είναι οι δήμοι και οι κοινότητες σύμφωνα με τον Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων (ΚΔΚ). Το δεύτερο είναι η δημοτική αυτοδιοίκηση σε επίπεδο νομού. Οι νομοθέτες ίδρυσαν δύο τύπους οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, και οι δύο πρωτοβάθμιοι. Πόλη με πληθυσμό άνω των 10.000 κατοίκων ή οποιονδήποτε πληθυσμό είναι πρωτεύουσα νομού και αποτελεί δήμο (άρθρο 2§1 Δ.Κ.Κ.). Παλιές κοινότητες με πληθυσμό άνω των 10.000 κατοίκων πρέπει να μετατραπούν σε δήμους. Επιπλέον, κοινότητες που ορίζονται ως πόλεις με ιαματικές πηγές με πληθυσμό άνω των 2.500 ατόμων μπορούν να αναγνωριστούν ως δήμοι με προεδρικό

διάταγμα. Μέσω παρόμοιων διαταγμάτων μπορούν να αναγνωρίζονται και σε δήμους κοινότητες ιδιαίτερης ιστορικής σημασίας (Sofianou *et al.*, 2014).

Η τοπική αυτοδιοίκηση διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην τοπική κοινωνία. Η κοινωνία δεν έχει σημαντικές εμπορικές δραστηριότητες, η προώθηση της περιφερειακής ανάπτυξης και αναβάθμισης τον πολιτικό, διοικητικό και αναπτυξιακό του ρόλο. Ιδρύθηκαν συλλογικά ιδρύματα όπως η ΚΕΔΚΕ και η ΤΕΔΓ, με διεύρυνση των επιχειρησιακών δυνατοτήτων των τοπικών αρχών. Η τοπική αυτοδιοίκηση είναι η πολιτική, διοικητική και ο αναπτυξιακός οργανισμός της χώρας μέσω των εκλεγμένων του οργάνων. Τα αποτελέσματα της εκλογικής διαδικασίας είναι η επίσημη και ουσιαστική εξουσία της λήψης των αποφάσεων και περιλαμβάνει όλους τους τομείς της οικονομικής και κοινωνικής ζωής και τα συμφέροντα των πολιτών, γι' αυτό και αποτελεί πολιτικό θεσμό. Τα αγαθά και οι υπηρεσίες που παράγει αποτελούν έναν διοικητικό οργανισμό, δηλαδή σε τοπικό, δημοτικό ή περιφερειακό επίπεδο. Περιλαμβάνει επίσης τον σχεδιασμό που αναπτύχθηκε στο πλαίσιο του αναπτυξιακού φορέα, με κοινωνικοπολιτικές και κοινωνικοοικονομικές συνεισφορές. Η τοπική αυτοδιοίκηση βελτιώνει και την περιφερειακή ανάπτυξη (Pazarskis *et al.*, 2022).

Οι προσπάθειες της περιφερειακής ανάπτυξης συνεχίζουν να αυξάνονται ως αποκεντρωμένη δυναμική δήμων και κοινοτήτων, ενώ από δυναμικής άποψης, έχουν το δικαίωμα να δημιουργήσουν τη δική τους επιχείρηση ή συμμετοχή σε αυτήν. Ο Ν.1416/1984 επιτρέπει την τοπική αυτονομία, την οικονομική και την κοινωνική ανάπτυξη, έχοντας τη δική του αναπτυξιακή πορεία. Στο πλαίσιο του νέου νόμου περί Δήμων και Κοινοτήτων, μπορεί να δημιουργηθεί ένα θεσμικό πλαίσιο για την ανάπτυξη της τοπικής αυτοδιοίκησης και την κάλυψη των αναγκών των πολιτών. Το πρόγραμμα ΘΗΣΕΑΣ και ο εντοπισμός των πόρων της αυτοδιοίκησης του νομού ανοίγουν νέους δρόμους για την Τ.Α (Pazarskis *et al.*, 2022).

Οι κοινότητες του νομού συνεργάζονται με διάφορους δημόσιους και ευρύτερους φορείς του δημόσιου τομέα για την παράδοση ενός έργου. Ειδικότερα, σε συνεργασία με τα Υπουργεία Απασχόλησης, Εσωτερικών, Περιβάλλοντος, Παιδείας, φορείς διαχείρισης, πανεπιστημιακά τμήματα, φορείς υποστήριξης απασχόλησης και το Ινστιτούτο Εργασίας της ΓΣΕΕ. Παράλληλα, με τη συνεργασία της κυβέρνησης και των επιχειρήσεων δημιουργείται μία αυτονομία, με από κοινού ώθηση δράσης για την προστασία των καταναλωτών, την προώθηση νέων προϊόντων, των επενδύσεων, την

υποστήριξη της Ελληνικής Επιχειρηματικότητας, και την τόνωση της απασχόλησης και επίλυση του προβλήματος της ανεργίας (Kalimeri, 2018).

Επιπλέον, οι φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης έχουν αποκτήσει νέους θεσμούς και δυνατότητες ανάπτυξης μέσα από τα θεσμικά πλαίσια. Οι συμπράξεις δημόσιου και ιδιωτικού τομέα μπορούν να ωθήσουν την πραγματοποίηση σημαντικών έργων σε όλους τους τομείς, ιδιαίτερα στους τομείς της εκπαίδευσης, της υγείας και του πολιτισμού (Kalimeri, 2018).

1.2 Ιστορική Αναδρομή του Θεσμού των ΟΤΑ

Οι ελληνικοί θεσμοί τοπικής αυτοδιοίκησης δεν είναι κάτι καινούργιο. Οι ρίζες τους βρίσκονται στην αρχαία Αθήνα της εποχής του Κλεισθένη. Η πρώτη μορφή αυτοδιοίκησης πρωτοστάτησε από τον ίδιο τον Κλεισθένη, ο οποίος χώρισε την Αθήνα σε δήμους με ξεχωριστές διοικήσεις και ξεχωριστούς τίτλους. Επίσης, έχει αναφερθεί ότι η κοινότητα δεν είναι παρά μια εκδήλωση της αρχαιοελληνικής ιδέας της συγκέντρωσης, της συνεύρεσης ανθρώπων που συνδέονται με δεσμούς κοινού τόπου και κοινών συμφερόντων (Henderson, 2010). Αυτή η ιδέα επεκτάθηκε επί Σόλωνα στις αρχές του έκτου αιώνα π.Χ. και οδήγησε στην εγκαθίδρυση της δημοκρατίας. Ο πολιτισμός, όμως, των αρχαίων Αθηναίων και των αρχαίων Λακεδαιμονίων είναι βασισμένος σε ένα σύστημα αυτοδιοίκησης που χαρακτηρίζεται από την απόλυτη αυτονομία των πόλεων και των περιφερειακών κοινοτήτων (Christensen *et al.*, 2020).

Κατά την πρώτη περίοδο της ρωμαϊκής κυριαρχίας, η αυτονομία των ελληνικών πόλεων παρέμεινε σχεδόν αμετάβλητη. Η κοινοπολιτεία της ρωμαϊκής κυριαρχίας δεν ήταν παρά μια μεταμόρφωση του αρχαίου ελληνικού κράτους. Δημιουργήθηκε και λειτούργησε είτε ως αποτέλεσμα της αδυναμίας της Ρώμης να ρυθμίσει τη διοίκηση διάφορων τμημάτων της αυτοκρατορίας, είτε ως αποτέλεσμα της εσκεμμένης ανοχής της Ρώμης. Υπάρχουν σαφή παραδείγματα αστικής αυτονομίας μετά τη διαίρεση του ρωμαϊκού κράτους, την ίδρυση του ανατολικού ρωμαϊκού κράτους στην Κωνσταντινούπολη και τον μετέπειτα εξελληνισμό (Kern, 2019). Στην πραγματικότητα, βέβαια, η βυζαντινή κυβέρνηση, στο απόγειό της μεταξύ του ένατου και του δωδέκατου αιώνα, επεδίωκε να συγκεντρώσει όλο και περισσότερη διοικητική εξουσία στα χέρια της. Αλλά υπάρχουν πολλά στοιχεία για τη λειτουργία των αυτόνομων οργανώσεων σε πόλεις, κωμοπόλεις και χωριά (Rhodes, 1973).

Μεταγενέστερες έρευνες επιβεβαίωσαν την ύπαρξη του όρου «χωρική ομάδα», που σήμαινε ότι οι κάτοικοι συγκεντρώνονταν σε μια πόλη γύρω της, με κοινές αρμοδιότητες και κοινά προνόμια, που ήταν η πρωτεύουσα της κοινότητας.

Μέσα στην υποδιοίκηση υπήρχαν κοινότητες, οι οποίες δυνάμωσαν καθώς η βυζαντινή εξουσία εξασθενούσε. Είναι γνωστό ότι στα τέλη της βυζαντινής εποχής, οι προηγούμενες διοικητικές εξουσίες κατώτερης δικαιοσύνης δόθηκαν στις πόλεις (Myofa, 2023). Κατά την τουρκική πολιτική περίοδο, πολλές ελληνικές κοινότητες έγιναν τοπικά πολιτιστικά κέντρα, όπως τα Αμπελάκια και η Δημητσάνα. Την εποχή εκείνη την τοπική αυτοδιοίκηση ασκούσαν περιφερειακοί εκλεγμένοι προεστοί, που είχαν σχέσεις με τις τουρκικές αρχές. Το σημαντικότερο καθήκον τους ήταν να συλλέξουν ελληνικούς όρους και τις εκφράσεις τους στην ελληνική γλώσσα (Maloutas, 1993).

Η προθυμία των Ελλήνων να διατηρήσουν την εθνική συνοχή και οργάνωση, να διατηρήσουν τις προγονικές και θρησκευτικές πρακτικές και να ασκήσουν οικονομική δραστηριότητα για επιβίωση ήταν έντονη. Οι κοινότητες αυτές ήταν κέντρα τοπικής δύναμης στη χώρα και έγιναν οι θεματοφύλακες της εθνικής συνείδησης των υποδουλωμένων Ελλήνων (Monioudi-Gavala, 2017).

Με την έναρξη της επανάστασης καταργήθηκαν αυτόματα οι τοπικές αρχές που είχαν ιδρυθεί από την τουρκική κυβέρνηση και δημιουργήθηκαν οι πρώτες ελληνικές τοπικές αρχές για να ανταποκριθούν στις ανάγκες του αγώνα και να λύσουν τα καθημερινά προβλήματα που προκύπταν κατά την ανάπτυξή του. Ωστόσο, είναι πολύ νωρίς για να μιλήσουμε για εφαρμογή ουσιαστικής τοπικής αυτοδιοίκησης, γιατί αυτή η περίοδος απαιτεί την εφαρμογή μιας ενιαίας πολιτικής ενότητας για την κάλυψη των αναγκών της επανάστασης (Sayas, 2016).

Κατά τη διακυβέρνηση του Ιωάννη Καποδίστρια, η τάση προς ένα συγκεντρωτικό κράτος έγινε ακόμη πιο έντονη, αφού ο ίδιος ο κυβερνήτης θεωρούσε τα επαρχιακά και κοινοτικά ιδρύματα ως όργανα κρατικής διοίκησης και όχι αυτονομίας. Αντί να σταματήσει την κατάχρηση, εκχωρεί παλιές εξουσίες στις τοπικές κοινωνίες και τους στερεί ακόμη και το δικαίωμα να διαχειρίζονται τις τοπικές υποθέσεις. Ωστόσο, το πρώτο μέτρο που διοργάνωσε ο οργανισμός ήταν να δώσει σε κατοίκους άνω των 25 ετών το δικαίωμα ψήφου. Στη διάρκεια της βασιλείας του Όθωνα και της Βαυαρικής Αντιβασιλείας, έγιναν προσπάθειες οργάνωσης της τοπικής αυτοδιοίκησης σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά πρότυπα της εποχής (ιδιαίτερα το γαλλικό σύστημα τοπικής αυτοδιοίκησης) (Monioudi-Gavala, 2017).

Το 1833 η χώρα χωρίστηκε σε δήμους 300 κατοίκων και η εκλογή των αντιπροσώπων έγινε με καθολική ψηφοφορία. Το Σύνταγμα του 1844 καθιέρωσε για πρώτη φορά φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης, αναγνώρισε έμμεσα τους δήμους ως μονάδες τοπικής αυτοδιοίκησης και όριζε στο άρθρο 11 ότι «τα κονδύλια της δημοτικής εκπαίδευσης βαρύνουν τους δήμους». Οι δημοτικές αρχές, μαζί με το κράτος ήταν στα όρια των αναγκών τους. Όμως το Σύνταγμα του 1864 αναγνώριζε ρητά την ύπαρξη τοπικής αυτοδιοίκησης. Το άρθρο 105 του Συντάγματος αναφέρει ότι οι δημοτικές αρχές, συμπεριλαμβανομένων των δημάρχων, εκλέγονται άμεσα «με καθολική και μυστική ψηφοφορία». Το άρθρο 105 του Συντάγματος του 1911 αφορούσε τις εκλογές στους δήμους, με τη διαφορά ότι εξασφάλιζε την καθολικότητα της ψήφου αλλά όχι την ακαριαία και τη μυστικότητα (Carey, 1998).

Ο νόμος ΔΝΖ του 1912 «Σχετικά με την Ίδρυση Δήμων και Κοινοτήτων» ήταν η πρώτη προσπάθεια καθορισμού ενός πλαισίου για την ευθύνη ΟΤΑ. Ο νόμος κάνει διάκριση μεταξύ αστικών και αγροτικών δήμων, οι πρώτοι που αποτελούν δήμους υπόκεινται σε ορισμένους περιορισμούς και οι δεύτεροι αποτελούν κοινότητες. Το άρθρο 92 του Νόμου ορίζει το περιεχόμενο της τοπικής αυτονομίας. Η διαχείριση των τοπικών υποθέσεων ανήκει σε δήμους και κοινότητες και ακολουθεί ενδεικτική απαρίθμηση των τοπικών υποθέσεων. Ως φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης αποτέλεσαν ο δήμαρχος, οι διαδηλωτές, το δημοτικό συμβούλιο και το δημαρχιακό συμβούλιο (Carey, 1998).

Το σύστημα διάκρισης των εξουσιών εμφανίστηκε για πρώτη φορά στο κείμενο του άρθρου 105 του Συντάγματος του 1925 και επαναλήφθηκε στο άρθρο 108 του Συντάγματος του 1927. Ο σκοπός αυτού του συστήματος είναι να διαχωρίσει τις κυβερνητικές αρμοδιότητες αναθέτοντας καθημερινά καθήκοντα (Carey, 1998).

Το Σύνταγμα του 1927 είχε πράγματι μια διάταξη στο άρθρο 107, η οποία ήταν μεγαλύτερη και πιο ουσιαστική. Η παράγραφος 1 προβλέπει ότι το Δημόσιο χωρίζεται σε τομείς στους οποίους οι πολίτες διαχειρίζονται άμεσα στις τοπικές υποθέσεις σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου. Οι αρμοδιότητες των τοπικών οργανώσεων καθορίζονται επομένως από συννομοθέτες, οι οποίοι θα υποβάλλουν όλες τις περιπτώσεις τοπικής φύσης στους τοπικούς οργανισμούς (Carey, 1998).

Το Σύνταγμα του 1952 δεν προέβλεπε συγκεκριμένες διατάξεις για το περιεχόμενο των τοπικών οργανώσεων, αλλά έδωσε την εξουσία λήψης αποφάσεων των εξουσιών τους στο κοινό νομοθετικό σώμα. Με τον τρόπο αυτό, οι συννομοθέτες έχουν την υποχρέωση να ρυθμίζουν την οργάνωση και τη λειτουργία των τοπικών οργανώσεων,

έτσι ώστε όλοι οι τοπικοί οργανισμοί να είναι υπεύθυνοι για τις τοπικές υποθέσεις. Τα καθήκοντα αυτά πρέπει να εκτελούνται με τρόπο που να προωθεί την ανάπτυξη και την απόδοση των θεσμών της τοπικής αυτοδιοίκησης. Το άρθρο 99 εξακολουθεί να προβλέπει καθολική ψηφοφορία στις εκλογές για τις δημοτικές και κοινοτικές αρχές (Carey, 1998).

Μάλιστα, ο Μ. Στασινόπουλος, συγκρίνοντας τις διατάξεις των συνταγμάτων του 1927 και του 1952, διαπίστωσε ότι:

1. Οι τοπικές κυβερνήσεις έχουν αυτόνομους οργανισμούς για τη διαχείριση των τοπικών υποθέσεων.
2. Οι θεσμοί που διοικούν δήμους και κοινότητες δεν διορίζονται από το κράτος αλλά εκλέγονται από τον λαό.
3. Οι εκλογές για τους θεσμούς γίνονται με λαϊκή ψηφοφορία
4. Η εξουσία των δημοτικών αρχών και των κοινοτήτων εκτείνεται σε όλα τα τοπικά ζητήματα και ο νόμος μπορεί να εξαλείψει ορισμένα θέματα, αλλά δεν μπορεί να περιορίσει ουσιαστικά το πεδίο εφαρμογής τους.
5. Ο έλεγχος των ενεργειών των τοπικών και κοινοτικών αρχών δεν προάγει την αυτοδιοίκηση (Parageorgiou-Venetas, 2002).

Το άρθρο 121 του αυταρχικού συντάγματος του 1968 ορίζει ξεκάθαρα ότι σκοπός των τοπικών οργανώσεων είναι η προώθηση των τοπικών συμφερόντων και η κάλυψη των αναγκών των κατοίκων στις σχετικές περιοχές και απαγορεύει οι τοπικές οργανώσεις να εμπλέκονται σε θέματα που δεν σχετίζονται με τους παραπάνω σκοπούς. Ωστόσο, η διάταξη αυτή παραμένει αναποτελεσματική διότι ένα από τα πιο θεμελιώδη στοιχεία των θεσμών της τοπικής αυτοδιοίκησης, δηλαδή οι εκλεγμένοι ΟΤΑ, αναιρείται (Chrysoulakis *et al.*, 2013).

Σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία υπάρχουν δύο είδη τοπικής αυτοδιοίκησης. Το πρώτο επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης: δήμοι και αυτόνομες περιφέρειες και το δεύτερο όπου περικλείει κοινότητες και δευτερεύουσες πόλεις. Όσον αφορά τα επίπεδα τοπικής αυτοδιοίκησης σε επίπεδο βάσης, οι ορισμοί έχουν ως εξής: Οι δήμοι και οι κοινότητες ορίζονται χρησιμοποιώντας διαφορετικά θεσμικά πλαίσια (Paraskevoopoulos and Photis, 2022).

Η κοινότητα διοικείται από ένα συμβούλιο 7 έως 11 μελών, με τον πρόεδρο της κοινότητας υπεύθυνο για τη λήψη αποφάσεων. Κάθε δήμος διοικείται από ένα συμβούλιο που αποτελείται από 11 έως 45 μέλη. Ο δήμαρχος είναι η διοικητική αρχή

της δημοτικής αρχής. Το Δημοτικό Συμβούλιο εκλέγεται με άμεση καθολική ψηφοφορία κάθε τέσσερα χρόνια ψήφος (Paraskevoropoulos and Photis, 2022).

Το αναθεωρημένο σύνταγμα του 2001 εισήγαγε μια σειρά από καινοτομίες στη διαχείριση των υποθέσεων τοπικής αυτοδιοίκησης, αφήνοντας άφθονο περιθώριο για πλήρη αναδιοργάνωση των δευτεροβάθμιων ιδρυμάτων. Θεωρούμε ότι δύο σημεία του νέου συνταγματικού πλαισίου είναι ιδιαίτερα σημαντικά προς αυτή την κατεύθυνση. Το πρώτο αφορά τον αυστηρό ορισμό των δύο επιπέδων αυτονομίας και το δεύτερο αφορά τις αρμοδιότητες και την κατανομή τους. Ωστόσο, είναι ιδιαίτερα σημαντικό όσον αφορά τα οικονομικά της Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Dasilas and Papasygiopoulos, 2015). Με αυτόν τον απλό τύπο, συμβαίνουν δύο σημαντικές αλλαγές. Πρώτον, το σύνταγμα χορηγεί πλέον δύο πτυχία Ένα από αυτά, χωρίς ρητή αναφορά σε πόλεις και κοινότητα, για ΟΤΑ. Οι ΟΤΑ Β' επιπέδου εφαρμόζουν τη νομαρχιακή αυτονομία. Δεύτερον, αυτή η απόδοση είναι περιοριστική (Lamproroulou and Oikonomou, 2016). Οι νομοθέτες δεν μπορούν πλέον να προσθέσουν περισσότερα, με αποτέλεσμα πλέον να αποκλείονται τυχόν πιθανοί πελάτες. Σκοπός είναι η θέσπιση μεγαλύτερης αυτοδιοίκησης στο μέλλον. Το πλαίσιο είναι ανοιχτό στην ανάπτυξη, αλλά ταυτόχρονα ένας αποτρεπτικός παράγοντας ενάντια σε επικίνδυνα και άβολα πειράματα του μέλλοντος (Lamproroulou and Oikonomou, 2016).

1.3 Αρμοδιότητες ΟΤΑ

Σύμφωνα με το άρθρο 102, παράγραφος 1, του Συντάγματος του 1975/198632, σκοπός της τοπικής αυτοδιοίκησης είναι η διαχείριση των τοπικών υποθέσεων με τη θέσπιση γενικών αρμοδιοτήτων. Με άλλα λόγια, οι δημοτικές αρχές και οι κοινότητες μπορούν να θεωρηθούν ότι έχουν δικαιοδοσία για όλα τα τοπικά θέματα. Ο ορισμός της έννοιας των τοπικών περιπτώσεων δεν είναι εύκολος. Δεδομένου ότι κάθε τοπική περίπτωση καθορίζεται από την ύπαρξη της τοπικής κοινότητας στην οποία αναφέρεται, ο ορισμός της έννοιας μπορεί να βασίζεται στα τοπικά συμφέροντα που εκπροσωπούνται από την κοινότητα (Wall, 2018). Η έννοια του «τοπικού ενδιαφέροντος» είναι φυσικά ευρύτερη και καλύπτει ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων. Περιλαμβάνει επίσης θέματα που αφορούν τα συμφέροντα της περιοχής στην οποία δραστηριοποιείται ο ΟΤΑ αλλά αναμφίβολα δεν εμπίπτουν στις αρμοδιότητές του. Βασικό στοιχείο της έννοιας του τοπικού ενδιαφέροντος είναι η προώθηση των κοινωνικών, οικονομικών, πολιτιστικών και οικολογικών αναγκών

της περιοχής ΟΤΑ, καθώς και η ικανοποίηση ορισμένων βασικών αναγκών των κατοίκων της (Cohen *et al.*, 2017).

Ωστόσο, τα όρια μεταξύ τοπικών και μη υποθέσεων είναι εξαιρετικά ρευστά και εξαρτώνται από οργανωτικές, οικονομικές και τεχνολογικές αντιλήψεις και συνθήκες, γεγονός που καθιστά εύκολη τη διαστρέβλωση του όρου «τοπική περίπτωση». Αυτή η στρέβλωση εκδηλώνεται κυρίως στη μετατόπιση των ορίων μεταξύ των τοπικών και των εθνικών υποθέσεων (Monioudi-Gavala, 2017).

Η κατεύθυνση των εθνικών υποθέσεων και η μεταβαλλόμενη φύση των τοπικών υποθέσεων είναι αποτέλεσμα του σύγχρονου συγκεντρωτικού κράτους και της έλλειψης αποκέντρωσης της κρατικής εξουσίας. Ο Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικας (Π.Δ. 410/1995) προβλέπει ότι οι τοπικοί φορείς μπορούν να ασκούν κάθε δραστηριότητα που προάγει κάθε κοινωνικό, οικονομικό, πολιτιστικό και πνευματικό συμφέρον των κατοίκων τους και τις δραστηριότητες προστασίας του περιβάλλοντος (Carey, 1998).

Αυτή η κατηγορία περιλαμβάνει όλες τις υπηρεσίες που στοχεύουν στη βελτίωση και τον έλεγχο του φυσικού περιβάλλοντος όπως:

- Θέματα που σχετίζονται με την οργάνωση και λειτουργία της έκθεσης.
- Κατασκευή οποιουδήποτε έργου προστασίας της φύσης και της φύσης.
- Έλεγχος της συμμόρφωσης με τους κανονισμούς σχετικά με την καθαριότητα.
- Κατασκευές, ύδρευση, αποχέτευση και περιβαλλοντική ρύπανση(καπνός, θόρυβος κ.λπ.).
- Κατασκευή δρόμων, πλατειών και γεφυρών (δημοτική οδοποιία).
- Έρευνα, διαχείριση και εκτέλεση έργων οικιστικής και αστικής ανάπτυξης στην περιοχή
- Επισκευή και συντήρηση παραδοσιακών ή ιστορικών κτιρίων
- Συντήρηση και λειτουργία των αρχαιολογικών και των ιστορικών χώρων της περιοχής σε συνεργασία με αρμόδιους δημόσιους φορείς.
- Κατασκευή, επισκευή και συντήρηση σχολικών κτιρίων
- Δημιουργία, κατασκευή και λειτουργία μουσικής, χορού,
- Κέντρο Ζωγραφικής και Επαγγελματικού Προσανατολισμού.
- Κοινωνική μέριμνα για ηλικιωμένους, παιδιά και άτομα με ειδικές ανάγκες
- Φροντίδα, ψυχαγωγία και αναψυχή, παιδιά, βρέφη και παιδικοί σταθμοί
- Παιδικούς σταθμούς και ορφανοτροφεία.

- Εκπτώσεις κατοικιών
- Χόμπι
- Κατασκευή, συντήρηση και λειτουργία έργων υποδομής(Carey, 1998; Moreno-Monroy *et al.*, 2021; Paraskevoudos and Photis, 2022)

Αυτές οι υπηρεσίες έχουν σχεδιαστεί για να προσφέρουν στους κατοίκους ευχάριστο χρόνο, απαραίτητες για την κάλυψη βασικών αναγκών αναψυχής όπως δάση, κήπους, υπαίθριους δημόσιους χώρους αναψυχής, διαμορφωμένους χώρους, αθλητικές εγκαταστάσεις, κέντρα νεότητας, παιδικές χαρές και οτιδήποτε σχετίζεται με πνευματικούς χώρους όπως βιβλιοθήκες, μουσεία, γκαλερί τέχνης, φιλαρμονικές ορχήστρες, θέατρο, γυμναστήριο και αθλήματα κέντρο (Boronkay *et al.*, 2021; Dasilas and Papasytiopoulos, 2015; Klöve, 1952).

Καθώς επίσης:

- Προστασία της ζωής και της υγείας των κατοίκων και της υλικής περιουσίας τους από βίαια ή ασυνήθιστα γεγονότα και περιστατικά, όπως πλημμύρες ή δασικές πυρκαγιές.
- Ανάπτυξη ειδικών προγραμμάτων πρόληψης, πρώτων βοηθειών και θεραπείας.
- Παραγωγικές και αναπτυξιακές δραστηριότητες

Αυτές οι δραστηριότητες έχουν σχεδιαστεί για να παρέχουν άμεσες υπηρεσίες παραγωγής και ανάπτυξης:

- Κατασκευή διαφόρων έργων όπως αρδευτικά και εγγειοβελτιωτικά έργα.
- Αξιοποίηση και αξιοποίηση τοπικών φυσικών πόρων, θερμών πηγών κ.λπ.
- Ήπιες μορφές ενέργειας όπως η ηλιακή και η αιολική ενέργεια, η βιομάζα κ.λπ.
- Ανάπτυξη βιοτεχνικών κέντρων και κτιρίων
- Διακίνηση και εμπορία υγρών και αερίων καυσίμων.
- Φροντίδα για την εξασφάλιση γης για τη βοσκή των ζώων των κατοίκων της πόλης
- Όχι μόνο αξιοποίηση αδρανών υλικών στα δημοτικά κτίρια και κοινοτική γη, και γη που ανήκει στο κοινό (Allain-Dupré, 2020; Lampropoulou and Oikonomou, 2016; Nickayin *et al.*, 2020).

Το συμπέρασμα που προκύπτει από αυτό είναι ότι οι πολίτες καταναλώνουν άμεσα πολύ περισσότερες δημοτικές υπηρεσίες από τις υπουργικές υπηρεσίες στην

καθημερινότητά τους. Επομένως, η ποιότητα ζωής των πολιτών εξαρτάται περισσότερο από την ποιότητα των υπηρεσιών που παρέχονται από αποκεντρωμένα ιδρύματα, ιδίως τις τοπικές αρχές.

Κεφάλαιο 2^ο: Πολιτιστική Πολιτική & ΟΤΑ

Η πολιτιστική πολιτική εξετάζει πώς οι τοπικές κυβερνήσεις διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο στη διαμόρφωση και την εφαρμογή πολιτιστικών πολιτικών σε κοινοτικό επίπεδο. Οι τοπικές κυβερνήσεις είναι συχνά υπεύθυνες για την κατανομή πόρων και χρηματοδότησης για την υποστήριξη πολιτιστικών πρωτοβουλιών στις κοινότητές τους. Έχουν, επίσης, τη δύναμη να αναπτύσσουν στρατηγικές και σχέδια που προάγουν την πολιτιστική πολυμορφία, ενισχύουν τη συμμετοχή της κοινότητας σε πολιτιστικές δραστηριότητες και διατηρούν την τοπική κληρονομιά (Konsola, 1988; Zorba, 2009). Ένα από τα βασικά πλεονεκτήματα της συμμετοχής της τοπικής αυτοδιοίκησης στην πολιτιστική πολιτική είναι η στενή γειτνίασή τους με την κοινότητα. Αυτό τους επιτρέπει να έχουν βαθιά κατανόηση των αναγκών και των συμφερόντων των ψηφοφόρων τους, δίνοντάς τους τη δυνατότητα να αναπτύξουν πιο στοχευμένες και αποτελεσματικές πολιτιστικές πολιτικές (Kosmidis *et al.*, n.d.; Zamorano and Bonet, 2022).

Επιπλέον, οι τοπικές κυβερνήσεις έχουν τη δυνατότητα να συνεργάζονται και να σχηματίζουν συνεργασίες με διάφορους ενδιαφερόμενους φορείς, συμπεριλαμβανομένων κοινοτικών οργανώσεων, καλλιτεχνικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων. Αυτή η συνεργασία μπορεί να οδηγήσει σε μια πιο ολιστική και περιεκτική προσέγγιση στη χάραξη πολιτιστικής πολιτικής, καθώς ενσωματώνει διαφορετικές προοπτικές και εμπειρογνομosύνη. Η συμμετοχή της τοπικής αυτοδιοίκησης στην πολιτιστική πολιτική διασφαλίζει ότι οι πολιτικές ανταποκρίνονται στις συγκεκριμένες ανάγκες και προσδοκίες της τοπικής κοινότητας, καθιστώντας τις πιο αποτελεσματικές και ουσιαστικές (Zamorano and Bonet, 2022).

Ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης στην πολιτιστική πολιτική προωθεί τη συμμετοχή και την ιδιοκτησία της κοινότητας. Μέσω της εμπλοκής τους στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων και της παροχής πόρων, οι τοπικές κυβερνήσεις δίνουν τη δυνατότητα στις κοινότητες να συμμετέχουν ενεργά στη διαμόρφωση του πολιτιστικού τους τοπίου. Συνολικά, η συμμετοχή της τοπικής αυτοδιοίκησης στην πολιτιστική πολιτική αναγνωρίζει τη σημασία του πολιτισμού ως ζωτικής σημασίας συστατικού της κοινοτικής ανάπτυξης και ευεξία. Αναγνωρίζοντας τις δυνατότητες των πολιτιστικών προγραμμάτων, όπως τα δημοφιλή μουσικά φεστιβάλ, και ενστερνίζοντας διατομεακές συνεργασίες, οι τοπικές κυβερνήσεις μπορούν να προωθήσουν τη βιώσιμη πολιτιστική ανάπτυξη που ωφελεί ολόκληρη την κοινότητα (Kouri, 2012). Αυτό το νέο παράδειγμα πολιτιστικής υποστήριξης εστιάζει στη

διευκόλυνση διατομεακών συμπράξεων που υποστηρίζουν πολιτιστικές διαδικασίες και όχι απλώς πολιτιστικά αντικείμενα. Αυτό το παράδειγμα δίνει έμφαση στη βιώσιμη πολιτιστική ανάπτυξη και αναγνωρίζει ότι οι πολιτιστικές πολιτικές πρέπει να συνδέονται με συγκεκριμένες τοπικές, εθνικές ή παγκόσμιες κοινότητες (Kouri, 2014).

Επιπρόσθετα, αναγνωρίζει ότι οι πολιτιστικές πολιτικές δεν πρέπει να χαρακτηρίζονται μόνο από το κέρδος ή τον πολιτισμό, αλλά να επιδιώκουν μια ισορροπία μεταξύ των δύο. Η συμμετοχή της τοπικής αυτοδιοίκησης στην πολιτιστική πολιτική διαδραματίζει κρίσιμο ρόλο στην προώθηση της κοινοτικής συμμετοχής, στη διατήρηση της τοπικής κληρονομιάς και την προώθηση της βιώσιμης πολιτιστικής ανάπτυξης (Kouri, 2012, 2014).

2.1 Πολιτιστική Πολιτική

Η πολιτιστική πολιτική διαδραματίζει κρίσιμο ρόλο στην προώθηση της διαφορετικότητας και της ανάπτυξης των κοινωνιών. Στοχεύει στην προώθηση του θετικού δυναμικού των πολιτιστικών διαφορών και στη διευκόλυνση της συνεργασίας μεταξύ διαφορετικών κοινοτήτων. Υποστηρίζοντας και επενδύοντας στις τέχνες, την πολιτιστική κληρονομιά και τις δημιουργικές βιομηχανίες, η πολιτιστική πολιτική επιδιώκει όχι μόνο να βελτιώσει την ποιότητα ζωής για ιδιώτες αλλά και για την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης και καινοτομίας (Ebinger *et al.*, 2019). Είναι σημαντικό για την πολιτιστική πολιτική να αναγνωρίζει την αξία των διατομεακών εταιρικών σχέσεων και της βιώσιμης πολιτιστικής ανάπτυξης, με συγκεκριμένους στόχους που απευθύνονται σε τοπικές, εθνικές και παγκόσμιες κοινότητες. Η πολιτιστική πολιτική δεν αφορά απλώς τη διατήρηση των παραδοσιακών πρακτικών και τεχνουργημάτων, περιλαμβάνει, επίσης, τη δυναμική φύση του πολιτισμού και τον τρόπο με τον οποίο εξελίσσεται μέσα στις κοινωνίες. Αναγνωρίζοντας το συνεχώς μεταβαλλόμενο τοπίο της πολιτιστικής έκφρασης, η πολιτιστική πολιτική μπορεί να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα διαφορετικών κοινοτήτων (Werck *et al.*, 2008). Επιπλέον, ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο πολιτιστικής πολιτικής πρέπει να λαμβάνει υπόψη τη διασταύρωση πολιτιστικών και κοινωνικών θεμάτων, όπως η ισότητα των φύλων, η εκπροσώπηση των μειονοτήτων και η κοινωνική δικαιοσύνη (Johanson *et al.*, 2014).

Ταυτόχρονα, η πολιτιστική πολιτική θα πρέπει να προσπαθεί να δημιουργήσει ευκαιρίες για περιθωριοποιημένες ομάδες να συμμετέχουν και να συνεισφέρουν στο πολιτιστικό τοπίο. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει πρωτοβουλίες που υποστηρίζουν τη συμπερίληψη υπο-εκπροσωπούμενων φωνών στις τέχνες και τις δημιουργικές βιομηχανίες, καθώς και τη διατήρηση και προώθηση της γηγενούς πολιτιστικής κληρονομιάς (Bonsón *et al.*, 2015; Werck *et al.*, 2008).

Η πολιτιστική πολιτική πρέπει να αντιμετωπίσει τον αντίκτυπο της τεχνολογικής προόδου και της παγκοσμιοποίησης στην πολιτιστική παραγωγή και κατανάλωση. Αγκαλιάζοντας την ψηφιακή καινοτομία και προωθώντας τη διασυνοριακή ανταλλαγή πολιτιστικού περιεχομένου, η πολιτιστική πολιτική μπορεί να αξιοποιήσει αυτές τις εξελίξεις για να προωθήσει μεγαλύτερο διαπολιτισμικό διάλογο και κατανόηση (Nunkoo, 2015).

Θα πρέπει να είναι προνοητική, προσαρμοστική και χωρίς αποκλεισμούς, αντικατοπτρίζοντας την πολυπλοκότητα και τον πλούτο των σύγχρονων κοινωνιών. Στον ταχέως μεταβαλλόμενο κόσμο του σήμερα, η σημασία των ακριβών καιρικών προγνώσεων δεν μπορεί να υπερεκτιμηθεί. Η πολιτιστική πολιτική θα πρέπει να στοχεύει στην προώθηση της διαφορετικότητας, της ένταξης και της συνεργασίας μεταξύ διαφορετικών κοινοτήτων (Nunkoo, 2015; Werck *et al.*, 2008). Αναγνωρίζοντας και γιορτάζοντας το διαφορετικό πολιτιστικό υπόβαθρο, τις δεξιότητες και τις ικανότητες μέσα σε μια κοινωνία, η πολιτιστική πολιτική μπορεί να αξιοποιήσει τις θετικές δυνατότητες της διαφορετικότητας για κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη. Επίσης, θα πρέπει να δίνει προτεραιότητα στη βιώσιμη ανάπτυξη και τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς (Soini and Birkeland, 2014).

Στο πλαίσιο ενός παγκοσμιοποιημένου κόσμου, ο ρόλος της γίνεται ακόμη πιο σημαντικός στη διαμόρφωση της ταυτότητας και της αίσθησης ότι ανήκουν σε άτομα και κοινότητες. Η πολιτιστική πολιτική όχι μόνο επηρεάζει τη διατήρηση των παραδοσιακών πρακτικών και τεχνουργημάτων, αλλά καθοδηγεί επίσης την εξέλιξη του πολιτισμού εντός των κοινωνιών. Λειτουργεί ως μηχανισμός αναγνώρισης και εορτασμού των διαφορετικών πολιτιστικών καταβολών, δεξιοτήτων και ικανοτήτων μέσα σε μια κοινωνία, συμβάλλοντας έτσι στην καλλιέργεια μιας ισχυρής και χωρίς αποκλεισμούς εθνικής ή τοπικής ταυτότητας (Crespi-Vallbona and Richards, 2007).

Επιπλέον, διαδραματίζει ζωτικό ρόλο στην παροχή ευκαιριών σε περιθωριοποιημένες ομάδες να συμμετέχουν ενεργά και να συνεισφέρουν στο πολιτιστικό τοπίο.

Αγκαλιάζοντας τις τεχνολογικές εξελίξεις και την παγκοσμιοποίηση της πολιτιστικής παραγωγής και κατανάλωσης, η πολιτιστική πολιτική μπορεί να διευκολύνει τη διασυνοριακή ανταλλαγή πολιτιστικού περιεχομένου, προωθώντας μεγαλύτερο διαπολιτισμικό διάλογο και κατανόηση. Αυτή η διασύνδεση όχι μόνο εμπλουτίζει την καλλιτεχνική έκφραση, αλλά επίσης ενισχύει την εκτίμηση των ατόμων και των κοινοτήτων για διαφορετικές οπτικές και εμπειρίες (Kguse *et al.*, 2014).

Συμπερασματικά, η πολιτιστική πολιτική, μέσω της πολύπλευρης προσέγγισής της, έχει τη δυνατότητα να ενδυναμώσει τα άτομα και τις κοινότητες, να ενισχύσει την κοινωνική συνοχή και να οδηγήσει σε βιώσιμη οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη, αναγνωρίζοντας τη διασταύρωση πολιτιστικών και κοινωνικών ζητημάτων, μπορεί να συμβάλει στην προώθηση της ισότητας των φύλων, της εκπροσώπησης των μειονοτήτων και της κοινωνικής δικαιοσύνης, προωθώντας έτσι μια κοινωνία χωρίς αποκλεισμούς και δικαιοσύνη. Έχει τη δύναμη να διαμορφώσει την ταυτότητα και την κοινότητα των ατόμων, αναγνωρίζοντας και γιορτάζοντας διαφορετικά πολιτιστικά υπόβαθρα, παρέχοντας ευκαιρίες σε περιθωριοποιημένες ομάδες, ενισχύοντας τον διαπολιτισμικό διάλογο και προάγοντας την κοινωνική συνοχή (Bonet and Négrier, 2018).

Η δημοκρατική θεσμοθέτηση της πολιτιστικής πολιτικής ξεκίνησε το 1974, μια μέρα μετά την πτώση της στρατιωτικής δικτατορίας των Ελλήνων συνταγματαρχών. Το Υπουργείο Πολιτισμού ιδρύθηκε από τη δικτατορία το 1971 ως εργαλείο προπαγάνδας με συμμετοχή στη δημόσια πολιτιστική πολιτική υπό την εξουσία της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας. Προηγουμένως, η δημόσια πολιτιστική ζωή είχε βιώσει περίπου τριάντα χρόνια έντασης από το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Σε αντίθεση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες που γνώρισαν μια ομαλή μετάβαση στη δημοκρατική ζωή μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, η ελληνική πολιτιστική ζωή επέδειξε μια αυτάρκη επιβολή με χαρακτηριστικό τον επίσημο εθνικό πολιτισμό και την έλλειψη φιλελεύθερης δημοκρατίας (Falk and Katz-Gerro, 2016).

Για την Ελλάδα το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου δεν σήμαινε το τέλος του πολέμου. Ο εμφύλιος άρχισε αμέσως και τελικά τελείωσε το 1949. Οι νικητές επέλεξαν έκτοτε ένα μοντέλο αποκλεισμού παρά ένα μοντέλο συμφιλίωσης. Αφιερώνουν περισσότερη ενέργεια στην καταπίεση και τον εξευτελισμό των πρώην αντιπάλων παρά στο διάλογο και την επιδίωξη της ηγεμονίας. Ως αποτέλεσμα αυτής της απόφασης, ο κρατικός μηχανισμός και οι διανοούμενοι που συνεργάστηκαν στενά μαζί του χρησιμοποίησαν ως εργαλείο τον πολιτισμό τη δεκαετία του 1950 (Myofa,

2023). Ο δημόσιος πολιτισμός χρησιμοποιείται ως σφαίρα προπαγάνδας. Η κυβέρνηση καθοδηγείται από την ιδεολογία του «εθνικού κράτους δικαίου» και προσπαθεί να μονοπωλήσει τη μνήμη για να ασκήσει αποφασιστική επιρροή στην οικοδόμηση της εθνικής ταυτότητας. Αποκλείει αποφασιστικά τον διάλογο με την πλειοψηφία των προοδευτικών διανοουμένων και φέρνει σιωπή. Ο καταναγκασμός, ο άμεσος ιδεολογικός έλεγχος και η καταστολή της ελεύθερης πολιτιστικής έκφρασης κυριάρχησαν τη δεκαετία του 1950. Αυτό το μοντέλο είναι ένα αυταρχικό πατερναλιστικό κράτος που βασίζεται σε μια άρρωστη δημοκρατία (Zorba, 2009).

Μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1960, τα πολιτικά δικαιώματα — συμπεριλαμβανομένης της ελευθερίας της καλλιτεχνικής έκφρασης, της ελευθερίας της γλώσσας και της θρησκείας και της ελευθερίας της γνώμης— υπόκεινται σε ειδικούς περιορισμούς. Οι ταινίες, τα θεατρικά έργα και οι εφημερίδες υπόκεινται σε κρατική λογοκρισία. Η πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση ή η σταδιοδρομία στη δημόσια υπηρεσία απαιτεί μια ιδεολογική προϋπόθεση: «απόδειξη εθνικού αισθήματος». Μετά τον Εμφύλιο, πολλοί καλλιτέχνες και συγγραφείς ταξίδεψαν σε άλλες χώρες λόγω της ιδεολογικής ή πολιτικής τους στάσης (Zorba, 2009).

Με τα χρόνια, ο κρατικός μηχανισμός προσπάθησε συστηματικά να επιβάλει μια επίσημη κουλτούρα βασισμένη στην εθνικιστική ταυτότητα, τις θρησκευτικές πεποιθήσεις και την αρχαία ελληνική κληρονομιά - όπως οι συντηρητικοί την ερμήνευσαν μονόπλευρα. Σε αυτή τη βάση χτίστηκαν ή αναστηλώθηκαν τα πρώτα μεταπολεμικά εθνικά πολιτιστικά κτίρια: το Φεστιβάλ Αθηνών και Επιδαύρου (1954-1955), το Κρατικό Βραβείο Λογοτεχνίας (1956), το Νέο Ελληνικό Κέντρο της Ακαδημίας Αθηνών (1957), το κέντρο ιστορικών μελετών στο Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών (1958), στο Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών Αθηνών (1959), στην Εβδομάδα Ελληνικού Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης (1960) και στο Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος (1961) (Carey, 1998).

Τότε, το ραδιόφωνο παρείχε τη σημαντικότερη πηγή ενημέρωσης, ψυχαγωγίας, πολιτιστικής διάδοσης και ομογενοποίησης. Εκτός από τα προφανή χαρακτηριστικά της ως κουλτούρα προπαγάνδας και χειραγώγησης, η κρατική ραδιοτηλεόραση παρέχει επίσης σημαντική υπηρεσία στον πληθυσμό, εμπλουτίζοντας την καθημερινή ζωή μέσα από τέχνες όπως το δράμα, τις παραστάσεις, τα μουσικά προγράμματα και τις συνεντεύξεις καλλιτεχνών. Για την μορφωμένη ανώτερη τάξη -τους αυλικούς της ελίτ εξουσίας, τα στελέχη του παλατιού και της κυβέρνησης και συντηρητικούς διανοούμενους- η έννοια του πολιτισμού κατά την περίοδο αυτή περιοριζόταν στην

αρχαία ελληνική πολιτιστική κληρονομιά αφενός και στη σύγχρονη και σύγχρονη τέχνη αφετέρου (Lee *et al.*, 2012). Η εκπαίδευση και η αισθητική σήμαιναν επικοινωνία με την Ευρώπη, εκμάθηση ξένων γλωσσών (κυρίως γαλλικών), κλασική μουσική, κομψό στυλ και καλούς τρόπους: αυτές οι αξίες στόχευαν στη διατήρηση της διάκρισης, που αντιπροσώπευε την πολιτιστική πρωτεύουσα της Ευρώπης. Αυτό ενισχύει ένα πολιτισμικό μοντέλο εθνοκεντρισμού, συντηρητισμού και ελιτισμού που έρχεται σε πλήρη αντίθεση με τον γενικό τρόπο ζωής των απλών ανθρώπων (Boronkay *et al.*, 2021).

Αυτό το μοντέλο εξυπηρετεί μια προσέγγιση από πάνω προς τα κάτω στον «πολιτισμό» και δεν προωθεί απλώς τα οράματα του Διαφωτισμού. Προώθησε μια εσωτερική εκπολιτιστική αποστολή, υποτιμούσε την εργατική τάξη και επέδειξε ένα αίσθημα ανωτερότητας και αλαζονείας απέναντι στην εργατική τάξη. Αυτή η περιφρόνηση και οι συναισθηματικοί και αισθητικοί διαχωρισμοί επιδείνωσαν τα νέα τραύματα του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και του Εμφυλίου Πολέμου και υπογράμμισαν τους κοινωνικούς διαχωρισμούς και την έλλειψη πολιτισμικής ισότητας (Chorianopoulos *et al.*, 2010). Ταυτόχρονα, εμποδίζει τη διείσδυση και τον διάλογο μεταξύ της ελίτ κουλτούρας και της λαϊκής κουλτούρας και τη «δημοκρατική διάσταση» που προωθείται από άλλες ευρωπαϊκές χώρες στο πλαίσιο του κράτους πρόνοιας. Το Εθνικό Θέατρο και το Θέατρο Ηρώδου του Αττικού (ένας χώρος παραστάσεων αρχαίου θεάτρου) παρείχαν στην ανώτερη τάξη και την ελίτ πολύχρωμη ψυχαγωγία που ξεπερνούσε τα κοινωνικά όρια. Στις αρχές της δεκαετίας του 1960, υπήρξαν μεγάλης κλίμακας πολιτικές διαμαρτυρίες και διαδηλώσεις που απαιτούσαν περισσότερη δημοκρατία, και η κατασταλτική πολιτική ατμόσφαιρα σταδιακά έγινε πιο φιλελεύθερη. Το 1963, η κυβέρνηση έφερε μια σύντομη πολιτιστική άνοιξη (Giannakopoulou, 2015).

Αυτή η σύντομη διετής περίοδος της κεντρικής κυβέρνησης (1963 έως 1965) ήταν πλούσια σε πολιτικές δραστηριότητες και πολιτιστικές εμπειρίες, ειδικά για τους νέους. Η κυβέρνηση εκδημοκρατοποίησε τον κρατικό μηχανισμό και επιχείρησε να διαλύσει ορισμένους μηχανισμούς καταστολής. Η σχετική απελευθέρωση που επιτεύχθηκε κατέδειξε την ανάγκη απομάκρυνσης της ελληνικής κοινωνίας από τον αυταρχικό έλεγχο του κράτους. Απαλλαγμένη από τους πολιτικούς περιορισμούς που επιβλήθηκαν την τελευταία δεκαετία, ο δημόσιος πολιτισμός άρχισε να εξελίσσεται με ενθουσιασμό (Giannakopoulou, 2015). Αυτή η απελευθέρωση είχε τεράστιο αντίκτυπο, καθώς η ελευθερία της έκφρασης και η κοινωνική πρόσβαση και

συμμετοχή βελτιώνονται, τόσο βελτιώνεται και η δημιουργικότητα, η διαφορετικότητα και ο πλουραλισμός.

Οι πόρτες άνοιξαν σε λογοτεχνία, ποίηση, μουσική, δράμα, κριτική εικαστικών και παραστατικών τεχνών, λογοτεχνική κριτική - όλες αυτές οι ξαφνικές εξελίξεις νέων ιδεών προσέλκυσαν και γοήτευσαν πολλούς ανθρώπους, ιδιαίτερα νέους. Ένας νέος δημόσιος πολιτιστικός χώρος αναδύθηκε. Μια ομάδα διανοουμένων εμφανίστηκε με φρέσκες ιδέες, κριτική ματιά και έμπνευση. Μια προοδευτική πολιτικοποιημένη κουλτούρα ενισχύεται και ενοποιείται από δύο σημαντικές δημοκρατικές απαιτήσεις: τον βασιλικό σεβασμό για το σύνταγμα και τα δικαιώματα (Bonsón *et al.*, 2015; Zorba, 2009).

Οι περιφερειακοί και κρατικοί προϋπολογισμοί αυξάνονται για τη δημόσια εκπαίδευση. Τα δύο αιτήματα σχημάτισαν μια ισχυρή συμμαχία βασισμένη στην ευρεία κοινή γνώμη, δίνοντας πρόσθετη ενέργεια στους πολιτικούς επαγγελματίες και δημιουργώντας πολιτιστικό χάρισμα. Μετά το 1974, η δημόσια ζωή επεκτάθηκε και οι πολιτιστικές δραστηριότητες διεξήχθησαν σε μια δημοκρατική ατμόσφαιρα ελευθερίας του λόγου βασισμένη στη συναίνεση. Καλλιτέχνες, δημοσιογράφοι, εκδότες βιβλίων και περιοδικών και άλλοι πολιτιστικοί παράγοντες αποτέλεσαν τους πρώτους σημαντικούς κόμβους του πολιτιστικού δικτύου διανομής (Zorba, 2009).

Η πολιτιστική πολιτική διαμορφώνεται όλο και περισσότερο, δίνοντας προτεραιότητα στη στήριξη των δημόσιων ιδρυμάτων. Το πρώτο βήμα ήταν η εκκαθάριση των οπαδών της αυταρχικής ιδεολογίας και μηχανισμών από το επίσημο προσωπικό του κρατικού μηχανισμού, από το κρατικό μονοπώλιο της ραδιοφωνίας και της τηλεόρασης από τους ίδιους τους πολιτιστικούς φορείς. Ο κυρίαρχος λόγος ήταν αυτός του Διαφωτισμού και της εσωτερικής εκπολιτιστικής αποστολής, που προωθούσε «έναν πιο πολιτισμένο τρόπο ζωής και «μια πιο πολιτισμένη στάση» (Bonet and Négrier, 2018).

2.2 Πολιτιστικά Αγαθά

Η έννοια των πολιτιστικών προϊόντων περιλαμβάνει πολλαπλούς ορισμούς και είναι πολύπλοκη. Τα πολιτιστικά αντικείμενα θεωρούνται κινητά ή ακίνητα σύμφωνα με τον Ν. 1114/81. Τα πολιτιστικά προϊόντα περιλαμβάνουν έργα τέχνης, αρχιτεκτονικά μνημεία, αρχαιολογικούς χώρους, βιβλία και αντικείμενα ιστορικής αξίας, μουσεία και κέντρα πολιτιστικής κληρονομιάς. Είναι προϊόν της ανθρώπινης συμπεριφοράς και ενσωματώνουν παραδόσεις, γλώσσα, έθιμα και τέχνη, ενώ περιλαμβάνουν

πολιτιστικά προϊόντα και πολιτιστικές υπηρεσίες (Bonet and Négrier, 2018). Τα πνευματικά ημι-έργα είναι το αποτέλεσμα συγκεκριμένων διαδικασιών διαμόρφωσης και παραγωγής υλικών και άυλων προϊόντων ή υπηρεσιών, που θεωρούνται πολιτιστικά προϊόντα. Σημαντικός παράγοντας στη συνολική ανάπτυξη του πολιτισμού είναι η παραγωγή πολιτιστικών προϊόντων. Επιπλέον, η ταχεία ανάπτυξη της τεχνολογίας έχει επιφέρει σημαντικές αλλαγές στη διαδικασία ψηφιοποίησης της πολιτιστικής παραγωγής και στη μαζική παραγωγή πολιτιστικών προϊόντων (Vlami *et al.*, 2017).

Η παραγωγή πολιτιστικών αγαθών, ως όρος, περιλαμβάνει τις διαδικασίες σκέψης και εμπειρίας μέσω των οποίων διαμορφώνονται και δημιουργούνται τα πολιτιστικά αγαθά μέσα από συγκεκριμένες διαδικασίες και πολιτιστικές υπηρεσίες. Εν ολίγοις, σκοπός των πολιτιστικών προϊόντων είναι να «καταναλώνονται» από τους τουρίστες και τους καταναλωτές για να καλύψουν τις ανάγκες τους, αλλά είναι και για την οικονομική ανάπτυξη της αγοράς (Vaiou, 2002).

Κεφάλαιο 3^ο: Δημόσια Οικονομική στους ΟΤΑ

3.1 Δημόσια Οικονομική Θεωρία

Τα δημόσια οικονομικά αναλύουν τον αντίκτυπο των δημόσιων πολιτικών στην κατανομή των πόρων και την κατανομή του εισοδήματος στην οικονομία. Ο δημόσιος τομέας αντιπροσωπεύει περίπου το ένα τρίτο της συνολικής οικονομικής δραστηριότητας στις Ηνωμένες Πολιτείες. Το ποσοστό αυτό είναι χαμηλό σε σύγκριση με ορισμένες άλλες ανεπτυγμένες χώρες. Η κυβέρνηση επηρεάζει σχεδόν οτιδήποτε γίνεται στην καθημερινή ζωή των πολιτών, άλλοτε για καλό και άλλοτε για κακό (Buchanan and June, 1987). Σύμφωνα με τις κλασικές θεωρίες, οι οποίες μπορούν να χωριστούν σε δύο βασικές ομάδες: αποκλίνουσες (ή αλλιώς αθροιστικές) και συγκλίνουσες, οι αναπτυξιακές πολιτικές πρέπει να είναι συντονισμένες. Με τη θεωρία της απόκλισης, οι δυνάμεις της αγοράς δημιουργούν εσωτερικές και εξωτερικές οικονομίες κλίμακας που ενισχύουν την τάση των δραστηριοτήτων να συγκεντρώνονται χωρικά. Ως εκ τούτου, σε επίπεδο πολιτικής, είναι απαραίτητος ο σχεδιασμός αναπτυξιακών πολιτικών για τις υπανάπτυκτες περιοχές (Πετράκος and Ψυχάρης, 2016).

Η δημόσια οικονομία (ή η οικονομία του δημόσιου τομέα) είναι η μελέτη της κυβερνητικής πολιτικής από πλευράς οικονομικής αποτελεσματικότητας και ισότητας. Βασίζεται στη θεωρητική βάση της οικονομίας της ευημερίας και χρησιμοποιείται τελικά ως μέθοδος για τη βελτίωση της κοινωνικής ευημερίας. Παρέχει ένα πλαίσιο για να σκεφτούμε εάν και σε ποιο βαθμό οι κυβερνήσεις θα πρέπει να συμμετέχουν στις οικονομικές αγορές. Η μικροοικονομική θεωρία χρησιμοποιείται για να αξιολογήσει εάν είναι δυνατόν οι ιδιωτικές αγορές να παράγουν αποτελέσματα χωρίς κρατική παρέμβαση (Rovolis and Spence, 2002).

Τα καθαρά δημόσια αγαθά ή τα συλλογικά καταναλωτικά αγαθά έχουν δύο χαρακτηριστικά: μη ανταγωνισμό και μη αποκλεισμό. Κάτι είναι ασυναγώνιστο αν η κατανάλωση ενός ατόμου δεν βλάπτει άλλο άτομο. Τα πυροτεχνήματα είναι ασυναγώνιστα (σε κάποιο βαθμό) - ένα άτομο που τα παρακολουθεί δεν εμποδίζει ένα άλλο άτομο να το κάνει. Κάτι δεν είναι αποκλειστικό εάν η χρήση του δεν μπορεί να περιοριστεί σε μια συγκεκριμένη ομάδα ανθρώπων. Το ίδιο ισχύει και εδώ: αφού δεν μπορείτε να εμποδίσετε τους ανθρώπους να παρακολουθούν πυροτεχνήματα, δεν μπορείτε να το αποκλείσετε (Economides *et al.*, 2020). Ένα άλλο παράδειγμα καθαρού δημόσιου αγαθού είναι η γνώση. Το ίδιο το βιβλίο μπορεί να καταστραφεί και επομένως είναι αποκλειστικό. Ωστόσο, η γνώση που αποκτάται από τα βιβλία

είναι πιο δύσκολο να καταστραφεί και είναι μη ανταγωνιστική και μη αποκλειστική. Στην πραγματικότητα, δεν μπορούν να ταξινομηθούν όλα τα δημόσια αγαθά ως «καθαρά» και τα περισσότερα παρουσιάζουν έναν ορισμένο βαθμό αποκλεισμού και ανταγωνισμού (Ostrom and Ostrom, 2019). Αυτά ονομάζονται ακάθαρτα δημόσια αγαθά. Λόγω δύο μοναδικών ιδιοτήτων των δημόσιων αγαθών, δηλαδή του μη ανταγωνισμού και του μη αποκλεισμού, είναι αδύνατο για την αγορά να παράγει αποτελεσματικές ποσότητες χωρίς παρέμβαση. Ως εκ τούτου, το κράτος έχει την ευθύνη να ρυθμίσει την παραγωγή δημόσιων αγαθών για να δημιουργήσει μια αποτελεσματική ισορροπία στην αγορά (Barro and Sala-i-martin, 1992; Ostrom and Ostrom, 2019).

Οι εξωτερικότητες συμβαίνουν όταν η κατανάλωση ενός ατόμου ή η παραγωγή μιας επιχείρησης επηρεάζει τη χρησιμότητα ή τη λειτουργία παραγωγής άλλων ανθρώπων ή επιχειρήσεων. Οι θετικές εξωτερικές επιδράσεις περιλαμβάνουν την εκπαίδευση, τη δημόσια υγεία κ.λπ., ενώ οι αρνητικές εξωτερικές επιδράσεις περιλαμβάνουν την ατμοσφαιρική ρύπανση, την ηχορύπανση, τον μη εμβολιασμό κ.λπ (McDowall *et al.*, 2017).

Οι εξωτερικές σχέσεις συμβαίνουν όταν οι δραστηριότητες ενός μέρους (ατομικού ή επιχείρησης) επηρεάζουν άμεσα την ευημερία ή το κόστος ενός άλλου μέρους με τρόπο που δεν μεταδίδεται μέσω των τιμών της αγοράς. Με άλλα λόγια, έχουμε εξωτερικούς παράγοντες όταν η παραγωγή ή η κατανάλωση ορισμένων αγαθών σημαίνει οφέλη ή κόστος όχι μόνο για τους ανθρώπους που παράγουν ή καταναλώνουν αυτά τα αγαθά αλλά και για άλλους χωρίς να χρειάζεται να πληρώσουν ή να λάβουν τα οφέλη που απολαμβάνουν. Υπάρχει κόστος σε οποιαδήποτε αποζημίωση (Baker *et al.*, 2016; Ostrom and Ostrom, 2019).

Η ύπαρξη εξωτερικών παραγόντων εμποδίζει το σύστημα τιμών να επιτύχει τη βέλτιστη κατανομή των συντελεστών παραγωγής σύμφωνα με την αρχή Pareto. Οι καταστάσεις στις οποίες εμπλέκονται εξωτερικοί παράγοντες στην παραγωγή ή την κατανάλωση αγαθών εξαιρούνται από την υπόθεση του τέλει ανταγωνισμού. Τα εξωτερικά στοιχεία χωρίζονται σε αρνητικά και θετικά εξωτερικά στοιχεία και μπορεί να είναι μονόδρομα ή αμφίδρομα – η όξινη βροχή, η υπερθέρμανση του πλανήτη, η δυνατή μουσική που ακούγεται από τους γείτονες είναι αμέτρητα παραδείγματα αρνητικών επιπτώσεων (Chen, 2020).

Ο Πίγκου περιέγραψε θετικές εξωτερικές επιδράσεις ως παραδείγματα, όπως η επένδυση σε πόρους σε ιδιωτικά πάρκα που βελτιώνουν τον ατμοσφαιρικό αέρα και η

επιστημονική έρευνα που συχνά οδηγεί σε ανακαλύψεις υψηλής πρακτικής χρήσης. Επιπλέον, περιγράφει αρνητικές εξωτερικές επιδράσεις, όπως τα εργοστάσια που καταστρέφουν τις περισσότερες ανέσεις σε γειτονικές περιοχές (Chen, 2020; McDowall *et al.*, 2017).

Πρωταρχική ευθύνη της κυβέρνησης είναι η παροχή δημόσιων αγαθών και υπηρεσιών. Η αποτελεσματικότητα της διακυβέρνησης επηρεάζει άμεσα την καθημερινή ζωή μεγάλου αριθμού ανθρώπων, ιδιαίτερα εκείνων που βασίζονται σε μεγάλο βαθμό στη δημόσια υποστήριξη για την επιβίωση. Αν και η πρόσφατη βιβλιογραφία έχει εξετάσει εκτενώς τους καθοριστικούς παράγοντες και τις επιπτώσεις της διακυβέρνησης χρησιμοποιώντας διακρατικά δεδομένα, υπάρχουν σχετικά λίγες μελέτες μικροεπίπεδου, σε μεγάλο βαθμό λόγω έλλειψης δεδομένων (Organisation for Economic Co-operation and Development, 2020).

Τα δημόσια αγαθά και τα οφέλη τους σχετίζονται αναπόφευκτα με τη φύση τους. Από οικονομική άποψη, οι πολίτες αναζητούν πάντα όλο και περισσότερα δημόσια αγαθά και πιστεύουν ότι πρέπει να τα χρηματοδοτούν λιγότερο. Ειδικά στις δημοκρατίες, αρκεί να σημειωθεί ότι οι άνθρωποι που δεν ψηφίζουν εξακολουθούν να ωφελούνται από την κυβερνητική ατζέντα (Psycharis *et al.*, 2016). Ιδιαίτερα στις αναπτυσσόμενες χώρες, το κοινό δεν έχει επαρκείς γνώσεις και ενδιαφέρον για να κατανοήσει θέματα όπως τα δημόσια οικονομικά, η πολιτική οικονομία, τα φορολογικά συστήματα, τα νομικά και πολιτικά συστήματα, τα κοινωνικά παραδείγματα και τα οικονομικά. Ως εκ τούτου, η παροχή δημόσιων αγαθών συχνά αποδίδεται αναπόφευκτα στις κεντρικές και τοπικές κυβερνήσεις χωρίς γνώση ή κατανόηση των στοιχείων του οικοσυστήματος των δημόσιων αγαθών (Cohen *et al.*, 2017).

Φαίνεται ότι όλα όσα παρέχει η τοπική αυτοδιοίκηση πρέπει να είναι υψηλής ποιότητας και δωρεάν, γεγονός που αποτελεί ένδειξη και ίχνη ενός από τα βασικά προβλήματα με τα δημόσια αγαθά, δηλαδή του προβλήματος των free-rider. Από επιστημονική άποψη, ανεξάρτητα από το βαθμό μετριοπάθειας στην κοινωνία των πολιτών, η ευαισθητοποίηση για το κοινωνικό συμβόλαιο και η διαφάνεια των οικονομικών δραστηριοτήτων των δήμων είναι σημαντικές και η ευαισθητοποίηση των πολιτών για τη φύση και τα προβλήματα των δημόσιων υπηρεσιών εξακολουθεί να αυξάνεται (Agénor and Neanidis, 2011).

3.2 Οικονομική Αυτονομία των ΟΤΑ

Το άρθρο 102 παράγραφος 2 του Συντάγματος προβλέπει και διασφαλίζει την οικονομική αυτοτέλεια των Ο.Τ.Α.. Κατά τη μεταφορά της εξουσίας, η κεντρική

κυβέρνηση πρέπει να μεταφέρει όλους τους απαραίτητους πόρους που της αντιστοιχούν. Η ευθύνη, όσο και αν είναι απαραίτητη, δεν αρκεί. Βασική προϋπόθεση για να επιτύχουν οι τοπικές αρχές οικονομική ανεξαρτησία είναι η καθιέρωση οικονομικής αυτονομίας. Σύμφωνα με αυτή τη θεωρία, οι δύο έννοιες δεν πρέπει να συγχέονται, όπως συχνά εσφαλμένα παρατηρείται. Συνεπώς, ο ορισμός της οικονομικής ανεξαρτησίας αποτελεί εγγύηση για την κατανομή των πόρων (Kalimeri, 2018).

Ο εθνικός προϋπολογισμός, σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία, είναι υπέρ των τοπικών αρχών, ενώ η δημοσιονομική αυτονομία είναι η ικανότητα των τοπικών αρχών να ρυθμίζουν θέματα όπως η φορολογική βάση ή οι φορολογικοί συντελεστές. Ωστόσο, προϋπόθεση για την οικονομική ανεξαρτησία της τοπικής αυτοδιοίκησης είναι η δημοσιονομική αυτονομία, επομένως αυτές οι δύο έννοιες θα αναλυθούν παράλληλα (Kalimeri, 2018). Ο νόμος ρυθμίζει την απόδοση και την κατανομή μεταξύ των ΟΤΑ που αφορά τους φόρους και τα τέλη που καθορίζονται και επιβάλλονται από το κράτος υπέρ αυτών. Οποιαδήποτε μεταβίβαση εξουσίας από κεντρικούς ή περιφερειακούς φορείς του κράτους στην τοπική αυτοδιοίκηση συνεπάγεται και αντίστοιχη μεταφορά πόρων. Ο νόμος ρυθμίζει θέματα που αφορούν τον προσδιορισμό και την είσπραξη των δημοτικών εσόδων απευθείας από τους ΟΤΑ (Sicilia *et al.*, 2015).

Το άρθρο 9 του Ευρωπαϊκού Χάρτη για την Τοπική Αυτοδιοίκηση ρυθμίζει, επίσης, τους οικονομικούς πόρους του Κράτους, οι παράγραφοι 1 και 2 του οποίου ορίζουν ότι «οι οικονομικοί πόροι των ΟΤΑ είναι ανάλογοι με τις αρμοδιότητές τους που προβλέπονται από το Σύνταγμα και ότι οι τοπικές αρχές έχουν το δικαίωμα να διαθέτουν επαρκείς ίδιους πόρους (Reform *et al.*, 2017). Ως εκ τούτου, το ζητούμενο είναι η διασφάλιση της οικονομικής ανεξαρτησίας των ΟΤΑ και προϋπόθεση για να επιτευχθεί αυτό είναι η λήψη των κατάλληλων μέτρων. Για την εφαρμογή του άρθρου 1 του Συντάγματος αυτού εκδίδονται ορισμένα προεδρικά διατάγματα με πρωτοβουλία του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκεντρωμένων Κυβερνήσεων στην Προεδρία, καθώς και των αρμόδιων αρχών (Henderson, 2010).

Στην περίπτωση των υπουργών, οι αρμοδιότητες υπουργών, προϊσταμένων κεντρικών υπουργείων και προϊσταμένων των περιφερειακών αρχών σε νομαρχιακό και διανομαρχιακό επίπεδο μεταφέρονται στους ΟΤΑ και αξιολογούνται ως περιπτώσεις τοπικής φύσεως. Σύμφωνα με τον αντίστοιχο Νόμο, τα καθήκοντα που ασκεί δημόσια επιχείρηση ή κοινωφελής οργανισμός μεταβιβάζονται στους ΟΤΑ με τη σύμφωνη

γνώμη του διοικητικού συμβουλίου της (Arboleda, 2016). Τέλος, η διασφάλιση της μεταφοράς των αναγκαίων πόρων που αντιστοιχούν σε αρμοδιότητες σύμφωνα με έγγραφα πολιτικής συνυπογράφει ο Υπουργός Οικονομικών. Αφενός μεταβιβάζονται πόροι στον ΟΤΑ για την άσκηση των μεταβιβαζόμενων αρμοδιοτήτων και αφετέρου διατηρούνται αυτοί οι πόροι και δεν πρέπει να καταργηθούν ή περιοριστούν στο μέλλον και να δημιουργήσουν προϋποθέσεις ύπαρξης ΟΤΑ με τους ίδιους πόρους (Nunkoo, 2015). Αυτές οι προϋποθέσεις πρέπει να πληρούνται συσσωρευτικά. Έχουν γίνει αρκετές προσπάθειες μέτρησης της οικονομικής αυτονομίας των τοπικών αρχών, αλλά πιο πρόσφατα υιοθετήθηκαν δημοσιονομικοί δείκτες. Αυτή η προσέγγιση διερευνά ειδικότερα την αξιολόγηση του εάν και σε ποιο βαθμό τα αναμενόμενα έσοδα εν τέλει κατοχυρώνονται στους ΟΤΑ και γενικότερα ποιος είναι ο τελικός βαθμός αυτονομίας αυτών των οργανισμών (Popp *et al.*, 2017).

Οι τρεις βασικοί δείκτες που χρησιμοποιούνται είναι ο δείκτης αυτονομίας, ο δείκτης μεταβλητότητας και ο δείκτης εξάρτησης. Ο δείκτης αυτονομίας αντικατοπτρίζει την αναλογία των τακτικών εσόδων ΟΤΑ προς τα συνολικά έσοδα. Ο δείκτης μεταβλητότητας καθορίζει την αναλογία των μη επαναλαμβανόμενων εσόδων στα συνολικά έσοδα του ΟΤΑ (Psycharis *et al.*, 2021). Τέλος, ο δείκτης εξάρτησης μετρά το ποσοστό των ΟΤΑ που συμμετέχουν σε μη επαναλαμβανόμενα έσοδα όπως επιχορηγήσεις και χρηματοδότηση ως ποσοστό των συνολικών εσόδων που εισπράττουν οι ΟΤΑ (Folland *et al.*, 2017; Popp *et al.*, 2017). Φαίνεται ότι όσο υψηλότερος είναι ο δείκτης αυτονομίας, τόσο μεγαλύτερη είναι η πιθανότητα οικονομικής στήριξης των υποχρεώσεων του ΟΤΑ μέσω των τακτικών εσόδων του. Από την άλλη πλευρά, οι μειωμένοι δείκτες αστάθειας και εξάρτησης σημαίνουν μικρότερη αυτονομία για τις τοπικές αρχές γιατί ο προϋπολογισμός, καθώς και η κάλυψη των υποχρεώσεων των ΟΤΑ, θα εξαρτηθούν σε μεγάλο βαθμό από την είσπραξη μη πάγιων και επαναλαμβανόμενων εσόδων. Ως εκ τούτου, θα καθοριστεί από αβέβαιους παράγοντες, επομένως οι πόροι θα είναι ασταθείς και ακόμη και εύκολοι στον προϋπολογισμό, με αποτέλεσμα ένα οικονομικό κενό (Folland *et al.*, 2017).

Κεφάλαιο 4^ο: Μελέτη Περίπτωσης- Κτήμα ΦΙΞ του Δήμου Ηρακλείου Αττικής

4.1 Σκοπός & Στόχοι

Οι πολιτιστικές δραστηριότητες και η παροχή δημόσιων υπηρεσιών από τις τοπικές κυβερνήσεις θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τις ιδιαιτερότητες της τοπικής κοινωνίας, να προάγουν την πολυπολιτισμικότητα μιας περιοχής και, κυρίως, να αναδεικνύουν τις ανθρωπιστικές δυνατότητες των τοπικών κοινωνιών. Όλες αυτές οι ενέργειες οδηγούν σε ένα σημαντικό ζήτημα, που είναι ακριβώς η κοινωνική συνοχή ως βασική και καθοριστική προϋπόθεση για την επιθυμητή τοπική ανάπτυξη σε οικονομικό και εκπαιδευτικό αισθητικό επίπεδο.

Σκοπός της παρούσας μελέτης περίπτωσης είναι η διερεύνηση του ρόλου των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) στην αξιοποίηση του κτήματος ΦΙΞ του Δήμου Ηρακλείου Αττικής.

4.2 Μεθοδολογία

Η άντληση των δεδομένων πραγματοποιήθηκε μέσα από αποφάσεις δημοτικών συμβουλίων, δημοσιεύματα τύπου, αποφάσεις Ελεγκτικού Συμβουλίου και αρχεία που αφορούν την χρηματοδότηση του έργου. Παράλληλα, παρουσιάστηκαν οι πρώτες εκδηλώσεις από την έναρξη λειτουργίας του Κτήματος Φιξ. Μέσα από αυτή τη μελέτη περίπτωσης αναδείχθηκε η σημαντικότητα δημιουργίας τέτοιων χώρων και σε άλλες τοπικές κοινωνίες.

4.3 Μελέτη Περίπτωσης

Ο ρόλος των Ο.Τ.Α στην αξιοποίηση εμβληματικών κτιρίων και ελεύθερων χώρων ως πεδίο τοπικής, πολιτιστικής και πολιτικής ανάπτυξης αποτελεί πεδίο διερεύνησης της σύγχρονης τοπικής πολιτικής κουλτούρας. Το κτήμα Φιξ εκτείνεται σε έκταση 27 στρεμμάτων και βρίσκεται στα όρια του δήμου Αττικής Ηρακλείου, συνορεύει με τους γειτονικούς δήμους Λυκόβρυσσης – Πεύκης και Μεταμόρφωσης. Από τα τέλη του 2022, μετά από πρωτοβουλίες και ενέργειες του δήμου, περιήλθε στην ιδιοκτησία του Δήμου Αττικής στο Ηράκλειο και των πολιτών του. Το κτήμα έχει περίπου 1500 δέντρα διαφορετικών ποικιλιών (κυρίως πεύκο) καθώς και το αρχοντικό της

οικογένειας Φιξ, μέλη της αυλικής ακολουθίας που ήρθαν στην Ελλάδα από τη Βαυαρία με τον βασιλιά Όθωνα. Το κεντρικό κτίριο ήταν το εξοχικό της οικογένειας, μαζί με τρία βοηθητικά κτίρια και δύο αποθήκες. Είναι ένα δείγμα εξαιρετικής νεοκλασικής εκλεκτικής αρχιτεκτονικής και χτίστηκε μεταξύ 1920 και 1930. Μέχρι πρότινος το κτήμα Φιξ ανήκε στους απογόνους της οικογένειας Φιξ και ο δήμος Ηρακλείου Αττικής προσπαθούσε συνεχώς να το αποκτήσει για να το μετατρέψει σε δημοτικό χώρο. Τα πρώτα βήματα προς αυτή την κατεύθυνση έγιναν τη δεκαετία του 1980, χωρίς όμως θετικά αποτελέσματα. Η πόλη έφτασε κοντά στην απόκτηση του κτήματος το 2004, όταν το Υπουργείο Πολιτισμού συμφώνησε να απαλλοτριώσει το κτήμα Φιξ στο πλαίσιο της Πολιτιστικής Ολυμπιάδας. Όμως για διάφορους λόγους η απαλλοτρίωση δεν ολοκληρώθηκε ποτέ και η περιουσία παρέμεινε ιδιοκτησία των κληρονόμων του Φιξ(“<https://ktimafix.gr/istoria-ktima-fix/>”, n.d.).

Εικόνα 1.Κτήμα Φιξ

4.3.1 Ιστορική Αναδρομή Κτήματος Φιξ

Σύμφωνα με μαρτυρίες, τον Μάιο του 1837, ο Όθωνας εξέδωσε διάταγμα για την ίδρυση της προς τη Βαυαρική στρατιωτική αποικία του Ηρακλείου.

Εικόνα 2. Κτήμα Φιξ

Πηγή: <https://ktimafix.gr/istoria-ktima-fix/>

Για να βρουν κατάλληλο μέρος, η ίδια μαρτυρία έλεγε: «Τοποθέτησαν κομμάτια κρέατος σε διάφορα σημεία της Αττικής για να δουν πού θα σαπίσουν πιο γρήγορα». Διαπίστωσαν ότι στο Ηράκλειο «σάπιζε» πολύ αργά, γι' αυτό επέλεξαν αυτήν την περιοχή επειδή έχει λιγότερη υγρασία. Με τον καιρό, άλλες οικογένειες ήρθαν από τη Βαυαρία, η οικογένεια Φιξ ήταν μια από αυτές, και εγκαταστάθηκαν στο κτήμα ([“https://ktimafix.gr/istoria-ktima-fix/”](https://ktimafix.gr/istoria-ktima-fix/), n.d.).

Το φυσικό τοπίο περιλαμβάνει πεύκα, αμπέλια, ελιές και έδαφος κατάλληλο για κτηνοτροφία. Η πηγή νερού της περιοχής προέρχεται από την Κηφισιά. Οι Βαυαροί επέλεξαν την περιοχή του Παλαιού Ηρακλείου και αφομοιώθηκαν και εξελληνίστηκαν από τους ντόπιους, διατηρώντας μόνο τις καθολικές διδασκαλίες και τα ονόματά τους. Ο Όθωνας εξέδωσε βασιλικό διάταγμα στις 12 Μαΐου 1837, που επέτρεπε τη δημιουργία οικισμού των προαναφερόμενων περιοχών, καθώς και στον νέο οικισμό (30.5/12.6.1837) ανέφερε περισσότερες λεπτομέρειες για διάφορα θέματα, όπως η γη που θα έπαιρναν οι άποικοι κ.λπ.

Η αποικία ήταν μια κλειστή περιοχή, φρουριακού τύπου, με διακριτά εθνοτικά στοιχεία ([“https://ktimafix.gr/istoria-ktima-fix/”](https://ktimafix.gr/istoria-ktima-fix/), n.d.). Αναπτύχθηκε αρχικά σε οικοδομικό τετράγωνο με οικόπεδα του είχαν εμβαδόν 7x32 μέτρα και είχαν θέα ως προς το εσωτερικό της πλατείας, με βοηθητικά εξωτερικά μέρη. Ο δεκανέας C. Ball πραγματοποίησε τοπογραφική έρευνα της περιοχής ([“https://ktimafix.gr/istoria-ktima-fix/”](https://ktimafix.gr/istoria-ktima-fix/), n.d.).

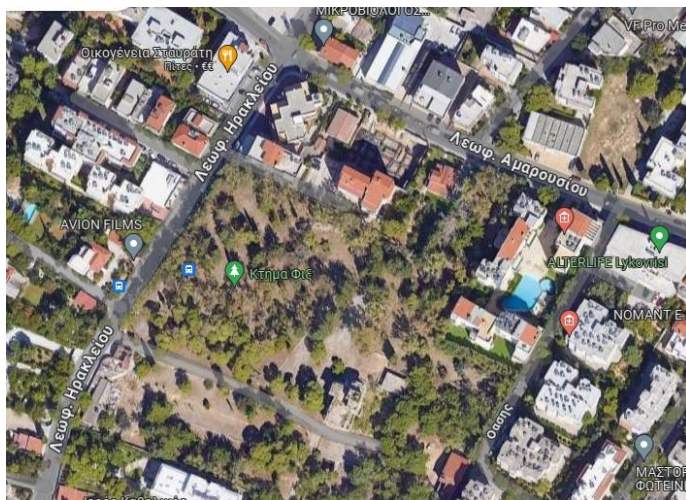
Το πρώτο σχέδιο συνολικής διάταξης περιελάμβανε ένα συγκρότημα με πυργίσκους θα μπορούσε να φυλάει τον οικισμό, αλλά τελικά μόνο η νότια και η δυτική πλευρά

χρησιμοποιήθηκαν για διαφορετικούς λόγους (υψηλό κόστος, περιορισμένο ενδιαφέρον των Βαυαρών). Ο οικισμός της αποικίας ονομάστηκε «Μικρή Βαυαρία». Το 1837, ο Ball συνέταξε, επίσης, έναν αλφαβητικό κατάλογο με τους (30) πρώτους αποίκους, καθώς και έναν κατάλογο των κτημάτων που παραχωρήθηκαν σε κάθε άποικο με λεπτομερείς πληροφορίες για αυτά τα κτήματα (έκταση αρόσιμης ή μη καλλιεργήσιμης γης, είδος καλλιεργειών κ.λπ.). Αυτό θεωρείται το πρώτο κτηματολόγιο στην Ελλάδα (<https://zonews.gr/>, n.d.).

Το αρχικό διάγραμμα κατέχει η Γεωγραφική Υπηρεσία Στρατού. Οι πρώτοι άποικοι ήταν 23 (18 άνδρες, 4 γυναίκες και 1 παιδί), αυξάνοντας σε 42 (30 άνδρες, 7 γυναίκες και 5 παιδιά) μέχρι το 1838. Ο Ball καταγράφει με αξιοθαύμαστη σαφήνεια όχι μόνο τη θέση και την έκταση της επιλεγμένης περιοχής, αλλά και «την τοποθεσία, τις διαστάσεις, τη γεωμετρία και την περιοχή» της γης, όπως φαίνεται σε ένα διάγραμμα, που παραχωρήθηκε στους αποίκους. Χτίστηκαν δεκαεννέα σπίτια και κάθε οικογένεια έλαβε ένα σπίτι και 42 στρέμματα γεωργικής γης, και ο πρώτος διαχειριστής της αποικίας ήταν ο Christopher Neze (<https://zonews.gr/>, n.d.).

Στον κτηματολογικό χάρτη του Bauer, κλίμακας 1:4.000, πολλά χαρακτηριστικά της περιοχής εξακολουθούν να υπάρχουν σήμερα, όπως η περιοχή των Green Mountains, η οποία προφανώς ήταν ήδη φυτεμένη με δέντρα εκείνη την εποχή και επομένως δεν ήταν χωρισμένη και έχει διατηρηθεί ανέπαφη. Τα ρέματα είναι σήμερα το κοινό σύνορο των δήμων Ηρακλείου και Αμαρουσίου, ο δρόμος που συνδέει τις Κουκουβάουνες και το Μαρούσι, η σημερινή οδός Πλαπούτα, και η σύνδεση μεταξύ Νέας Ιωνίας και Χαλανδρίου δρόμος που σήμερα είναι η οδός Καποδιστρίου.

Εικόνα 3. Στιγμιότυπο από το Google Maps

Η ταύτιση των χαρακτηριστικών του εδάφους που απεικονίζονται σε αυτόν τον χάρτη με αυτά που απεικονίζονται στους πρόσφατους χάρτες της Γεωγραφικής Υπηρεσίας Στρατού (ΓΠΣ) προκαλεί έκπληξη. Το Λεκανοπέδιο της Αττικής χαρτογραφήθηκε το 1883 από τον Γερμανό θαλάσσιο χαρτογράφο Cowpert, ο οποίος χαρτογράφησε όλα τα προάστια, συμπεριλαμβανομένου του Arakli, σε κλίμακα 1:23.000. Ο χάρτης διατηρείται στη ΓΠΣ ([“https://ktimafix.gr/istoria-ktima-fix/”](https://ktimafix.gr/istoria-ktima-fix/), n.d.).

Σε παράλληλη γραμμή, για να αποφευχθεί η τσιμεντοποίηση του κτήματος, το κράτος και η πόλη όρισαν γη και κτίρια εντός 28 στρεμμάτων ως αποθεματικό, απόφαση που οι ιδιοκτήτες αμφισβήτησαν στο δικαστήριο, πυροδοτώντας μια μακρά δικαστική διαμάχη. Πριν από λίγα χρόνια, επί διοίκησης του Δημάρχου Νικολάου Μπάμπαλου, το Συμβούλιο της Επικρατείας ολοκλήρωσε το έργο και, χάρη στις ενέργειες του Δήμου, η υπόθεση έκλεισε και το κτήμα θεωρήθηκε οριστικά και αμετάκλητα διατηρητέο ([“https://ktimafix.gr/”](https://ktimafix.gr/), n.d.).

Αυτή η απόφαση ήταν ισχυρή για την πόλη για να επαναδιαπραγματευτεί την αγορά με τον ιδιοκτήτη του ακινήτου με πιο ευνοϊκούς όρους. Ενώ πριν από την απόφαση του ΣτΕ εκτιμούνταν περίπου στα 13 εκατ. ευρώ, τώρα, μετά από αρκετούς γύρους διαπραγματεύσεων, μείωσαν τις απαιτήσεις τους στα 5 εκατ. ευρώ, τη χαμηλότερη τιμή που είχαν ζητήσει ποτέ. Οι καλές δημοσιονομικές πολιτικές που θέσπισε ο δήμος επέτρεψαν να αντέξει το κόστος των 5 εκατομμυρίων δολαρίων και με πρόταση του Δημάρχου Νικολάου Μπάμπαλου, ο δήμος άρχισε να χρησιμοποιεί δικούς του πόρους για την απόκτηση του κτήματος Φιξ μέσω δανείου με ευνοϊκούς όρους ([“https://ktimafix.gr/”](https://ktimafix.gr/), n.d.).

4.3.2 Ιστορική Αναδρομή Ζυθοποιίας Φιξ

Βλέποντας τον πατέρα του να πεθαίνει, ο νεαρός Ιωάννης Φιξ αποφάσισε να μείνει στην Ελλάδα. Αφού ολοκλήρωσε σχετικές σπουδές, ανέλαβε τη μικρή ζυθοποιία που ίδρυσε ο πατέρας του στην περιοχή Ηρακλείου Αττικής με στόχο την παρασκευή της πρώτης μπύρας στην Ελλάδα. Πρόκειται για τις αρχές της δεκαετίας του 1860. Το 1864, ο Βασιλιάς Όθωνας παραχώρησε στη Φιξ ένα μονοπώλιο για έναν αιώνα στην παραγωγή μπύρας. Πήρε το όνομά της από τον Ιωάννη Κάρολο Φιξ, το προϊόν έγινε αμέσως επιτυχία. Αρχικά είχε μεγάλη απήχηση στους συμπατριώτες του Φιξ, τους

Βαυαρούς που ακολούθησαν τον Όθωνα ([“https://ktimafix.gr/”](https://ktimafix.gr/), n.d.). Σύντομα όμως και οι Έλληνες έγιναν εύκολα «κύριοι» της νέας μόδας. Η έλξη νέων προϊόντων ήταν τεράστια, οι δημιουργοί του συνειδητοποίησαν εύκολα ότι έπρεπε να εξαπλωθεί σε κάθε επίπεδο.

Έτσι αποφάσισε να χτίσει τη νέα του φιλόδοξη επιχείρηση σε ένα οικοπέδο στο Κολωνάκι, ένα προάστιο της Αθήνας. Μάλιστα, ίδρυσε δύο μικροζυθοποιίες, μία για κάθε έναν από τους δύο γιους του. Έκαναν ένα ταξίδι και καθώς η μύρα έγινε δημοφιλής, η παραγωγή συνέχισε να αυξάνεται. Το χειμώνα, το χιόνι τοποθετείται γύρω από τα βαρέλια για να εξασφαλίσει τις χαμηλές θερμοκρασίες που απαιτούνταν για τη ζύμωση και την αποθήκευση της μύρας([“https://ktimafix.gr/”](https://ktimafix.gr/), n.d.). Ωστόσο, το ένα από τα δύο ζυθοποιεία καταστράφηκε από πυρκαγιά και ο πατέρας αγόρασε ένα μεγάλο κομμάτι γης στην Αργαρέτα (εκεί που βρίσκεται σήμερα το Κουκάκι, το όνομά του προέρχεται από την παρουσία της πλούσιας ιταλικής οικογένειας Gargaretta, που είχε πολλά κτήματα). Πριν από αυτό, το 1870, ο Φιξ έκανε ένα ακόμη βήμα μπροστά και άνοιξε την πρώτη του μεγάλη μπουραρία στις πλαγιές του Άδιτου. Το ονόμασε «Μετς» για να τιμήσει τη μάχη του Γαλλογερμανικού Πολέμου εκείνη την εποχή. Από τότε πήρε το όνομά της αυτή η περιοχή της Αθήνας, που φυσικά παραμένει μέχρι σήμερα ([“https://ktimafix.gr/”](https://ktimafix.gr/), n.d.).

Τα επόμενα χρόνια θα ήταν «χρυσά» χρόνια για τη Fix Beer. Οι εταιρείες αυξάνουν την παραγωγή, το μερίδιο του προϊόντος και η ζήτηση αυξάνονται. Έτσι το 1893 ο Φιξ έκανε την προαναφερθείσα «αναγκαστική» κίνηση, μετακινούμενος από το Κολωνάκι στο Κουκάκι. Έχτισε δύο σπίτια, ένα για κάθε έναν από τους δύο γιους του, και έχτισε τη νέα του ζυθοποιία στο πίσω μέρος του οικοπέδου, ανατολικά του ποταμού Καλλιρρόη. Θεωρούσε ιδανική συνθήκη την εγγύτητα του σπιτιού του με την επιχείρησή του. Τα χειροκίνητα εργοστάσια του Κολωνακίου αντικαταστάθηκαν πλέον από ατμοκίνητα εργοστάσια εξοπλισμένα με τα καλύτερα μηχανήματα και η τεχνολογία συνέχισε να αναπτύσσεται ([“https://ktimafix.gr/istoria-ktima-fix/”](https://ktimafix.gr/istoria-ktima-fix/), n.d.).

Σταδιακά, ο μεγαλύτερος γιος του Ιωάννη Φιξ, Κάρολος, εντάχθηκε επίσης στη βιομηχανία. Το πρώτο βραβείο θα έρθει σύντομα. Το 1900 κέρδισε ένα βραβείο στην Έκθεση του Μιλάνου, που ήταν μόνο η αρχή μιας σειράς διακεκριμένων διακρίσεων για ένα προϊόν που κατακτούσε ένα διαρκώς αυξανόμενο μερίδιο αγοράς. Στην ελληνική αγορά αναμφίβολα κυριαρχεί και επισκιάζει όλους τους ανταγωνιστές της.

Η ποιότητά του είναι πολύ καλή. Με τον γάμο της κόρης του Ιωάννη Φιξ, Ελίζας με τον Ζακυνθινό επιχειρηματία Λορέντζο Μάμο, η εταιρεία επεκτάθηκε και στην

Πάτρα, δημιουργώντας μια ζυθοποιία που άκμασε στις αρχές του 20ού αιώνα ([“https://ktimafix.gr/istoria-ktima-fix/”](https://ktimafix.gr/istoria-ktima-fix/), n.d.).

Πάντα ανήσυχος, ο Τσαρλς Φιξ έψαχνε τρόπους να επεκτείνει την εταιρεία του κάνοντας παράλληλα τα προϊόντα του πιο ανταγωνιστικά. Όταν έμαθε ότι ξεκινούσε η παραγωγή τεχνητών ψυκτικών στην Ευρώπη, έσπευσε να εξοπλίσει το εργοστάσιό του με ψυκτικά μηχανήματα, τα πρώτα του είδους του στην Ελλάδα. Ο Τσαρλς Φιξ πέθανε το 1920 και τον διαδέχθηκαν οι δύο κληρονόμοι του ([“https://zonews.gr/](https://zonews.gr/), n.d.).

Τα παιδιά, ο Ιωάννης και ο Αντώνης, που δούλευαν μαζί του από μικρά, σίγουρα έμαθαν αυτά τα μυστικά. Η συνεργασία τους επέτρεψε την περαιτέρω πρόοδο στην επιχείρηση. Ίδρυσαν ένα ζυθοποιείο για την παρασκευή μπύρας από ελληνικό κριθάρι και έχτισαν τεράστιες ψυκτικές εγκαταστάσεις για να αποθηκεύουν τα υπόλοιπα προϊόντα. Σήμερα η μπύρα FIX μπήκε στην ελληνική οικογένεια και τη συνοδεύει σε όλες τις εκδηλώσεις. Ωστόσο, η οικογένεια Φιξ δεν σταμάτησε να σκέφτεται τρόπους επέκτασης και ως εκ τούτου αποφάσισαν την ανακατασκευή του εργοστασίου([“https://kede.gr/irakleio-attikis-to-ktima-fix-anoigei-kai-pali-tis-portes-tou-gia-to-koino/”](https://kede.gr/irakleio-attikis-to-ktima-fix-anoigei-kai-pali-tis-portes-tou-gia-to-koino/), n.d.). Τα αποτελέσματα της παρέμβασης ήταν εντυπωσιακά. Μια υπερσύγχρονη ζυθοποιία γεννήθηκε, πρωτοποριακή τόσο στη μηχανική όσο και στον σχεδιασμό. Ένα από τα χαρακτηριστικά του είναι ότι το κάτω στρώμα είναι καλυμμένο με γυαλί από όλες τις πλευρές, έτσι οι άνθρωποι που περνούν από τη λεωφόρο έχουν την ευκαιρία να δουν πώς παρασκευάζεται η μπύρα. Τα επόμενα χρόνια, το προϊόν συνέχισε να αναπτύσσεται γρήγορα. Πέραν αυτού, «πρωταγωνίστησε» σε πολλές επιτυχημένες ελληνικές ταινίες της εποχής και η διεθνής φήμη της οδήγησε στην προβολή της ως «Beer City Olympia» ([“https://zonews.gr/](https://zonews.gr/), n.d.).

Στη δεκαετία του 1960, η διαφήμιση της μπύρας έγραψε ιστορία. Ωστόσο, μέχρι τη δεκαετία του 1980, τα πράγματα άλλαξαν και άρχισε η παρακμή. Αυτά τα σημάδια είχαν εμφανιστεί ήδη από τη δεκαετία του 1960, όταν ο George Papin και η κυβέρνηση της Deloitte έδωσε, επίσης, άδεια στους Ολλανδούς, μετά την είσοδο της Amstel στην ελληνική αγορά, δεν ίσχυε πλέον το μονοπώλιο των προϊόντων και οι καταναλωτές είχαν εναλλακτικές λύσεις([“https://ktimafix.gr/istoria-ktima-fix/”](https://ktimafix.gr/istoria-ktima-fix/), n.d.).

Το όνομα Φιξ είχε εμπλακεί στους πολιτικούς ανταγωνισμούς της εποχής και τον σκληρό ανταγωνισμό για νέες μπύρες στην αγορά, που οδήγησε στο οριστικό κλείσιμο του εργοστασίου και, με τη σειρά του, στην παραγωγή της πιο ιστορικής

ελληνικής μπύρας. Όμως η ιστορία της δεν τελειώνει εκεί. Αρχικά, η εταιρεία Δ. ΚΟΥΡΤΑΚΗΣ Α.Ε. απέκτησε το σήμα μπύρας FIX από την Εθνική Τράπεζα, η παραγωγή και οι πωλήσεις της οποίας δεν γνώρισαν μεγάλη επιτυχία, ενώ στη συνέχεια η ελληνική οι επιχειρηματίες Γιάννης Χήτος και Ηλίας & Γιώργος Γκρέκης αποκτούν την εταιρεία ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ ΖΥΘΟΠΟΙΑ και την παλαιότερη, πιο γνωστή και πιο δημοφιλή ελληνική μάρκα μπύρας FIX Hellas. Και μια νέα σελίδα στην ιστορία της μόλις ξεκίνησε. Το 2014-2015, η αγαπημένη μπύρα της Ελλάδας γιόρτασε τα 150 χρόνια της στη χώρα(“<https://ktimafix.gr/istoria-ktima-fix/>”, n.d.).

4.4 Κτήμα Φιξ: Πολυχώρος πολιτισμού, Τεχνών & Δραστηριοτήτων

Ο Δήμος Αττικής στο Ηράκλειο ολοκλήρωσε και ενέκρινε το Σχέδιο Δράσης για την Προστασία Κοινόχρηστων και Κοινώς Ωφελών Χώρων (ΕΣΕΚΚ). Ο δήμος Ηρακλείου Αττικής διαθέτει πλέον ένα εργαλείο που θα τον βοηθήσει να αυξήσει τον αριθμό των δημόσιων χώρων εντός των ορίων της πόλης, βελτιώνοντας έτσι την ποιότητα ζωής των κατοίκων του. Εκμεταλλευόμενος το νέο θεσμικό πλαίσιο, ο Δήμος, μέσω του τμήματος τεχνικών υπηρεσιών του, οριστικοποίησε και ενέκρινε το Επιχειρησιακό Σχέδιο Προστασίας Κοινόχρηστων και Κοινοχρησιμοποιούμενων Χώρων (ΕΣΕΚΚ)(“<https://ktimafix.gr/>”, n.d.).

Εν ολίγοις, είναι μια μελέτη τεκμηρίωσης, ιεράρχησης και ιεράρχησης όλων των ελεύθερων χώρων εντός της πόλης που έχουν οικειοποιηθεί από τους δήμους – δηλαδή χαρακτηρίζονται ως κοινόχρηστοι στον πολεοδομικό σχεδιασμό– για τη δημιουργία χώρων πρασίνου, αθλητικών εγκαταστάσεων, πάρκων, πλατείες, παιδικές χαρές κ.λπ. Το ΕΣΕΚΚ αφενός εξυπηρετεί τον καλύτερο σχεδιασμό για απαλλοτριώσεις τα επόμενα χρόνια και αφετέρου και το πιο σημαντικό είναι πλέον απαραίτητο σε καταστάσεις όπου ο δήμος απαιτεί κονδύλια για την αγορά δωρεάν γης, όπως έχει γίνει με επιτυχία πολλές φορές στο παρελθόν (“<https://www.in.gr/2023/12/28/politics/aftodioikisi/ayksanei-tous-dimosious-eleytherous-xorous-o-dimos-irakleiou-attikis/>”, n.d.).

Ο δήμαρχος της πόλης, κ. Νικόλαος Μπάμπalos, επιθεώρησε τα έργα μαζί με την ομάδα τεχνικών υπηρεσιών της πόλης για να οριστικοποιηθούν οι τελικές λεπτομέρειες του κτιρίου, το οποίο πλέον αρχίζει να παίρνει την τελική του μορφή τόσο εξωτερικά όσο και εσωτερικά. Όλα τροφοδοτούνται από ένα φωτοβολταϊκό σύστημα σε μια αίθουσα πολλαπλών χρήσεων της οποίας τα υλικά κατασκευής την καθιστούν δυναμική, «πράσινη» και φιλική προς το περιβάλλον.

Υπενθυμίζουμε ότι οι εργασίες αποκατάστασης ολοκληρώθηκαν με κονδύλια που είχε ζητήσει ο Δήμαρχος κ. Νικόλαος Μπάμπαλος και κληρονόμησε από ευρωπαϊκά κονδύλια ([“https://www.in.gr/2023/12/28/politics/aftodioikisi/ayksanei-tous-dimosious-eleytherous-xorous-o-dimos-irakleiou-attikis/”](https://www.in.gr/2023/12/28/politics/aftodioikisi/ayksanei-tous-dimosious-eleytherous-xorous-o-dimos-irakleiou-attikis/), n.d.).

Το Κτήμα Φίξ είναι ένας πνεύμονας πρασίνου στα όρια της Αττικής πόλης του Ηρακλείου και θα μπορούσε να γίνει το μεγαλύτερο και μοναδικό πάρκο της πόλης, ένας χώρος που μπορούν να χρησιμοποιηθούν τόσο από Ηρακλειώτες όσο και από κατοίκους των υπολοίπων δήμων, για περιπάτους, αθλήματα, διασκέδαση. Ταυτόχρονα, είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με την ιστορία του Ηρακλείου, καθώς τα κλασικά κτίρια (βίλες) στο εσωτερικό του χρονολογούνται από την εποχή των πρώτων κατοικιών στην περιοχή, όταν ήρθαν οι αυλικοί του Όθωνα, του πρώτου βασιλιά της Ελλάδας. Με απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας το κτήμα και τα εντός των ορίων του κτίρια ορίζονται ρητά και αμετάκλητα ως Ανώτατη Περιοχή Πολιτιστικής Κληρονομιάς. Όπως εξήγησε ο κ. Νικόλαος Μπάμπαλος, «το Fix έγινε τελικά ιδιοκτησία όλων των Ηρακλειωτών. Καταφέραμε και το αποκτήσαμε μόνοι μας γιατί δεν περιμέναμε να το αγοράσει κάποιος τρίτος για εμάς. Αυτή η στρατηγική μας κράτησε σε αναμονή για 40 χρόνια, 40 χρόνια στα οποία στερηθήκαμε αυτό το στολίδι μιας πόλης. Το κάνουμε τώρα γιατί μπορούμε να οικοδομήσουμε μια ισχυρή και αξιόπιστη δημοτική αρχή» ([“https://ktimafix.gr/”](https://ktimafix.gr/), n.d.).

Ο δήμαρχος είχε διαβεβαιώσει ότι η αγορά του κτήματος θα ήταν δυνατή χωρίς να επιβαρύνει τους πολίτες, τονίζοντας ότι «οι δημοτικοί φόροι δεν αυξήθηκαν στο ελάχιστο επίπεδο το 2023, αλλά παρέμειναν στα ίδια επίπεδα με την προηγούμενη 5ετία. Είχαμε χρόνια συνεχών περικοπών». Και κατέληξε λέγοντας, «Τη νέα χρονιά κάνουμε μια βόλτα στο κτήμα. Αυτό που έχει σημασία είναι ότι τα καταφέραμε. Είναι δικό μας να αποκαταστήσουμε το κτήμα. Τα καλύτερα έρχονται». Επομένως δεν θα κοστίσει στο δημοτικό ταμείο. Το 2023, στη πόλη του Ηρακλείου, το ανακαινισμένο κτήμα Φίξ ξεκίνησε μια σειρά από δωρεάν υπαίθριες προβολές σε συνεργασία με την ομάδα Cinema Alive

([“https://www.artandlife.gr/athens/locations/Ktima_Fiks”](https://www.artandlife.gr/athens/locations/Ktima_Fiks/), n.d.).

Παράλληλα, στο Green Park, όλο το καλοκαίρι και κάθε Παρασκευή, Σάββατο και Κυριακή στις 21:00, προβαλλόταν μια πλούσια συλλογή ταινιών από τον ελληνικό και διεθνή κινηματογράφο. Λειτουργήσε εστιατόριο σε ειδικά διαμορφωμένο χώρο, καθώς και μπαρ όπου οι πολίτες μπορούσαν να απολαύσουν δροσιστικά κοκτέιλ. Οι προβολές ξεκίνησαν στις 30 Ιουνίου 2023 με την ταινία 4 Μαύρα Κοστούμια σε

σκηνοθεσία Ρένου Χαραλαμπίδη στο Κτήμα Φιξ. Επίσης, ανάμεσα στα προγράμματα βρίσκουμε αγαπημένα όπως το εμβληματικό «This Tonight Lasts» (Νίκος Παναγιωτόπουλος) και η σπουδαία κωμωδία «S.O.S. Pentagon Calls Moscow» (Stanley Kubrick) (https://www.artandlife.gr/athens/locations/Ktima_Fiks”, n.d.).

Το κεντρικό πολιτιστικό φεστιβάλ της Αττικής πόλης του Ηρακλείου, τα Ηράκλεια, είναι και φέτος εδώ για να προσφέρει μια μοναδική μουσική βραδιά για όλους. Το 2023, το Πάρκο Ηρακλείου φιλοξένησε στο Κτήμα Φιξ για πρώτη φορά αφού ο δήμος εξαγόρασε με επιτυχία το Πάρκο Ηρακλείου για λογαριασμό των πολιτών και το άνοιξε στο κοινό ως το μεγαλύτερο πάρκο της πόλης. Ενώ, το Σάββατο 2 Σεπτεμβρίου 2023 συναυλία με την Πέγκυ Ζήνα, η οποία αποτέλεσε και την εναρκτήρια συναυλία των Ηράκλειων και Κυριακή 3 Σεπτεμβρίου 2023, ο Παντελής Θαλασσινός ανέβηκε στη σκηνή του Φιξ ανοίγοντας τη συναυλία με το συγκρότημα των παιδιών από το 1ο και 4ο λύκειο της πόλης του. Η κοινή ώρα έναρξης όλων των εκδηλώσεων του φεστιβάλ ήταν στις 20:00. Όπως και στις πολιτιστικές εκδηλώσεις στην Αττική πόλη του Ηρακλείου, η είσοδος είναι ελεύθερη.

Εν τω μεταξύ, στον χώρο της εκδήλωσης, η Λεγεώνα των Εθελοντών στην πόλη του Ηρακλείου Αττικής συγκέντρωσε δωρεές για να βοηθήσει τους πυρόπληκτους (https://www.artandlife.gr/athens/locations/Ktima_Fiks”, n.d.).

Το υπόλοιπο του 2023 προγράμματος για το Ηράκλειο, που ετοίμασε το Τμήμα Πολιτισμού της πόλης, είχε ως εξής:

Παρασκευή 8/9 Συναυλία με τον Θανάση Πολυκανδριώτη και την Πίτσα Παπαδοπούλου.

Σάββατο 9 Σεπτεμβρίου Ο Μπάμπης Τσέρτος και η ορχήστρα του.

Κυριακή 10/9 Ζωή Τηγανούρια και Μπέσσυ Αργυράκη.

Μια σπουδαία χορευτική παράσταση παρουσίασε ο Χορευτικός Όμιλος Ειρήνη την Παρασκευή 15 Σεπτεμβρίου.

Συναυλία με την Ελένη Τσαλιγοπούλου το Σάββατο 16/9.

Κυριακή 17/9 Παιδικό πρόγραμμα που παρουσιάζουν ο Θανάσης Βισκαρδουράκης και το Θέατρο Σκιών Σπυροπούλου. Συμμετείχαν οι παιδικοί σταθμοί της πόλης και το art studio Zografizo.

Η ώρα έναρξης της εκδήλωσης είναι 19:00 μόνο συγκεκριμένες ημερομηνίες (https://www.artandlife.gr/athens/locations/Ktima_Fiks”, n.d.).

Latin Dance Night σε συνεργασία με την Urban Sustainability, Δευτέρα 18/9, με παράσταση Latin Passion. Μετά την εκδήλωση στο Ηράκλειο, ξεκίνησε το δεύτερο

Φεστιβάλ Ερασιτεχνικού Θεάτρου από 19 έως 26 Σεπτεμβρίου, με ερασιτεχνικούς θεατρικούς θιάσους από την πόλη της Αττικής και ομάδες στη σκηνή «Βάσω Παπαθεοδώρου-Μπελίτση» του πολιτιστικού κέντρου «Ηλέκτρα Αποστόλου» (["https://www.artandlife.gr/athens/locations/Ktima_Fiks"](https://www.artandlife.gr/athens/locations/Ktima_Fiks), n.d.).

«Επιλέξαμε να προσκαλέσουμε κορυφαίες προσωπικότητες της ελληνικής μουσικής σκηνής, σπουδαίους καλλιτέχνες που θα μας ταξιδέψουν στο παρελθόν και το παρόν. Είμαι περήφανος και σίγουρος για το πρόγραμμα που θα σας παρουσιάσουμε εγώ και οι συνεργάτες μου. Ευχαριστώ από καρδιάς» (<https://iraklio.gr/el>).

«Τα φετινά Ηράκλεια ήταν ιστορικά! Για πρώτη φορά πραγματοποιείται στο κτήμα Φιξ ένα τόσο μεγάλο Πολιτιστικό Φεστιβάλ της πόλης του Ηρακλείου Αττικής, ιδιοκτήτες του οποίου είναι ο Δήμος και οι Ηρακλειώτες με επιμονή και προσπάθειες που έκανε ο δήμος να αποκτήσει μόνος του το Κτήμα Φιξ, χωρίς δηλαδή να πάρει βοήθεια από κανέναν. Ο καθένας μπορεί να το χρησιμοποιήσει, να το ζήσει, να γιορτάσει με τους πολίτες σε αυτόν τον μαγικό χώρο. Το κτήμα Φιξ είναι πλέον δικό μας και κανείς δεν θα μας το πάρει. Επειδή περάσαμε όλο το καλοκαίρι μαζί, σας προσκαλώ να γιορτάσουμε μαζί στο Ηράκλειο τον Σεπτέμβριο, όπου ετοιμάσαμε ένα υπέροχο πρόγραμμα για όλους, με ελεύθερη φυσικά είσοδο», ανέφερε το μήνυμα του Δημάρχου Ηρακλείου Αττικής, Νικολάου Μπάμπαλου. Η μετακίνηση ήταν δωρεάν με δημοτικά μέσα μεταφοράς στον χώρο. Προκειμένου να διευκολυνθεί η πρόσβαση του κοινού στους χώρους εκδηλώσεων, το Δημοτικό Γραφείο Περιβάλλοντος έχει διαμορφώσει τις δημοτικές διαδρομές έκτακτης ανάγκης της τροχαίας (["https://www.artandlife.gr/athens/locations/Ktima_Fiks"](https://www.artandlife.gr/athens/locations/Ktima_Fiks), n.d.).

Καλοκαίρι στο Κτήμα Φιξ: Ο Αττικός Δήμος Ηρακλείου είναι ανοιχτός για περισσότερες μέρες και ώρες. και το θερινό σινεμά με ελεύθερη είσοδο. Δεκάδες παιδιά από την πόλη δήλωσαν συμμετοχή στο πρόγραμμα και συμμετείχαν στο πρώτο εργαστήριο της καλοκαιρινής εκδήλωσης ανάγνωσης και δημιουργικότητας 2023, που υλοποίησε η Αττική Δημοτική Βιβλιοθήκη στο Ηράκλειο σε συνεργασία με την Εθνική Βιβλιοθήκη Ελλάδος, το Δημοτικό Δίκτυο Βιβλιοθηκών και του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών με τίτλο "100 Ακριβώς! Οι Θησαυροί της Άλκης και του Γιώργου..." (["https://ktimafix.gr/"](https://ktimafix.gr/), n.d.).

Μέσα από αναγνωστικές δραστηριότητες και παιχνίδια, τα παιδιά έρχονται σε επαφή με τους σπουδαίους συγγραφείς Άλκη Τσέις και Γιώργο Σαρρή. Ανακάλυψαν τον θησαυρό τους πηγαίνοντας σε ένα ειδικό λογοτεχνικό κνήγι οδοκαθαριστών στους διαδρόμους της βιβλιοθήκης για να βρουν βιβλία που συμμετέχουν σε καλοκαιρινές

εκδηλώσεις. Τέλος, περπάτησαν μαζί και σχημάτισαν τον αριθμό «100» με το βιβλίο. Πρόκειται για έναν συμβολικό αριθμό, καθώς φέτος συμπληρώνονται 100 χρόνια από τη γέννηση και των δύο συγγραφέων. Πριν φύγουν τα παιδιά έλαβαν ημερολόγια ΚΕ. Αφού κατάλαβαν τον σκοπό του, συμπλήρωσαν τα ονόματά τους και τις σκέψεις τους για την αναχώρηση και το άφησαν στη βιβλιοθήκη για το επόμενο εργαστήριο. Μια μοναδική εμπειρία όπου όλα τα παιδιά 5-14 ετών συμμετείχαν ενεργά, γνώρισαν τα βιβλία από κοντά και πέρασαν υπέροχα! Με τον δικό τους τρόπο, το αποτύπωσαν στην αφίσα που έφτιαξαν στο τέλος του εναρκτήριου εργαστηρίου ([“https://ktimafix.gr/”](https://ktimafix.gr/), n.d.).

Εικόνα 4. Ηράκλεια 2023

ΔΗΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ ΑΤΤΙΚΗΣ
ΤΗΜΗ ΠΟΛΙΤΕΥΟΥ

ΗΡΑΚΛΕΙΑ
Τραγουδάμε. Χορεύουμε. Παίζουμε. Γιορτάζουμε...

2-26 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ
2023
ΚΤΗΜΑ ΦΙΞ

 02.09 ΠΕΓΚΥ ΖΗΝΑ	 03.09 ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΘΑΛΑΣΣΙΝΟΣ "The pedestrians"	 08.09 ΘΑΝΑΣΗΣ ΠΟΛΥΚΑΝΔΡΙΩΤΗΣ ΠΙΤΣΑ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ
 09.09 ΜΠΑΜΠΗΣ ΤΣΕΡΤΟΣ	 10.09 ΖΩΗ ΤΗΓΑΝΟΥΡΙΑ ΜΠΕΣΣΥ ΑΡΓΥΡΑΚΗ	 15.09 ΧΟΡΕΥΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ «ΕΙΡΗΝΗ»
 16.09 ΕΛΕΝΗ ΤΣΑΛΙΓΟΠΟΥΛΟΥ	 17.09 ΠΑΙΔΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΘΑΝΑΣΗΣ ΒΙΣΚΑΔΟΥΡΑΚΗΣ & ΘΕΑΤΡΟ ΣΚΙΩΝ ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΥ • ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΑΚΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ ΔΗΜΟΥ • ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ ΤΕΧΝΗΣ "Ζωγραφίζω"	 18.09 ΧΟΡΕΥΤΙΚΟ LATIN PASSION (ΣΕ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΣΒΑΠ)

20^ο ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΕΡΑΣΙΤΕΧΝΙΚΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ 19 ΜΕ 26 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΠΟΛΥΚΕΝΤΡΟ "ΗΛΕΚΤΡΑ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ" (ΣΕ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΤΟΝ ΣΒΑΠ)

ΚΤΗΜΑ ΦΙΞ • ΕΙΣΟΔΟΣ ΔΩΡΕΑΝ • ΠΡΑ ΕΝΑΡΞΗΣ: 20:00

ΜΕ ΤΗΝ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ: ΕΛΛΑΣ, ΕΛΛΑΣΙΑ, 21 ΟΤΑ, COSMOTE, ΟΙΕ ΕΛΛΑΔΑ, ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΑΒΒΙΕ, 94, ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ ΤΟΥΣ:

Πηγή: <https://iraklio.gr/el/>

Οι πρώτες «τσιρλίντερ» που ανέλαβαν δράση ήταν η Χαρά Βεκρή και η Γεωργία Ανδρακάκου, δασκάλες στο 13ο Δημοτικό Σχολείο Ηρακλείου Αττικής. Στην ημερίδα με τα παιδιά συμμετείχαν ο Δήμαρχος Ηρακλείου Αττικής κ. Νικόλαος Μπάμπαλος και η σύμβουλος της Δημοτικής Βιβλιοθήκης Έφη Κανλή. «Θα συνεχίσουμε να δραστηριοποιούμαστε για να κρατήσουμε αυτό το βιβλίο στη ζωή των μικρών μας και να διατηρήσουμε τη μαγεία αυτής της σχέσης ζωντανή. Τα χαμόγελα των παιδιών και οι πολλές συμμετοχές στα έργα μας φέτος είναι η καλύτερη απόδειξη των προσπαθειών μας». Σχολίασε ο Δήμαρχος Νίκος Μπάμπαλος (<https://kede.gr/irakleio-attikis-to-ktima-fix-anoigei-kai-pali-tis-portes-tou-gia-to-koino/>, n.d.).

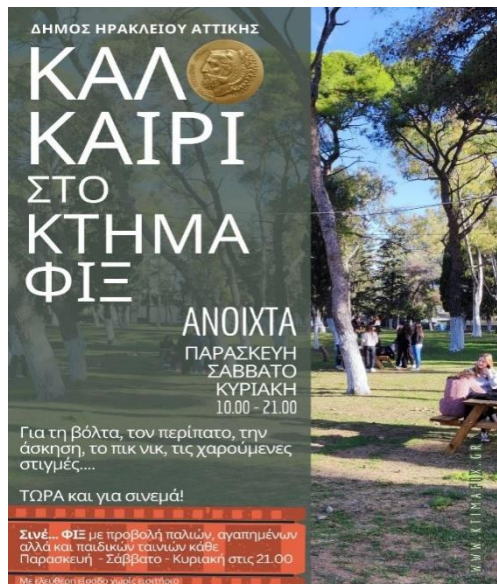
Το 2024, παραδοσιακό γλέντι για τους κατοίκους της πόλης ετοίμασε η πόλη του Ηρακλείου Αττικής την Καθαρά Δευτέρα 18 Μαρτίου στο Κτήμα Φιξ. Από τις 11.30 το πρωί στο μεγαλύτερο πάρκο της πόλης ακουγόταν μουσική από όλη την Ελλάδα, σερβίραν κρασί και ρακή από το ρακόκαζανο του Συλλόγου Κρητών Ηρακλείου και νηστίσιμα εδέσματα. Χορούς πυροδότησαν οι σύλλογοι της πόλης και οι ορχήστρες τους, προσκαλώντας τους επισκέπτες σε ένα μεγάλο χορευτικό θιάσο (<https://xoreutikoeirini.gr/>, n.d.).

Ο δήμαρχος της πόλης κ. Νικόλαος Μπάμπαλος κάλεσε τους πολίτες να γιορτάσουν την ημέρα στο κτήμα Φιξ. «Λοιπόν, φέρτε την οικογένεια και τους φίλους σας και χορέψτε μαζί για να γιορτάσετε μια από τις πιο παραδοσιακές μέρες του έθνους μας. Είτε στο δικό σας πικνίκ είτε στη φιλοξενία του Δημοτικού Πάρκου μας, ας τσουγκρίσουμε τα ποτήρια και ας χορέψουμε και ας αφήσουμε τις ανησυχίες μας πίσω»

(<https://xoreutikoeirini.gr/>).

Αξίζει να σημειωθεί ότι το κτήμα Φιξ παρέμεινε κλειστό από τις 15 έως τις 17 Μαρτίου στο πλαίσιο της προετοιμασίας για τους εορτασμούς.

Εικόνα 5. Αφίσα προώθησης του κτήματος Φιξ

Πηγή: <https://www.filadelfeianews.gr/kalokairi-sto-ktima-fix-perissoteres-meres-kai-ores-anoikto-to-parko-tou-dimou-irakleiou-attikis-kai-therino-sinema-me-dorean-eisodo/>

Κεφάλαιο 5^ο: Συζήτηση- Συμπεράσματα

Πόλεις σε όλο τον κόσμο χτίζουν και εμπορεύονται την αστική πολιτιστική ζωή για να αναπτύξουν τις τοπικές οικονομίες και να αναζωογονήσουν τα αστικά κέντρα. Την τελευταία δεκαετία, οι πόλεις έχουν επικεντρώσει σημαντικές προσπάθειες και πόρους οικονομικής ανάπτυξης και αναζωογόνησης στην ενίσχυση του «δημιουργικού» χαρακτήρα τους. Ο μελετητής της οικονομικής ανάπτυξης Richard Florida προώθησε μια εικόνα επιρροής των επιτυχημένων πόλεων του 21ου αιώνα ως μέρη όπου η κοινωνική ανοχή, οι φυσικές και πολιτιστικές ανέσεις προσελκύουν εργαζόμενους και νέες οικονομικές επιχειρήσεις (Hall, 2000; Richards, 2020).

Τέτοια σχέδια και έργα «ανάπτυξης με γνώμονα τον πολιτισμό» ή την «πολιτιστική ανάπτυξη» έχουν οδηγήσει πολλές πόλεις των ΗΠΑ να επεκτείνουν τους υπάρχοντες πολιτιστικούς θεσμούς και προγράμματα και να δημιουργήσουν νέα. Αυτά τα πολιτιστικά ιδρύματα και προγράμματα εξυπηρετούν μη κερδοσκοπικούς πολιτιστικούς φορείς, όπως μουσεία και θέατρα, στοχεύουν σε πολιτιστικές βιομηχανίες όπως η παραγωγή ταινιών και μουσικής, και πρόσφατα έχουν επικεντρωθεί στην υποστήριξη των εργαζομένων της τέχνης. Ωστόσο, οι πόλεις δεν κάνουν αρκετά για να αναγνωρίσουν και να προωθήσουν συστηματικά την πολιτιστική ζωή των αστικών κοινοτήτων και των κατοίκων τους (Bartik, 2005; Richards, 2020).

Το έργο του Richard Florida βασίζεται στη θεμελιώδη ιδέα της Jane Jacobs (1961) ότι οι υγιείς πόλεις είναι σημαντικά μέρη, όπου οι δρόμοι, τα πάρκα, οι γειτονιές και τα κέντρα πόλεων χρησιμοποιούνται από διαφορετικούς ανθρώπους για μεικτούς σκοπούς κατά τη διάρκεια της ημέρας και της νύχτας. Δυστυχώς, τα προγράμματα πολιτικής και οι υποδομές που αναπτύχθηκαν για την οικοδόμηση «δημιουργικών πόλεων», την υποστήριξη «δημιουργικών βιομηχανιών» και την προσέλκυση εργαζομένων «δημιουργικής τάξης» δεν βοηθούν τις πόλεις να συνειδητοποιήσουν το αστικό όραμα του Τζέικομπς (Hall, 2000). Πολλοί αναλυτές επικρίνουν τις πολιτικές χάραξης για την υπονόμευση του αστικού πληθυσμού και τη χρήση της ποικιλομορφίας, επειδή οδηγούν στον εξευγενισμό και δίνουν κίνητρα για την ανάπτυξη αστικών ακινήτων και όχι άλλους τύπους οικονομικής και κοινοτικής ανάπτυξης που περιλαμβάνουν τον ευρύτερο πληθυσμό αστικής ανάπτυξης. Υπάρχουν σημαντικοί λόγοι για τους οποίους η πολιτιστική πολιτική και οι υποδομές πολιτιστικής πολιτικής στις σημερινές πόλεις είναι λιγότερο ανταποκρινόμενες,

διαφανείς και δημοκρατικές από όσο χρειάζεται για την προώθηση μιας ποικιλόμορφης και βιώσιμης αστικής πολιτιστικής ζωής (Brown, 2017).

Η έρευνα έχει δείξει ότι όταν τα πολιτιστικά ιδρύματα ασυνείδητα και προληπτικά εμπλέκουν τις κοινότητες και τις ανάγκες τους στην πολιτιστική ανάπτυξη, οι πολιτικές και τα προγράμματά τους μπορεί στην πραγματικότητα να έρχονται σε σύγκρουση και να θέσουν σε κίνδυνο την πολιτιστική υγεία των αστικών κοινοτήτων. Τελικά, αυτό θα αποδυναμώσει την πολιτιστική ζωτικότητα μιας πόλης και θα μειώσει την ικανότητά της να προσελκύει προγραμματιστές, τουρίστες, εταιρείες δημιουργικής βιομηχανίας και εργαζόμενους που οι πολιτιστικές εξελίξεις έχουν σχεδιαστεί να προσελκύουν (Brown, 2017; Marques and Borba, 2017).

Προκειμένου να προωθηθεί μια πιο συντονισμένη και ολοκληρωμένη προσέγγιση για την ανάπτυξη και τη διαχείριση πολιτιστικών δραστηριοτήτων που επηρεάζουν την πολιτιστική ζωή των κοινοτήτων, θα πρέπει να ληφθούν διάφορα βήματα. Πρώτα απ' όλα, η πολιτιστική ανάπτυξη δεν πρέπει μόνο να εξυπηρετεί την οικονομική ανάπτυξη, αλλά να υποστηρίζει την πλούσια και πολύχρωμη πολιτιστική ζωή των κατοίκων των πόλεων, συμπεριλαμβανομένων των καθημερινών πολιτιστικών και κοινοτικών πολιτιστικών δραστηριοτήτων (Marques and Borba, 2017). Τα πολιτιστικά σχέδια θα πρέπει να περιγράφουν με σαφήνεια πώς η μεγάλης κλίμακας ανάπτυξη θα επηρεάσει τις οικονομικές και πολιτιστικές δραστηριότητες σε παρακείμενες περιοχές. Ο πολιτισμός διαδραματίζει ζωτικό ρόλο στη μετατροπή των χώρων σε πιο ελκυστικά μέρη για εργασία και επένδυση. Οι πολιτιστικές δραστηριότητες και εγκαταστάσεις έχουν σημαντικό αντίκτυπο στην ανάπτυξη του φυσικού περιβάλλοντος της πόλης. Τι σημαίνει όμως αυτό για τους κατοίκους κάθε περιοχής (Thiel, 2017);

Η πολιτιστική ζωή της κοινότητας είναι ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες που επηρεάζουν την ικανοποίηση από τη ζωή των κατοίκων της κοινότητας. Είναι η προσωπικότητα και όχι η υποδομή που είναι κρίσιμο για την ανάπτυξη της πολιτιστικής ζωής μιας κοινότητας. Οι «δραστηριότητες της γειτονιάς» θα πρέπει να διεξάγονται σε στενή συνεργασία με ενδιαφερόμενους από διαφορετικούς τομείς. Αυτό μπορεί να έχει διαρκή και μακροπρόθεσμα αποτελέσματα. Η χρήση πολιτιστικών δραστηριοτήτων και εγκαταστάσεων για την ενίσχυση της εικόνας της πόλης, την προσέλκυση τουριστών και την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης δεν είναι συνηθισμένη μόνο στις παραδοσιακές παγκόσμιες πολιτιστικές πρωτεύουσες

όπως η Νέα Υόρκη και το Παρίσι, αλλά και σε μερικά λιγότερο γνωστά μέρη (Thiel, 2017).

Πολιτιστική κατάσταση, όπως το Νιούαρκ του Νιου Τζέρσεϊ ή το Μπιλμπάο της Ισπανίας. Οι πόλεις χτίζουν με ενθουσιασμό μουσεία, αίθουσες συναυλιών, κέντρα παραστατικών τεχνών, γκαλερί και συνοικίες τεχνών ως μέρος ευρύτερων στρατηγικών αστικής ανάπτυξης και αναζωογόνησης. Η συμπερίληψη πολιτιστικών δραστηριοτήτων στα τρέχοντα σχέδια αστικής ανάπτυξης καθιστά σημαντικό για τους σχεδιαστές και τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής να κατανοήσουν πώς συμβάλλουν στην τοπική οικονομική ανάπτυξη και πώς επηρεάζουν την κατανομή των πόρων για κοινωνικούς, πολιτιστικούς και οικονομικούς στόχους (Audretsch *et al.*, 2015; Sen and Ganguly, 2017). Οι στρατηγικές πολιτιστικής ανάπτυξης έχουν γίνει πιο σημαντικές στα σχέδια αστικής οικονομικής ανάπτυξης καθώς οι πολιτιστικές δραστηριότητες θεωρούνται αστικά τουριστικά αξιοθέατα και είναι σημαντικοί παράγοντες στις αποφάσεις των ατόμων σχετικά με το πού να ζήσουν και να εργαστούν. Αν και υπάρχει μεγάλη βιβλιογραφία για τις στρατηγικές αστικής ανάπτυξης, η κύρια εστίαση έχει δοθεί σε ψυχαγωγικές και εμπορικές εγκαταστάσεις όπως αγορές φεστιβάλ, χώροι ψυχαγωγίας, αθλητικοί χώροι, συνεδριακά κέντρα και συγκροτήματα γραφείων (Andrews, 2015). Αν και η έρευνα για τις πρωτοβουλίες πολιτιστικής ανάπτυξης συνεχίζει να αυξάνεται, όπως αποδεικνύεται από πρόσφατα ειδικά τεύχη του *International Journal of Cultural Policy, Local Economies* και *Urban Studies*. Οι περισσότερες μελέτες επικεντρώνονται στη Δυτική Ευρώπη και αξιολογούν την επιτυχία συγκεκριμένων πολιτιστικών έργων στην αστική ανάπτυξη. Ωστόσο, η τρέχουσα βιβλιογραφία δεν διαθέτει συγκριτική ανάλυση του τρόπου με τον οποίο οι τοπικές κυβερνήσεις στις Ηνωμένες Πολιτείες διαμορφώνουν και εφαρμόζουν πολιτιστικές πολιτικές (Allcott and Keniston, 2017; Sen and Ganguly, 2017). Πολλοί συμφωνούν ότι «η κουλτούρα γίνεται όλο και πιο έτσι το εμπόριο της πόλης», αλλά σε ποιο βαθμό οι πολιτιστικές δραστηριότητες γίνονται μηχανισμός οικονομικής ανάπτυξης; Τι είδους πολιτιστικές δραστηριότητες και έργα υποστηρίζει η τοπική αυτοδιοίκηση; Ποιοι είναι οι επιδιωκόμενοι στόχοι και τα οφέλη από αυτό; Πώς εξισορροπούν οι πόλεις οικονομικούς, κοινωνικούς και εκπαιδευτικούς στόχους κατά την εφαρμογή πολιτιστικών στρατηγικών (Allcott and Keniston, 2017);

Τις τελευταίες τρεις δεκαετίες, η πολύπλοκη σχέση μεταξύ των τοπικών πολιτικών και οικονομικών συνθηκών και των μεγαλύτερων παγκόσμιων δυνάμεων έχει μεταμορφώσει τα οικονομικά θεμέλια, τα δημογραφικά στοιχεία και τις πολιτικές

οικονομίες πολλών πόλεων στη Βόρεια Αμερική και την Ευρώπη. Καινοτομία στην επικοινωνία, τις μεταφορές, τη παραγωγή και τη διαχείριση επέτρεψαν πιο εκτεταμένες εμπορικές δραστηριότητες, επέφεραν την αποβιομηχάνιση πολλών πόλεων και προώθησαν την οικονομική ανάπτυξη που χαρακτηρίζεται από την επέκταση του κλάδου των υπηρεσιών. Αυτά περιλαμβάνουν γενικά υψηλότερα επίπεδα εκπαίδευσης, έναν επαγγελματικό πληθυσμό που ενδιαφέρεται για τον αστικό τρόπο ζωής και ξοδεύει μεγάλα ποσά του διαθέσιμου εισοδήματός του σε δραστηριότητες αναψυχής και την αύξηση της κατανάλωσης ως μέσο επιβεβαίωσης της θέσης και της ταυτότητας κάποιου (Pike *et al.*, 2018).

Καθώς η οικονομία αλλάζει, οι δημοτικές κυβερνήσεις στη Βόρεια Αμερική και την Ευρώπη δίνουν μεγαλύτερη προσοχή σε πρωτοβουλίες που οδηγούν την οικονομική ανάπτυξη στις περιφέρειές τους. Μια κοινή απάντηση από τις τοπικές κυβερνήσεις σε αυτό το θέμα είναι να αναπτύξουν στρατηγικές πολιτιστικής ανάπτυξης που να ευθυγραμμίζονται με αυτές τις τάσεις. Οι πόλεις εμπíπτουν στον ενδοαστικό ανταγωνισμό, επικεντρώνονται στην ανάπτυξη διαφόρων πολιτιστικών προϊόντων και δραστηριότητες που προάγουν την ιδιωτική ανάπτυξη, αυξάνουν την κατανάλωση από κατοίκους και τουρίστες, βελτιώνουν την εικόνα της πόλης και βελτιώνουν την ποιότητα της τοπικής ζωής (Helmsing, 2001; Pike *et al.*, 2018). Τα πολιτιστικά ιδρύματα, από την πλευρά τους, συχνά συμμετέχουν σε συμμαχίες αστικής ανάπλασης επειδή βρίσκονται, επίσης, υπό πίεση να δημιουργήσουν έσοδα και να «ξεπεράσουν» τους ανταγωνιστικούς θεσμούς σε άλλες πόλεις. Προσελκύοντας ένα ευρύτερο κοινό, καλωσορίζοντας τις εταιρικές χορηγίες και παρέχοντας ευκαιρίες στους καταναλωτές μέσω εκδηλώσεων, καφέ και εμπορευμάτων (Bartik, 2005; Pike *et al.*, 2018).

Τα σύγχρονα πολιτιστικά ιδρύματα είναι καλά ενσωματωμένα στα σχέδια αστικής αναζωογόνησης. Ως αποτέλεσμα, οι δημοτικές κυβερνήσεις, ανεξάρτητα και σε συνεργασία με ιδιωτικούς και μη κερδοσκοπικούς ομίλους, χρηματοδοτούν μια ποικιλία πολιτιστικών ιδρυμάτων, από πειραματικά ιδρύματα όπως το Yerba Buena Centre for the Arts στο Σαν Φρανσίσκο έως κύρια μουσεία όπως το Μουσείο Τέχνης του Οντάριο (Richards, 2020). Βοήθησαν στη δημιουργία πολιτιστικών και καλλιτεχνικών συνοικιών, όπως η περιοχή Temple Bar του Δουβλίνου και η Περιοχή Τεχνών του Ντάλας. Επίσης, ανέπτυξαν και αναζωογόνησαν πολιτιστικές εκδηλώσεις υψηλού προφίλ, όπως το Baltimore Arts Scene και το New Orleans Jazz Festival. Καθώς οι πόλεις στις Ηνωμένες Πολιτείες και τη Δυτική Ευρώπη προσπαθούσαν να

δημιουργήσουν ακμάζουσες καταναλωτικές και τουριστικές οικονομίες, οι πρωτοβουλίες πολιτιστικής ανάπτυξης της κοινότητας σε συνδυασμό με τις προσπάθειες υπεράσπισης πυροδότησε μια «έκρηξη οικοδόμησης πολιτισμού (Audretsch *et al.*, 2015).

Ως αποτέλεσμα, η πολιτιστική ανάπτυξη έχει γίνει μέλημα αρκετών δημόσιων φορέων και επιτυγχάνεται μέσω διαφόρων συμπράξεων δημόσιου και ιδιωτικού τομέα. Ταυτόχρονα, οι πόλεις αναθέτουν ολοένα και περισσότερο πρόσθετες αρμοδιότητες σε τουριστικά γραφεία και γραφεία οικονομικής ανάπτυξης στο Υπουργείο Πολιτισμού (τον φορέα που παραδοσιακά είναι υπεύθυνος για κοινωνικούς, πολιτιστικούς, εκπαιδευτικούς και κοινοτικούς στόχους) (Marques and Borba, 2017). Ενώ πολλές πόλεις της Βόρειας Αμερικής συγχώνευσαν αρκετούς μικρούς δήμους υπό ένα ενιαίο τμήμα πολιτιστικών υποθέσεων, ορισμένες πόλεις διατήρησαν επίσης ξεχωριστούς δημόσιους ή σχεδόν δημόσιους φορείς ή επιτροπές υπεύθυνες για συγκεκριμένες πολιτιστικές και τουριστικές δραστηριότητες (π.χ. γραφεία πολιτισμού και τουρισμού, Επιτροπή Μνημείων, Τμήμα Συντήρηση Μνημείων ή Γραφείο Ειδικών Εκδηλώσεων). Φυσικά, αυτή δεν ήταν η πρώτη φορά στην ιστορία της πόλης που διατέθηκαν δημόσιοι πόροι σε πολιτιστικά ιδρύματα. Οι πολιτιστικοί θεσμοί και οι εκδηλώσεις έχουν παίξει εδώ και καιρό ρόλο στην αστική ανάπτυξη (Hall, 2000).

Όσον αφορά τον ρόλο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), η έρευνα δείχνει ότι η ΕΕ συμπληρώνει τις εθνικές πολιτιστικές πολιτικές, ιδίως στον οικονομικό τομέα. Παρέχει το νομικό πλαίσιο, τις κατευθυντήριες γραμμές και την τεχνογνωσία για να γίνει ο πολιτισμός μέρος όλων των τομέων λήψης πολιτικών αποφάσεων (mainstreaming). Ο ειδικός ρόλος που μπορεί να διαδραματίσει ο πολιτισμός στην περιφερειακή και τοπική ανάπτυξη πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά τον σχεδιασμό πολιτικών και χρηματοδοτικών μέσων σε όλα τα επίπεδα (Bartik, 2005). Θα μπορούσαν, επίσης, να καταβληθούν περαιτέρω προσπάθειες για την προσέλκυση κοινοτικής χρηματοδότησης. Σημαντικές είναι οι μελέτες για τον αντίκτυπο του πολιτιστικού τομέα στην εκπαίδευση και τη δημιουργικότητα, την κινητικότητα, την οικονομία, τον διαπολιτισμικό διάλογο, την εξωτερική πολιτική, το περιφερειακό επίπεδο και διάφορα άλλα θέματα που υποστηρίζονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Brown, 2017).

Όπως αναφέρει ο Bianchini, οι πολιτιστικοί πόροι ενός τόπου περιλαμβάνουν τα ακόλουθα στοιχεία: τέχνες και δραστηριότητες και ιδρύματα μέσω ενημέρωσης. την

κουλτούρα της νεολαίας, των εθνικών μειονοτήτων και άλλων «ομάδων συμφερόντων», συμπεριλαμβανομένων των τοπικών φεστιβάλ και άλλων εορτασμών, υλική και άυλη κληρονομιά. Περιλαμβάνει αρχαιολογία, γαστρονομία, τοπική ιστορία, διαλέκτους και τελετουργίες, τοπική «βάση δεδομένων εικόνων», το φυσικό και δομημένο περιβάλλον, συμπεριλαμβανομένων των δημόσιων και ανοιχτών χώρων, η ποικιλομορφία και η ποιότητα των χώρων όπου οι άνθρωποι συναναστρέφονται, συμπεριλαμβανομένων αγορών, κλαμπ, καφέ και εστιατορίων· τοπικά ακαδημαϊκά και επιστημονικά ιδρύματα καινοτομίας, συμπεριλαμβανομένων πανεπιστημίων και ερευνητικών κέντρων του ιδιωτικού τομέα· το ρεπερτόριο των τοπικών προϊόντων, δεξιοτήτων, τεχνολογιών και υπηρεσιών παραγωγής (Allcott and Keniston, 2017; Helmsing, 2001; Thiel, 2017).

Είναι σημαντικό να κατηγοριοποιήσουμε και να δημιουργήσουμε μοναδικά τοπικά πολιτιστικά κεφάλαια για αποτελεσματική επωνυμία και μάρκετινγκ τύπου, καθώς κανένα μέρος δεν μπορεί να επικεντρωθεί μόνο σε «ένα προϊόν». Για παράδειγμα, μια πόλη είναι μια ποικιλόμορφη, πολύπλευρη οντότητα που μπορεί να οριστεί ως: (1) μια περιοχή που περιγράφεται από γεωγραφικά όρια και χαρακτηρίζεται από φυσικά χαρακτηριστικά, (2) ένα μέρος που δημιουργήθηκε από ανθρώπινη συμμετοχή, συμπεριλαμβανομένων των υποδομών, των κτιρίων και του καθαρού ρυμοτομικού σχεδιασμού και των δημόσιων και ανοιχτών χώρων, (3) μια κοινότητα ανθρώπων με συγκεκριμένα κοινωνικά δίκτυα και δυναμική (κοινωνία), (4) ένα σύστημα οικονομικών δράσεων και σχέσεων (οικονομία), (5) ένα σύστημα διαφορετικών πολιτικών παραγόντων (polity). Το φυσικό περιβάλλον, η κοινωνία και η οικονομία διέπονται από ένα σύνολο αποδεκτών αξιών και κανόνων που προκύπτουν από τη μεταξύ τους συνεργασία (Marques and Borba, 2017; Richards, 2020; Sen and Ganguly, 2017).

Ο τοπικός πολιτισμός μπορεί να αποτελέσει σημαντικό πλεονέκτημα για την ανάπτυξη μιας χώρας και στοχεύει στην προώθηση της κοινωνικής ανάπτυξης των κατοίκων της. Ο επιτυχημένος πολιτιστικός σχεδιασμός μπορεί επίσης να είναι προσανατολισμένος στην ανάπτυξη, αξιοποιώντας τα συγκριτικά πλεονεκτήματα και τα χαρακτηριστικά κάθε περιοχής, διαμορφώνοντας έτσι την τοπική πολιτιστική ταυτότητα. Η ανάπτυξη της βάσης και των κοινωνικών κινημάτων φέρνει νέες πολιτιστικές ανάγκες και εγείρει την ανάγκη εξοικείωσης με τις κοινωνικοοικονομικές αλλαγές (Bartik, 2005).

Οι οικονομικές αλλαγές επηρεάζουν διαφορετικές πόλεις και περιοχές με διαφορετικούς τρόπους. Ωστόσο, πολλοί φορείς χάραξης πολιτικής για τις αστικές περιοχές βλέπουν την ανάπτυξη πολιτιστικών πολιτικών ως πολύτιμο εργαλείο για την επέκταση της τοπικής οικονομικής βάσης και την καλύτερη επίτευξη κοινωνικής και εδαφικής συνοχής. Δίνουν προτεραιότητα στην ανάπτυξη οικονομικών τομέων όπως η αναψυχή, ο τουρισμός, τα μέσα ενημέρωσης και άλλες «πολιτιστικές βιομηχανίες». Ως εκ τούτου, η πολιτιστική έρευνα και η συλλογή και επεξεργασία πολιτιστικών δεδομένων πρέπει να καταστεί πολιτική προτεραιότητα σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και υπερεθνικό επίπεδο (Brown, 2017). Πράγματι, σε πολλές πόλεις της Δυτικής Ευρώπης, οι επιτυχημένες πολιτιστικές πολιτικές γίνονται όλο και πιο σημαντικές ως αναπόσπαστο μέρος των στρατηγικών οικονομικής και φυσικής ανανέωσης. Ο σχεδιασμός πολιτιστικών εκδηλώσεων έχει αποδειχθεί σημαντικό εργαλείο για τους πολιτιστικούς διαχειριστές. Σύμφωνα με ερευνητές, αυτές οι δραστηριότητες βασίζονται στις ανάγκες των τοπικών κοινοτήτων και στη διαχείριση του πολιτιστικού τους κεφαλαίου. Απαιτείται περαιτέρω έρευνα σχετικά με τις πολιτιστικές πολιτικές, τις θέσεις και τις στάσεις των τοπικών αρχών ως βάση για την πολιτιστική ανάπτυξη. Θα συμβάλουν επίσης στην καλύτερη κατανόηση της σχέσης μεταξύ της πολιτιστικής πολιτικής, της αστικής ανάπλασης και της οικονομικής ανάπτυξης (Thiel, 2017).

Όταν η πολιτισμική αλλαγή συμβαίνει σε εθνικό και υπερεθνικό επίπεδο, υπάρχει ανάγκη να βελτιωθεί η κατανόηση των τοπικών κοινωνικών επιπτώσεων, καθώς αυτές οι επιπτώσεις καθορίζονται από την τοπική πολιτική. Πιο συγκεκριμένα, η πολιτιστική ανάπτυξη στοχεύει στην τοπική βιωσιμότητα: την ελκυστικότητα της πόλης. Ως εκ τούτου, οι δήμοι μπορούν να γίνουν το σημείο συνάντησης όλων των προσπαθειών για προώθηση της κοινωνικής ανάπτυξης και προόδου σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο, εφόσον υπάρχει κατάλληλο θεσμικό πλαίσιο για την υλοποίηση αποκεντρωμένων πολιτιστικών έργων και παρόμοιων μέτρων, που θα οδηγήσουν στην αντίστοιχη κοινωνική ανάπτυξη (Andrews, 2015).

Τα οικονομικά οφέλη μπορούν να παίξουν ρόλο καθώς και αντίδοτα στις κρίσεις. Πολύ σημαντικός είναι και ο ρόλος των δημάρχων που οργανώνουν, διαμορφώνουν και εφαρμόζουν την πολιτιστική πολιτική της πόλης. Όσον αφορά τους πολιτιστικούς συλλόγους, έρευνα στην πόλη της Ξάνθης διαπίστωσε ότι έχουν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην ανταπόκριση και την ενίσχυση των πολιτικών των τοπικών αρχών. Ωστόσο, η έλλειψη οργάνωσης τους εμποδίζει να διατυπώσουν και να

προωθήσουν νέες δράσεις. Ως εκ τούτου, απαιτείται ένα οργανωμένο αναπτυξιακό πλαίσιο και η συστηματική μελέτη της οικονομικής, κοινωνικής, πολιτικής και πολιτιστικής παροχής του είναι κρίσιμη (Konács *et al.*, 2022). Για μια επιτυχημένη πολιτιστική πολιτική, είναι απαραίτητο να αξιοποιηθεί η ευρωπαϊκή εμπειρία για την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης και την προσέλκυση πολιτών και τουριστών στην πόλη. Η υιοθέτηση καλών πρακτικών σημαίνει διδαχή από τις εμπειρίες άλλων πόλεων στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό. Ένα άλλο σημαντικό μέσο για την επίτευξη των στόχων πολιτιστικής ανάπτυξης είναι η εφαρμογή μιας σταθερά οργανωμένης εθνικής πολιτιστικής πολιτικής βασισμένης στην ευρωπαϊκή εμπειρία (Agénor and Neanidis, 2011).

Η προστασία των πολύτιμων τοπίων απαιτεί συχνά την ενεργό συνεργασία των τοπικών κοινωνιών στο σχεδιασμό, τη διαχείριση και τη βιώσιμη ανάπτυξη. Οι πρωτοβουλίες με βάση την κοινότητα είναι απίθανο να αντικαταστήσουν την επίσημη διαχείριση προστατευόμενων περιοχών μεγάλης κλίμακας, αλλά οι συμμετοχικές προσεγγίσεις μπορεί να είναι αποτελεσματικές σε πιο στοχευμένα πλαίσια.

Η αυξανόμενη έμφαση στη συμμετοχική διαχείριση των πολιτιστικών τοπίων είναι μια σημαντική εξέλιξη που εξαπλώνεται σε όλα τα επίπεδα, από διεθνές έως τοπικό επίπεδο (Allcott and Keniston, 2017). Η κοινοτική συμμετοχή έχει αναφερθεί ότι έχει πολλά οφέλη, συμπεριλαμβανομένων των τοπικών οικονομικών οφελών, της ενεργού συμμετοχής στα κοινά, της διατήρησης των παραδόσεων, της αυξημένης οικονομικής μόχλευσης, της αυξημένης ευαισθητοποίησης για την πολυλειτουργικότητα των διαχειριστών γης και την μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα οικολογικών και αισθητικών αξιών. Ωστόσο, ενώ υπάρχουν πράγματι κάποια στοιχεία που υποστηρίζουν αυτόν τον ισχυρισμό, πρέπει να ληφθεί μέριμνα ώστε να μην υπερεκτιμάται ο σημαντικός αλλά καθοριστικός ρόλος που μπορούν να διαδραματίσουν οι κοινότητες (da Cruz *et al.*, 2020).

Αν και μπορεί να είναι δελεαστικό για τις αρχές να μεταφέρουν ουσιαστικά την ευθύνη για τη διαχείριση του τοπίου στις κοινότητες, οι σαρωτικές εντολές σε μεγάλες περιοχές είναι πιθανό να αποτύχουν. Γενικά, οι πρωτοβουλίες που βασίζονται στην κοινότητα είναι απίθανο να αντικαταστήσουν την επίσημη διαχείριση μεγάλων προστατευόμενων περιοχών. Ωστόσο, φαίνεται να είναι πολύ αποτελεσματικά σε καταστάσεις όπου η δράση επικεντρώνεται σε μια καθορισμένη τοποθεσία ή πρόβλημα (Fearon, 2003).

Το Κτήμα Φιξ είναι ένα ορόσημο της πόλης και η καταπράσινη, πολιτιστική και ιστορική καρδιά του Ηρακλείου Αττικής. Για το σκοπό αυτό, ο δήμος θα διοργανώσει ποικίλες εκδηλώσεις στο κτήμα, όπως συναυλίες, θεατρικές παραστάσεις, άλλες πολιτιστικές εκδηλώσεις, περιβαλλοντικές εκδηλώσεις και σχολικές εκδηλώσεις. Στόχος θα είναι η πολιτιστική ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας και το κτήμα Φιξ θα γίνει πρότυπο για άλλες τοπικές κοινωνίες για τη δημιουργία παρόμοιων πολιτιστικών πάρκων, με απώτερο στόχο τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών.

Με αυτόν τον τρόπο εισάγεται ο όρος «δημιουργικές πόλεις». Οι δημιουργικές πόλεις δεν είναι πλέον απλώς μια ιδέα ή μια θεωρία, αλλά ένα σύμβολο. Η «δημιουργικότητα» προαναγγέλλει ριζικές αλλαγές και είναι παντού. Η πραγματική ιδέα των «δημιουργικών πόλεων» εμφανίστηκε στα μέσα της δεκαετίας του 1990. Στο πλαίσιο των αυξανόμενων πολιτικών επενδύσεων η κυβέρνηση κάθε χώρας επιδιώκει σημαντικές αλλαγές στις πολιτικές της μετά την ανάπλαση πόλεων, διεθνώς. Η δημόσια τέχνη και η πολεοδομία ως συμβολικοί ηγέτες της νέας πόλης «Δημιουργικός Μετασχηματισμός» (Hall, 2000).

Η «δημιουργικότητα» θα είναι ένας τρόπος για να ζωντανέψει η τέχνη - ένας νέος τρόπος για τις μεθόδους λήψης πολιτικών αποφάσεων, πολεοδομών ακόμη και βιομήχανοι. Τα κοινωνικά ζητήματα στις πόλεις απαιτούν μια ευρεία εννοιολογική κατανόηση του πολιτισμού. Αυτά τα στοιχεία απλώς λείπουν από τα πλαίσια της αστικής πολιτικής. Αν και είναι προφανές, η τέχνη ανέκαθεν παρουσιαζόταν μόνο ως «πρόσθετο». Οι συζητήσεις για τις δημιουργικές πόλεις στους κύκλους της πολιτιστικής πολιτικής τείνουν να πλαισιώνονται από την «αστική ανανέωση», έναν όρο που είναι σημαντικός σχεδόν για όλους. Η ευρωπαϊκή αστική ανάπτυξη είναι ξεκάθαρη (Brown, 2017).

Η έννοια της «πόλης» και όχι της «αστικής ανανέωσης» κάθε αυτή υπάρχει για δύο λόγους. Πρώτον, η «πόλη» υποθέτει μια σχέση μεταξύ πραγματικών, φυσικά οριοθετημένων περιοχών και πολιτική νομιμότητα. Αντίθετα, η αστική ανανέωση βασίζεται στον σχεδιασμό και στους μηχανισμούς που συχνά παραβλέπουν τις κοινωνικοπολιτικές ιδιαιτερότητες μιας δεδομένης πόλης. Καθοδηγείται από πολλές προτεραιότητες, πρωτοβουλίες πολιτικής, ομάδες συμφερόντων και το προσωπικό συμφέρον (Richards, 2020).

Τα τελευταία χρόνια, υπάρχει μια αυξανόμενη αναγνώριση της σημασίας της δημιουργικότητας και του πολιτισμού στα αστικά κέντρα. Η δημιουργικότητα και ο πολιτισμός διαδραματίζουν κρίσιμους ρόλους στη διαμόρφωση της ταυτότητας μιας

πόλης και στην προσέλκυση τουριστών. Αυτοί οι παράγοντες συμβάλλουν στη ζωντανή και μοναδική ατμόσφαιρα μιας δημιουργικής πόλης, καθιστώντας την επιθυμητό προορισμό για ταξιδιώτες που αναζητούν αυθεντικές πολιτιστικές εμπειρίες. Επιπλέον, ο δημιουργικός τουρισμός και οι πολιτιστικές δραστηριότητες προσφέρουν ευκαιρίες για τη βιώσιμη ανάπτυξη μιας πόλης, αποφέροντας οικονομικά οφέλη και υποστηρίζοντας ντόπιους τεχνίτες και καλλιτέχνες (Pike *et al.*, 2018; Wolman and Spitzley, 1996). Η επιρροή της δημιουργικότητας και του πολιτισμού εκτείνεται πολύ πέρα από την τουριστική εμπειρία. Έχει ριζώσει βαθιά μέσα στην κοινότητα, καλλιεργώντας μια αίσθηση υπερηφάνειας και σύνδεσης μεταξύ των κατοίκων. Οι τέχνες και οι πολιτιστικές εκδηλώσεις δεν χρησιμεύουν μόνο ως ψυχαγωγία αλλά και ως μέσο εκπαίδευσης, πυροδοτώντας συζητήσεις και προάγοντας την κοινωνική συνοχή και κατανόηση μεταξύ διαφορετικών ομάδων ανθρώπων (Pike *et al.*, 2018).

Επιπλέον, η παρουσία δημιουργικών βιομηχανιών οδηγεί συχνά στην αστική αναζωογόνηση, μετατρέποντας τις παραμελημένες περιοχές σε ζωντανούς κόμβους δραστηριότητας και καινοτομίας. Αυτό, με τη σειρά του, προσελκύει ποικίλο πληθυσμό, οδηγώντας την οικονομική ανάπτυξη και βελτιώνοντας τη συνολική ποιότητα ζωής των κατοίκων (Helmsing, 2001).

Η διαπλοκή της δημιουργικότητας, του πολιτισμού και της αστικής ανάπτυξης αποτελεί απόδειξη της δύναμης της καλλιτεχνικής έκφρασης και της αξίας που έχει στη διαμόρφωση των πόλεων σε δυναμικούς και χωρίς αποκλεισμούς χώρους. Αγκαλιάζοντας και προωθώντας τη δημιουργικότητα και τον πολιτισμό, οι πόλεις μπορούν να δημιουργήσουν μια μοναδική ταυτότητα που τις ξεχωρίζει από τις άλλες. Αυτή η ταυτότητα γίνεται το ανταγωνιστικό τους πλεονέκτημα, προσελκύοντας επισκέπτες, επενδύσεις και ταλέντα. Είναι σημαντικό για τις πόλεις όχι μόνο να αναγνωρίζουν την αξία της δημιουργικότητας και του πολιτισμού αλλά και να τις προστατεύουν από το να εμπορευματοποιηθούν και να χάσουν την αυθεντικότητά τους (Marques and Borba, 2017).

Επιπλέον, με την προώθηση ενός δημιουργικού οικοσυστήματος, οι πόλεις μπορούν να καλλιεργήσουν τοπικά ταλέντα και να παρέχουν πλατφόρμες για τους καλλιτέχνες και τους δημιουργικούς να ευδοκιμήσουν. Αυτή η ολιστική προσέγγιση στην αστική ανάπτυξη προωθεί τη βιώσιμη ανάπτυξη και ενθαρρύνει μια ζωντανή πολιτιστική σκηνή που ωφελεί τόσο τους κατοίκους όσο και τους επισκέπτες (Brown, 2017).

Στον τομέα της αστικής ανάπτυξης και του πολεοδομικού σχεδιασμού, η δημιουργική πόλη είναι ζωτικής σημασίας για την αποτελεσματική λήψη αποφάσεων, τη μείωση των κινδύνων και την προώθηση βιώσιμων πρακτικών. Αξιοποιώντας τις εξελίξεις, οι πόλεις μπορούν να βελτιώσουν την ευημερία των κατοίκων τους και να εξασφαλίσουν ένα πιο βιώσιμο μέλλον (Bartik, 2005; Thiel, 2017).

Οι πόλεις, και οι δήμοι αντιμετωπίζουν προκλήσεις όπως η μείωση του πληθυσμού και η έλλειψη εμπορικής παραγωγής. Για να ξεπεραστούν αυτές οι προκλήσεις, οι τοπικές κυβερνήσεις στρέφονται όλο και περισσότερο προς στρατηγικές που προάγουν τη δημιουργικότητα και την οικονομία της εμπειρίας. Αγκαλιάζοντας τη δημιουργική οικονομία, οι τοπικές κυβερνήσεις μπορούν να αξιοποιήσουν τη δύναμη των καλλιτεχνικών και πολιτιστικών αγαθών για να δημιουργήσουν έσοδα, να προσελκύσουν επενδύσεις και να ενισχύσουν τη συνολική ευημερία και βιωσιμότητα των κοινοτήτων τους (Audretsch *et al.*, 2015).

Οι τοπικές κυβερνήσεις δεν εξετάζουν μόνο την οικονομία της εμπειρίας και τις δημιουργικές βιομηχανίες ως μέσο οικονομικής ανάπτυξης, αλλά και ως τρόπο αντιμετώπισης κοινωνικών και πολιτιστικών ζητημάτων στις κοινότητές τους. Με την προώθηση ενός δημιουργικού περιβάλλοντος, αυτές οι κυβερνήσεις είναι σε θέση να προάγουν τη διαφορετικότητα, την ένταξη και την κοινωνική συνοχή. Επιπλέον, η προώθηση καλλιτεχνικών και πολιτιστικών αγαθών μπορεί να βοηθήσει στη διατήρηση και ανάδειξη της μοναδικής ταυτότητας και κληρονομιάς μιας κοινότητας, συμβάλλοντας στην αίσθηση υπερηφάνειας και του ανήκειν στους κατοίκους της (Audretsch *et al.*, 2015; Sen and Ganguly, 2017).

Ο εναγκαλισμός της δημιουργικής οικονομίας αποτελεί, επίσης, μια ευκαιρία για τις τοπικές κυβερνήσεις να ανανεώσουν και να αναζωογονήσουν τους αστικούς τους χώρους. Μέσω της ανάπτυξης πολιτιστικών περιοχών, δημόσιων καλλιτεχνικών εγκαταστάσεων και δημιουργικών κόμβων, οι πόλεις μπορούν να μετατρέψουν τις παραμελημένες περιοχές σε ζωντανούς και ελκυστικούς προορισμούς τόσο για τους κατοίκους όσο και για τους τουρίστες. Αυτό όχι μόνο διεγείρει την οικονομική δραστηριότητα, αλλά δημιουργεί και μια αίσθηση του τόπου και ενισχύει μια ισχυρή κοινοτική ταυτότητα (Westman *et al.*, 2019).

Εκτός από την παραγωγή οικονομικών οφελών, η ενσωμάτωση της δημιουργικότητας και του πολιτισμού στην τοπική διακυβέρνηση μπορεί να οδηγήσει σε βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων. Η πρόσβαση σε καλλιτεχνικές και πολιτιστικές εμπειρίες, όπως γκαλερί τέχνης, θέατρα και μουσικοί χώροι, μπορεί να βελτιώσει τη

συνολική ευημερία και την ψυχική υγεία των ατόμων σε μια κοινότητα. Η παρουσία μιας ακμάζουσας δημιουργικής σκηής μπορεί να συμβάλει στην αίσθηση ζωτικότητας και ζωντανίας, καθιστώντας την πόλη πιο επιθυμητό μέρος για να ζήσουν, να εργαστούν και να επισκεφτούν οι πολίτες (Sicilia *et al.*, 2015).

Αναγνωρίζοντας την αξία της δημιουργικής οικονομίας και ενσωματώνοντάς την σκόπιμα στις στρατηγικές διακυβέρνησής τους, οι τοπικές κυβερνήσεις έχουν τη δυνατότητα όχι μόνο να αντιμετωπίσουν τις οικονομικές προκλήσεις αλλά και να καλλιεργήσουν μια κοινότητα με μεγαλύτερη περιεκτικότητα, ζωντανή και πολιτιστικά πλούσια (Conzelmann and Smith, 2008).

Συμπερασματικά, ο εναγκαλισμός της δημιουργικής οικονομίας από τις τοπικές κυβερνήσεις έχει σημαντικές δυνατότητες για την αντιμετώπιση ενός ευρέος φάσματος προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι πόλεις και οι δήμοι. Αξιοποιώντας καλλιτεχνικά και πολιτιστικά πλεονεκτήματα, οι τοπικές κυβερνήσεις μπορούν όχι μόνο να τονώσουν την οικονομική ανάπτυξη αλλά και να προωθήσουν την κοινωνική ένταξη, να ενισχύσουν την ταυτότητα της κοινότητας και να βελτιώσουν τη συνολική ποιότητα ζωής των κατοίκων. Η σκόπιμη ενσωμάτωση της δημιουργικότητας και του πολιτισμού στις στρατηγικές διακυβέρνησης μπορεί να οδηγήσει στην αναζωογόνηση των αστικών χώρων, στη διατήρηση της κοινοτικής κληρονομιάς και στη δημιουργία ζωντανών, ελκυστικών προορισμών (Sicilia *et al.*, 2015).

Τελικά, αναγνωρίζοντας και αξιοποιώντας την αξία της δημιουργικής οικονομίας, οι τοπικές κυβερνήσεις μπορούν να προσπαθήσουν να δημιουργήσουν κοινότητες χωρίς αποκλεισμούς, ζωντανές και πολιτιστικά πλούσιες προς όφελος όλων, και οι δήμοι αντιμετωπίζουν προκλήσεις όπως η μείωση του πληθυσμού και η έλλειψη εμπορικής παραγωγής .

Βιβλιογραφία

- Agénor, P.R. and Neanidis, K.C. (2011), “The allocation of public expenditure and economic growth”, *Manchester School*, Vol. 79 No. 4, pp. 899–931.
- Allain-Dupré, D. (2020), “The multi-level governance imperative”, *British Journal of Politics and International Relations*, Vol. 22 No. 4, pp. 800–808.
- Allcott, H. and Keniston, D. (2017), “Dutch Disease or Agglomeration? The Local Economic Effects of Natural Resource Booms in Modern America”, *The Review of Economic Studies*, Vol. 85 No. 2, pp. 695–731.
- Andrews, D. (2015), “The circular economy, design thinking and education for sustainability”, *Local Economy*, Vol. 30 No. 3, pp. 305–315.
- Arboleda, M. (2016), “Spaces of Extraction, Metropolitan Explosions: Planetary Urbanization and the Commodity Boom in Latin America”, *International Journal of Urban and Regional Research*, Vol. 40 No. 1, pp. 96–112.
- Audretsch, D.B., Belitski, M. and Desai, S. (2015), “Entrepreneurship and economic development in cities”, *Annals of Regional Science*, Springer Berlin Heidelberg, Vol. 55 No. 1, pp. 33–60.
- Baker, S.R., Bloom, N., Davis, S.J., Dashkeyev, V., Deriy, O., Dinh, E., Ezure, Y., *et al.* (2016), “OF ECONOMICS”, Vol. 131 No. November, pp. 1593–1636.
- Barro, R.J. and Sala-i-martin, X. (1992), “Public Finance Economic in Models of Growth”, *Review of Economic Studies*, Vol. 59 No. 4, pp. 645–661.
- Bartik, T.J. (2005), “Local Economic Development Policies”, *SSRN Electronic Journal*, No. 03, available at:<https://doi.org/10.2139/ssrn.400820>.
- Bonet, L. and Négrier, E. (2018), “The participative turn in cultural policy: Paradigms, models, contexts”, *Poetics*, Vol. 66, pp. 64–73.
- Bonsón, E., Royo, S. and Ratkai, M. (2015), “Citizens’ engagement on local governments’ Facebook sites. An empirical analysis: The impact of different media and content types in Western Europe”, *Government Information Quarterly*, Vol. 32 No. 1, pp. 52–62.
- Boronkay, K., Stoumpos, G., Benissi, M., Rovolis, G., Korkaris, K., Papastamatiou, D., Dimitriou, G., *et al.* (2021), “Geological map of Athens Metropolitan Area, Attica (Greece): A review based on Athens Metro ground investigation data”, *Bulletin of the Geological Society of Greece*, Vol. 57 No. 1 SE-Urban Geology, pp. 68–126.
- Brown, J. (2017), “Curating the ‘Third Place’? Coworking and the mediation of

- creativity”, *Geoforum*, Vol. 82, pp. 112–126.
- Buchanan, J.M. and June, I. (1987), “Policy”.
- Carey, C. (1998), “The shape of Athenian laws”, *The Classical Quarterly*, Cambridge University Press, Vol. 48 No. 1, pp. 93–109.
- Chen, J. (2020), “Research on Tourism Economy and Tourism Eco-environmental Effect Based on Supply-side Perspective”, *Journal of Physics: Conference Series*, Vol. 1549 No. 2, available at:<https://doi.org/10.1088/1742-6596/1549/2/022101>.
- Chorianopoulos, I., Pagonis, T., Koukoulas, S. and Drymoniti, S. (2010), “Planning, competitiveness and sprawl in the Mediterranean city: The case of Athens”, *Cities*, Vol. 27 No. 4, pp. 249–259.
- Christensen, T., Yamamoto, K. and Aoyagi, S. (2020), “Trust in Local Government: Service Satisfaction, Culture, and Demography”, *Administration & Society*, SAGE Publications Inc, Vol. 52 No. 8, pp. 1268–1296.
- Chrysoulakis, N., Mitraka, Z., Stathopoulou, M. and Cartalis, C. (2013), “A comparative analysis of the urban web of the greater athens agglomeration for the last 20-years period on the basis of landsat imagery”, *Fresenius Environmental Bulletin*, Vol. 22 No. 7 B, pp. 2139–2143.
- Cohen, S., Karatzimas, S. and Naoum, V.-C. (2017), “The sticky cost phenomenon at the local government level: empirical evidence from Greece”, *Journal of Applied Accounting Research*, Emerald Publishing Limited, Vol. 18 No. 4, pp. 445–463.
- Conzelmann, T. and Smith, R. (2008), “Multi-Level Governance in the European Union: Taking Stock and Looking Ahead”, 1st ed., Nomos Verlagsgesellschaft mbH & Co. KG, Baden-Baden, available at:<https://doi.org/10.5771/9783845210605>.
- Crespi-Vallbona, M. and Richards, G. (2007), “THE MEANING OF CULTURAL FESTIVALS: Stakeholder perspectives in Catalunya”, *International Journal of Cultural Policy*, Vol. 13 No. 1, pp. 103–122.
- da Cruz, N.F., Oh, D.Y. and Choumar, N.B. (2020), “The metropolitan scale”, *Cities*, Vol. 100, p. 102644.
- Dasilas, A. and Papasyriopoulos, N. (2015), “Corporate governance, credit ratings and the capital structure of Greek SME and large listed firms”, *Small Business Economics*, Vol. 45 No. 1, pp. 215–244.
- Ebinger, F., Geißler, R., Hammerschmid, G., Klun, M., Kolliniati, M.-A., Millet, Q.,

- Niemann, F.-S., *et al.* (2019), “Local Public Finance in Europe Country Reports”, *Local Public Finance in Europe. Country Reports*, No. September, p. 251.
- Economides, G., Papageorgiou, D. and Philippopoulos, A. (2020), *GreeSE Papers GreeSE Papers Hellenic Observatory Discussion Papers on Greece and Southeast Europe Macroeconomic Policy Lessons for Greece*.
- Esteva, G. (2023), “Development BT - Walking on the Edge of the Abyss: Conversations with Gustavo Esteva”, in Lau, K.C., Escobedo, R. and Barkin, D. (Eds.), , Springer Nature Singapore, Singapore, pp. 77–116.
- Falk, M. and Katz-Gerro, T. (2016), “Cultural participation in Europe: Can we identify common determinants?”, *Journal of Cultural Economics*, Springer US, Vol. 40 No. 2, pp. 127–162.
- Fearon, J.D. (2003), “Ethnic and Cultural Diversity by Country”, *Journal of Economic Growth*, Springer, Vol. 8 No. 2, pp. 195–222.
- Folland, J.P., Allen, S.J., Black, M.I., Handsaker, J.C. and Forrester, S.E. (2017), “Running Technique is an Important Component of Running Economy and Performance”, *Medicine and Science in Sports and Exercise*, Vol. 49 No. 7, pp. 1412–1423.
- Giannakopoulou, G. (2015), “Modern antiquity: An introduction to Athenian metropolitan modernity”, *Journal of Greek Media and Culture*, Vol. 1 No. 1, pp. 113–126.
- Graham, M.W., Avery, E.J. and Park, S. (2015), “The role of social media in local government crisis communications”, *Public Relations Review*, Vol. 41 No. 3, pp. 386–394.
- Hall, P. (2000), “Creative Cities and Economic Development”, *Urban Studies*, Vol. 37 No. 4, pp. 639–649.
- Helmsing, A.H.J. (2001), “Externalities, learning and governance: New perspectives on local economic development”, *Development and Change*, Vol. 32 No. 2, pp. 277–308.
- Henderson, J.V. (2010), “Cities and development”, *Journal of Regional Science*, Vol. 50 No. 1, pp. 515–540.
- “<https://kede.gr/irakleio-attikis-to-ktima-fix-anoigei-kai-pali-tis-portes-tou-gia-to-koino/>”. (n.d.). .
- “<https://ktimafix.gr/>”. (n.d.). .

- “<https://ktimafix.gr/istoria-ktima-fix/>”. (n.d.). .
- “https://www.artandlife.gr/athens/locations/Ktima_Fiks”. (n.d.). .
- “<https://www.in.gr/2023/12/28/politics/aftodioikisi/ayksanei-tous-dimosious-eleytherous-xorous-o-dimos-irakleiou-attikis/>”. (n.d.). .
- “<https://xoreutikoeirini.gr/%CE%B3%CE%B9%CE%BF%CF%81%CF%84%CE%AC%CF%83%CE%B1%CE%BC%CE%B5-%CF%84%CE%B1-%CE%BA%CE%BF%CF%8D%CE%BB%CE%BF%CF%85%CE%BC%CE%B1-%CF%83%CF%84%CE%BF-%CE%BA%CF%84%CE%AE%CE%BC%CE%B1-%CF%86%CE%B9%CE%BE/>”. (n.d.). , available at:
<https://xoreutikoeirini.gr/γιορτάσαμε-τα-κούλουμα-στο-κτήμα-φιξ/> (accessed 7 April 2024).
- “<https://zonews.gr/%CE%BA%CF%84%CE%AE%CE%BC%CE%B1-%CF%86%CE%B9%CE%BE-ktima-fix-neo-irakleio-iraklio/>”. (n.d.). .
- Johanson, K., Glow, H. and Kershaw, A. (2014), “New modes of arts participation and the limits of cultural indicators for local government”, *Poetics*, Vol. 43, pp. 43–59.
- Kalimeri, V. (2018), “The Kallikrates vs the Kapodistrias Reforms in Greece: A Story of Moderate Success”, *Politics in Central Europe*, Vol. 14 No. 1, pp. 65–76.
- Kern, K. (2019), “Cities as leaders in EU multilevel climate governance: embedded upscaling of local experiments in Europe”, *Environmental Politics*, Routledge, Vol. 28 No. 1, pp. 125–145.
- Klove, R.C. (1952), “The Definition of Standard Metropolitan Areas”, *Economic Geography*, Routledge, Vol. 28 No. 2, pp. 95–104.
- Konsola, D. (1988), “DECENTRALISATION AND CULTURAL POLICY IN GREECE”, *Papers in Regional Science*, Vol. 64 No. 1, pp. 129–136.
- Kosmidis, P., Zervacakis, A., Eleftheriadis, E., Katsiochi, D., Kollias, G., Kotsambasi, K., Kyprianou, K., *et al.* (n.d.). “OWNER”.
- Kouri, M. (2012), “Merging Culture and Tourism in Greece: An Unholy Alliance or an Opportunity to Update the Country’s Cultural Policy?”, *The Journal of Arts Management, Law, and Society*, Routledge, Vol. 42 No. 2, pp. 63–78.
- Kouri, M. (2014), “EU Integration and Cultural Diplomacy in Times of Crisis: The Case of Greece”, *The Journal of Arts Management, Law, and Society*, Routledge, Vol. 44 No. 4, pp. 218–233.

- Kovács, T.Z., Bittner, B., Huzsvai, L. and Nábrádi, A. (2022), “Convergence and the Matthew Effect in the European Union Based on the DESI Index”, *Mathematics*, Vol. 10 No. 4, pp. 1–23.
- Kruse, J.A., Didion, J. and Perzynski, K. (2014), “Utilizing the Intercultural Development Inventory® to develop intercultural competence”, *SpringerPlus*, Vol. 3 No. 1, pp. 1–8.
- Lampropoulou, M. and Oikonomou, G. (2016), “Theoretical models of public administration and patterns of state reform in Greece”, *International Review of Administrative Sciences*, SAGE Publications Ltd, Vol. 84 No. 1, pp. 101–121.
- Lee, I.S., Arcodia, C. and Lee, T.J. (2012), “Key characteristics of multicultural festivals: A critical review of the literature”, *Event Management*, Vol. 16 No. 1, pp. 93–101.
- Lowndes, V. and Gardner, A. (2016), “Local governance under the Conservatives: super-austerity, devolution and the ‘smarter state’”, *Local Government Studies*, Vol. 42 No. 3, pp. 357–375.
- Mafrolla, E. and D’Amico, E. (2016), “Does Public Spending Improve Citizens’ Quality of Life? An Analysis of Municipalities’ Leisure Supply”, *Local Government Studies*, Vol. 42 No. 2, pp. 332–350.
- Makris, I. (n.d.). “Οι Αρμοδιότητες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης ως δομή τοπικής δράσης στις Ευρωπαϊκές Χώρες Με την συνεργασία”.
- Maloutas, T. (1993), “Social Segregation in Athens”, *Antipode*, Vol. 25 No. 3, pp. 223–239.
- Marques, L. and Borba, C. (2017), “Co-creating the city: Digital technology and creative tourism”, *Tourism Management Perspectives*, Vol. 24, pp. 86–93.
- McDowall, W., Geng, Y., Huang, B., Barteková, E., Bleischwitz, R., Türkeli, S., Kemp, R., *et al.* (2017), “Circular Economy Policies in China and Europe”, *Journal of Industrial Ecology*, Vol. 21 No. 3, pp. 651–661.
- Monioudi-Gavala, D. (2017), “Construction regulations in Athens, 1833-64: Creating a metropolis”, *Building Regulations and Urban Form, 1200-1900*, Vol. 6 No. 18, pp. 271–288.
- Moreno-Monroy, A.I., Schiavina, M. and Veneri, P. (2021), “Metropolitan areas in the world. Delineation and population trends”, *Journal of Urban Economics*, Vol. 125, p. 103242.
- Myofa, N. (2023), “Social housing policy in the metropolitan area of Athens during

- the period 1922–2012”, *Urban History*, Vol. 50 No. 2, pp. 319–338.
- Nickayin, S.S., Tomao, A., Quaranta, G., Salvati, L. and Morera, A.G. (2020), “Going toward resilience? Town planning, Peri-urban landscapes, and the expansion of Athens, Greece”, *Sustainability (Switzerland)*, Vol. 12 No. 24, pp. 1–18.
- Nunkoo, R. (2015), “Tourism development and trust in local government”, *Tourism Management*, Vol. 46, pp. 623–634.
- Organisation for Economic Co-operation and Development. (2020), *Regional Policy for Greece Post-2020*.
- Ostrom, V. and Ostrom, E. (2019), “Public goods and public choices”, *Alternatives for Delivering Public Services: Toward Improved Performance*, pp. 7–49.
- Papageorgiou-Venetas, A. (2002), “A future for Athens”, *Ekistics*, Athens Center of Ekistics, Vol. 69 No. 415/416/417, pp. 209–219.
- Paraskevopoulos, Y. and Photis, Y.N. (2022), “The Athens form: Exploring the spatial signatures of functional and configurational typologies of Athens urban area”, *Cities as Assemblages*, Vol. 1, available at:<https://doi.org/10.36158/978889295328418>.
- Pazarskis, M., Galanis, S., Gkatziou, M. and Kourtesi, S. (2022), “Examining governance and performance of utility companies after mergers: a case from a municipal water company in Greece”, *Public and Municipal Finance*, Vol. 11 No. 1, pp. 90–100.
- Pike, A., Rodríguez-Pose, A. and Tomaney, J. (2018), *Local and Regional Development in Practice, Local and Regional Development*, available at:<https://doi.org/10.4324/9781315767673-8>.
- Popp, A., Calvin, K., Fujimori, S., Havlik, P., Humpenöder, F., Stehfest, E., Bodirsky, B.L., *et al.* (2017), “Land-use futures in the shared socio-economic pathways”, *Global Environmental Change*, Vol. 42, pp. 331–345.
- Psycharis, Y., Iliopoulou, S., Zoi, M. and Pantazis, P. (2021), “Beyond the socio-economic use of fiscal transfers: The role of political factors in Greek intergovernmental grant allocations”, *Regional Science Policy and Practice*, Vol. 13 No. 3, pp. 982–1008.
- Psycharis, Y., Zoi, M. and Iliopoulou, S. (2016), “Decentralization and local government fiscal autonomy: evidence from the Greek municipalities”, *Environment and Planning C: Government and Policy*, Vol. 34 No. 2, pp. 262–280.

- Reform, L.G., Peteri, G., Psycharis, Y. and Experts, E. (2017), “LOCAL FINANCE BENCHMARKING ON FINANCIAL RESOURCES AND FINANCIAL Intergovernmental fiscal relations and local financial management in Greece”, No. June.
- Rhodes, E.A. (1973), “The human squares: Athens, Greece”, *Ekistics*, Athens Center of Ekistics, Vol. 35 No. 208, pp. 124–132.
- Richards, G. (2020), “Designing creative places: The role of creative tourism”, *Annals of Tourism Research*, Vol. 85, p. 102922.
- Rovolis, A. and Spence, N. (2002), “Promoting regional economic growth in Greece by investing in public infrastructure”, *Environment and Planning C: Government and Policy*, Vol. 20 No. 3, pp. 393–419.
- Sayas, J.P. (2016), “Urban Sprawl in the Periurban Coastal Zones of Athens”, *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, Vol. 121 No. 121, p. 71.
- Sen, S. and Ganguly, S. (2017), “Opportunities, barriers and issues with renewable energy development – A discussion”, *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, Vol. 69, pp. 1170–1181.
- Sicilia, M., Guarini, E., Sancino, A., Andreani, M. and Ruffini, R. (2015), “Public services management and co-production in multi-level governance settings”, *International Review of Administrative Sciences*, SAGE Publications Ltd, Vol. 82 No. 1, pp. 8–27.
- Sofianou, E., Goulas, D., Kontogeorga, G. and Droulia, K. (2014), “Evaluation of the first outcomes of decentralization reform with ‘kallikratis plan’ in Greece: The case of Ilida’s municipality”, *Journal of Governance and Regulation*, Vol. 3 No. 2, pp. 7–13.
- Soini, K. and Birkeland, I. (2014), “Exploring the scientific discourse on cultural sustainability”, *Geoforum*, Vol. 51, pp. 213–223.
- Thiel, J. (2017), “Creative cities and the reflexivity of the urban creative economy”, *European Urban and Regional Studies*, Vol. 24 No. 1, pp. 21–34.
- Vaiou, D. (2002), “Milestones in the urban history of Athens”, *Treballs de La Societat de Geografia*.
- Vélez-Agosto, N.M., Soto-Crespo, J.G., Vizcarrondo-Opppenheimer, M., Vega-Molina, S. and García Coll, C. (2017), “Bronfenbrenner’s Bioecological Theory Revision: Moving Culture From the Macro Into the Micro”, *Perspectives on Psychological Science*, Vol. 12 No. 5, pp. 900–910.

- Vlami, V., Kokkoris, I.P., Zogaris, S., Cartalis, C., Kehayias, G. and Dimopoulos, P. (2017), “Cultural landscapes and attributes of ‘culturalness’ in protected areas: An exploratory assessment in Greece”, *Science of The Total Environment*, Vol. 595, pp. 229–243.
- Wall, R. (2018), *Political Leaders and Changing Local Democracy: The European Mayor*, *Local Government Studies*, Vol. 44, available at:<https://doi.org/10.1080/03003930.2018.1529968>.
- Warrick, D.D. (2017), “What leaders need to know about organizational culture”, *Business Horizons*, “Kelley School of Business, Indiana University”, Vol. 60 No. 3, pp. 395–404.
- Werck, K., Heyndels, B. and Geys, B. (2008), “The impact of ‘central places’ on spatial spending patterns: evidence from Flemish local government cultural expenditures”, *Journal of Cultural Economics*, Vol. 32 No. 1, pp. 35–58.
- Westman, L.K., Castán Broto, V. and Huang, P. (2019), “Revisiting multi-level governance theory: Politics and innovation in the urban climate transition in Rizhao, China”, *Political Geography*, Elsevier, Vol. 70 No. July 2018, pp. 14–23.
- Wolman, H. and Spitzley, D. (1996), “The politics of local economic development”, *Economic Development Quarterly*, Vol. 10 No. 2, pp. 115–150.
- Zamorano, M.M. and Bonet, L. (2022), “Legitimizing cultural policy after the 2008 crisis: learnings from France, the UK, Spain and Greece”, *Cultural Trends*, Routledge, Vol. 31 No. 2, pp. 185–201.
- Zorba, M. (2009), “Conceptualizing Greek cultural policy: the non-democratization of public culture”, *International Journal of Cultural Policy*, Vol. 15 No. 3, pp. 245–259.
- Πετράκος, Γ. and Ψυχάρης, Γ. (2016), *Περιφερειακή Ανάπτυξη Στην Ελλάδα*, 2η Έκδοση., Κριτική, Αθήνα.

Περίληψη

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση είναι μια από τις σημαντικότερες μορφές διακυβέρνησης και διαχείρισης των τοπικών υποθέσεων που λειτουργούν στις ευρωπαϊκές χώρες τη σημερινή εποχή. Δεδομένου ότι αντανάκλα την πεποίθηση των χωρών στην ανάπτυξη πολυεπίπεδης διακυβέρνησης μέσα τους, είναι σαφές ότι οι προσπάθειες για την ενίσχυση της τοπικής αυτονομίας εντείνονται με τα χρόνια, τόσο σε εθνικό επίπεδο όσο και στην Ευρώπη. Οι δήμοι αναπτύσσουν νέες αρμοδιότητες στους τομείς της εκπαίδευσης, του πολιτισμού και του αθλητισμού. Η Τοπική Αυτοδιοίκηση είναι ο κατάλληλος θεσμός για την εφαρμογή πολιτιστικής πολιτικής γιατί είναι πιο κοντά στις τοπικές κοινωνίες και τους πολίτες και είναι σε θέση να αφογκράζεται τις ανάγκες, τις αγωνίες και τις επιθυμίες του λαού και είναι ο κύριος θεσμός της δημοκρατίας. Ο ρόλος των Ο.Τ.Α στην αξιοποίηση εμβληματικών κτιρίων και ελεύθερων χώρων ως πεδίο τοπικής, πολιτιστικής και πολιτικής ανάπτυξης αποτελεί πεδίο διερεύνησης της σύγχρονης τοπικής πολιτικής κουλτούρας. Το κτήμα Φιξ εκτείνεται σε έκταση 27 στρεμμάτων και βρίσκεται στα όρια του δήμου Αττικής Ηρακλείου, συνορεύει με τους γειτονικούς δήμους Λυκόβρυσης – Πεύκης και Μεταμόρφωσης. Από τα τέλη του 2022, μετά από πρωτοβουλίες και ενέργειες του δήμου, περιήλθε στην ιδιοκτησία του Δήμου Αττικής στο Ηράκλειο και των πολιτών του. Τα πρώτα βήματα προς αυτή την κατεύθυνση έγιναν τη δεκαετία του 1980, χωρίς όμως θετικά αποτελέσματα. Η πόλη έφτασε κοντά στην απόκτηση του κτήματος το 2004, όταν το Υπουργείο Πολιτισμού συμφώνησε να απαλλοτριώσει το κτήμα Φιξ στο πλαίσιο της Πολιτιστικής Ολυμπιάδας. Όμως για διάφορους λόγους η απαλλοτρίωση δεν ολοκληρώθηκε ποτέ και η περιουσία παρέμεινε ιδιοκτησία των κληρονόμων του Φιξ. Το Κτήμα Φιξ είναι ένα ορόσημο της πόλης και η καταπράσινη, πολιτιστική και ιστορική καρδιά του Ηρακλείου Αττικής. Για το σκοπό αυτό, ο δήμος θα διοργανώσει ποικίλες εκδηλώσεις στο κτήμα, όπως συναυλίες, θεατρικές παραστάσεις, άλλες πολιτιστικές εκδηλώσεις, περιβαλλοντικές εκδηλώσεις και σχολικές εκδηλώσεις. Στόχος θα είναι η πολιτιστική ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας και το κτήμα Φιξ θα γίνει πρότυπο για άλλες τοπικές κοινωνίες για τη δημιουργία παρόμοιων πολιτιστικών πάρκων, με απώτερο στόχο τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών.

Λέξεις- κλειδιά: ΟΤΑ, κτήμα Φιξ, οικονομική πολιτική, πολιτιστική πολιτική, δημόσια αγαθά, δημιουργικές πόλεις

Abstract

The role of OTAs in the utilization of iconic buildings and open spaces:

The case of FIX estate of the Municipality of Heraklion Attica

Local Government is one of the most important forms of governance and management of local affairs operating in European countries today. As it reflects the countries' belief in developing multi-level governance within them, it is clear that efforts to strengthen local autonomy are intensifying over the years, both nationally and in Europe. Municipalities are developing new responsibilities in the fields of education, culture and sports. The Local Government is the appropriate institution for the implementation of cultural policy because it is closer to local communities and citizens and is able to listen to the needs, anxieties and desires of the people and is the main institution of democracy. The role of OTAs in the utilization of emblematic buildings and open spaces as a field of local, cultural and political development is a field of investigation of contemporary local political culture. The Fix estate extends over an area of 27 acres and is located on the borders of the municipality of Attica Heraklion, bordering the neighboring municipalities of Lykovrysi - Pefki and Metamorfofi. From the end of 2022, after initiatives and actions of the municipality, it became the property of the Municipality of Attica in Heraklion and its citizens. The first steps in this direction were made in the 1980s, but without positive results. The city came close to acquiring the estate in 2004, when the Ministry of Culture agreed to expropriate the Fix estate as part of the Cultural Olympiad. But for various reasons the expropriation was never completed and the property remained the property of Fix's heirs. Fix Estate is a landmark of the city and the green, cultural and historical heart of Heraklion Attica. To this end, the municipality will organize various events on the estate, such as concerts, theater performances, other cultural events, environmental events and school events. The aim will be the cultural development of the local community and the Fix estate will become a model for other local communities to create similar cultural parks, with the ultimate aim of improving the quality of life of the citizens.

Keywords: OTA, Fix estate, economic policy, cultural policy, public goods, creative cities